

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
.....
ปริญญา

ส่งเสริมการเกษตร

ส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตต์
จังหวัดร้อยเอ็ด

Farmer's Needs for Supplementary Occupations After Rice Farming
in Non Sa-nga Subdistrict, Pathum Rat District, Roi Et Province

นามผู้วิจัย นางสาวปณิดา ครองสนั่น

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ประเดิม น้าใจ, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพัตรา ศรีสุวรรณ, กศ.ด.)

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์พิชัย ทองดีเลิศ, ค.ด.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วัน เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตต์
จังหวัดร้อยเอ็ด

Farmer's Needs for Supplementary Occupations After Rice Farming
in Non Sa-nga Subdistrict, Pathum Rat District, Roi Et Province

โดย

นางสาวปณิศา ครองสนั่น

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

พ.ศ. 2552

ปณิศา ครอบสนั่น 2552: ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์ประเดิม จำเริญ, Ph.D. 151 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร สภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร และการเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร สภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร และการเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือ เกษตรกรหมู่ 3 ถึง หมู่ 8 ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 250 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบความเป็นไปได้ตามพื้นที่ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าไคสแควร์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรร้อยละ 50.40 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54.09 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการทำงานเฉลี่ย 39.79 ปี เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ร้อยละ 98.40 โดยเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด มีรายได้เฉลี่ย 28,421.69 บาท รายจ่ายเฉลี่ย 23,252 บาท จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.80 คน มีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานที่อื่นร้อยละ 53.20 มีจำนวนแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 2.23 คน ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำกิจกรรมหลังฤดูทำนาร้อยละ 34.80 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 19.14 ไร่ มีหนี้สินเฉลี่ย 83,903 บาท เป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาได้รับมากที่สุดจากเพื่อนบ้าน โทรทัศน์ และการเข้ารับการอบรม เกษตรกรร้อยละ 55.20 มีความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา และต้องการอาชีพเสริมด้านพืชคือการปลูกผักอยู่ในระดับมาก ส่วนอาชีพเสริมด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ มีความต้องการอยู่ในระดับน้อย ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ปัญหาเงินทุน การตลาด และแหล่งน้ำ ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการช่วยเหลือในด้าน เงินทุนสำหรับกิจกรรมที่ส่งเสริม แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่เพียงพอ การจัดตลาดพืชผักหมุนเวียน การส่งเสริมอาชีพเสริม และการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันหลังฤดูทำนา ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่ม รายได้ จำนวนแรงงานในครอบครัว และการเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากสื่อประเภทบุคคลและประเภทมวลชน มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และ .05

Panida Krongsan 2009: Farmer's Needs for Supplementary Occupations After Rice Farming in Non Sa-nga Subdistrict, Pathum Rat District, Roi Et Province. Master of Science (Agricultural Extension), Major Field: Agricultural Extension, Department of Agricultural Extension and Communication. Thesis Advisor: Associate Professor Praderm Chumjai, Ph.D. 151 pages.

The objectives of this research were to study the basic socio - economic contexts, and adopting information, farmer's needs for supplementary occupations after rice farming season, the relationship between basic socio - economic contexts, and adopting information with farmer's needs for supplementary occupations after rice farming season, problems and suggestions concerning farmer's needs for supplementary occupations after rice farming season. Samples used for this study was 250 farmers in Non Sa-nga subdistrict, Pathum Rat district, Roi Et province by employing the area probability sampling. The instrument used to gather data was an interview schedule. Statistics to analyze data were percentage, mean, and Chi-square test.

The research results showed that 50.40 % of farmers were female. The average age was 54.09 year and obtained elementary education. The average rice farming experience was 39.79 year. 98.40 % of a membership and most a membership of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. The average income and expenses was 28,421.69 baht and 23,252 baht in order. The average family members were 4.80 persons. 53.20 % of labors emigration to work in other areas. The average number of family labors was 2.23 persons. 34.80 % had no activities after rice farming season. The average cultivation area was 19.14 rais. The average debt was 83,903 baht in the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. Most information acquired from neighbor, television and training. Farmer 55.20% need supplementary occupations after rice farming season and had a high level of needs on vegetables planting. On the other hand, animal husbandry, cottage industry and vocational skills was at low level of needs. The research also showed that most problems of the farmers was lacking of capital support, marketing and water resources, thus it lead to suggestion is capital supporting, water resources for agriculture, marketing management, includes of an arrangement of supplementary occupations activities and let them joint after rice farming season. Hypothesis testing showed that a membership, income, family labors, information acquired from interpersonal media and mass media was related to farmer's needs for supplementary occupations after rice farming season at significant level of .01 and .05

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.ประเดิม จำใจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา ศรีสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนถูกต้องสมบูรณ์ ตลอดจนให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำงานวิจัยเสมอมา ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงยิ่งไปถึง ศาสตราจารย์ ดร.เกษินี ปายะนันท์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.พิชัย ทองดีเลิศ ที่สละเวลามาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และประธานในการสอบปากเปล่าขั้นสุดท้ายครั้งนี้ และยังกรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษาต่าง ๆ ในการเรียบเรียง ตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนให้ ข้อคิดต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรทุกท่าน คุณสุภาภรณ์ วงศ์ทอง (นายก อบต.) คุณยศวดี จันทร์เรืองฤทธิ์ (ปลัดอบต.) และเจ้าหน้าที่ทุกท่านในอบต.โนนสง่า ที่ได้กรุณาแนะนำและสนับสนุนด้านข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณคุณสมบูรณ์ พิมพานัดและครอบครัว คุณนวล ไชวสี คุณมาลินี สอนสีดา คุณถวิล ยิ่งยงแมน คุณพิกุล ขุมเงิน และคุณธัญญาลักษณ์ จันทร์จร ที่ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหมู่บ้านต่าง ๆ รวมทั้งเกษตรกรทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์จนสำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตรทุกท่านที่ให้ความรู้ และให้การช่วยเหลือผู้วิจัย ขอขอบคุณรุ่นพี่ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ทุกคนที่ให้การช่วยเหลือ คำแนะนำ และยังคงคอยให้กำลังใจ ขอขอบพระคุณครอบครัวของอาจารย์กาญจนา จิตต์วัฒน์ ที่ให้โอกาสเรียนต่อในระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโท และสนับสนุน เอื้อเฟื้ออุปการะในการเรียน แก่ผู้วิจัย มาโดยตลอด

คุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ครูอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ปณิดา ครองสนั่น
มีนาคม 2552

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกอาชีพ	22
อาชีพเสริมหลังฤดูทำนา	27
ข้อมูลพื้นฐานของตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด	37
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	45
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	48
สมมติฐานในการวิจัย	50
กรอบแนวความคิดในการวิจัย	52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	53
ประชากร	53
กลุ่มตัวอย่าง	53
การวัดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	55
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	58
การสร้างเครื่องมือ	58
การทดสอบเครื่องมือ	58
การเก็บรวบรวมข้อมูล	59
การวิเคราะห์ข้อมูล	60
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	61
ผลการวิจัย	61
ข้อวิจารณ์	105
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	111
สรุปผลการวิจัย	111
ข้อเสนอแนะ	118
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	121
ภาคผนวก	124
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	125
ภาคผนวก ข ประมวลภาพในงานวิจัย	133
ภาคผนวก ค ทูนิวิจัยที่ได้รับ	139
ภาคผนวก ง การคำนวณการสุ่มตัวอย่างในการวิจัย	141
ภาคผนวก จ การคำนวณหาค่า Goodness of Fit Test	144
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	151

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ความต้องการทางจิตของมนุษย์	16
2	จำนวนหมู่บ้านทั้งหมดในตำบลโนนสง่า 9 หมู่บ้าน	39
3	จำนวนประชากรในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสง่า	40
4	จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง หมู่ 3 ถึง หมู่ 8 ตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด	54
5	สภาพพื้นฐานด้านเพศ อายุ และระดับการศึกษา	62
6	สภาพพื้นฐานด้านประสบการณ์ในการทำงาน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม	64
7	สภาพพื้นฐานด้านรายได้ และรายจ่าย	66
8	สภาพพื้นฐานด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว การเคลื่อนย้ายแรงงานในครอบครัว และจำนวนแรงงานในครอบครัว	67
9	สภาพพื้นฐานด้านกิจกรรมหลังฤดูทำนาในครอบครัว	69
10	สภาพพื้นฐานด้านพื้นที่ถือครองทางการเกษตร	70
11	สภาพพื้นฐานด้านหนี้สิน	71
12	การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	73

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	74
14	ระดับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	76
15	ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	80
16	ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	82
17	ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	83
18	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	85
19	ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการทำงานกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	86
20	ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นสมาชิกกลุ่มกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	88
21	ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	90
22	ความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	91

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
23	ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในครอบครัวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	93
24	ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนแรงงานในครอบครัวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	95
25	ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ถือครองทางการเกษตรกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	97
26	ความสัมพันธ์ระหว่างหนี้สินกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	99
27	ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากสื่อประเภทบุคคลกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	101
28	ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากสื่อประเภทมวลชนกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	103
29	ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากสื่อประเภทกิจกรรมกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	104

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์ (Hierarchy of Needs)	13
2	กรอบแนวความคิดในการวิจัย	52

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรกว่าครึ่งประเทศ จำนวน 34 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 55.7 ของประชากรทั้งประเทศจากสถิติในปี พ.ศ. 2545 (รักษาดี หมั่นรัตน์, 2550) การทำนาถือเป็นอาชีพเกษตรกรรมที่มีความสำคัญต่อคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ อาชีพทำนา แต่กระนั้นชาวนาที่ขึ้นชื่อว่าเป็นกระดูกสันหลังของชาติ ก็ยังต้องประสบกับปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น ราคาผลผลิตตกต่ำ ฝนทิ้งช่วง ภาวะแห้งแล้ง การขาดที่ดินทำกิน สภาพดินไม่สมบูรณ์ ซึ่งในปัจจุบันการทำนาของเกษตรกรนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำนา จากการใช้แรงงานคนในครวเรือน และการใช้แรงงานสัตว์ในการทำนา เปลี่ยนเป็นการนำเครื่องจักรชนิดต่างๆ ที่ทันสมัยเข้ามาช่วยทุ่นแรงแทน ทำให้ต้องมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้นกว่าการทำนาแบบเดิม และยิ่งก่อให้เกิดภาวะหนี้สินตามมา ทำให้รายได้ที่เกษตรกรได้รับไม่เพียงพอต่อการครองชีพ และนำไปสู่การเคลื่อนย้ายแรงงานส่วนหนึ่งเข้าไปทำงานในเมืองหลังเสร็จฤดูทำนา

เมื่อเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของเกษตรกรทั่วประเทศ พบว่า ครัวเรือนของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้ต่ำกว่าทุกภาค กล่าวคือ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือปี 2549 เท่ากับ 11,815 บาท ในขณะที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 33,088 บาท 19,279 บาท 18,668 บาท และ 13,146 บาท ตามลำดับ นอกจากนี้รายได้ต่อครัวเรือนของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังต่ำกว่ารายได้รวมเฉลี่ยของทั้งประเทศด้วย ซึ่งรายได้เฉลี่ยทั้งประเทศเท่ากับ 17,787 บาท (สำนักงานสถิติจังหวัดร้อยเอ็ด, 2550) ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อเกษตรกร และเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาความยากจนที่กลายเป็นปัญหาเร่งด่วนของประเทศไทย และยังส่งผลกระทบต่อสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย

เกษตรกรในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ช่วยพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือการทำนา จะเป็นการทำนาปีโดยอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งบางปีฝนก็ทิ้งช่วงตก ก่อให้เกิดภาวะแห้งแล้ง น้ำไม่เพียงพอต่อการทำนาและการเกษตรอื่น ๆ ทำให้ผลผลิตที่ได้รับจากการทำนาลดลงและไม่แน่นอน รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เกษตรกรบางคนปลูกข้าวแต่ก็ยังคงต้องซื้อข้าวเพื่อบริโภค เพราะต้องขายผลผลิตทั้งหมดเพื่อนำไปใช้หนี้สินที่เกิดจากการซื้อปัจจัยที่จำเป็น การกู้ยืมเงินจากแหล่งต่าง ๆ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน ซึ่งทั้งหมดนี้ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรต้องประสบกับปัญหาความยากจนนั่นเอง และนอกจากนี้ยังมีปัญหาการว่างงานของคนในชุมชน การอพยพไปทำงานต่างถิ่นเมื่อเสร็จจากฤดูกาลทำนา เป็นต้น

วิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจน ลดปัญหาการว่างงานของคนในชุมชน ปัญหาการอพยพไปทำงานต่างถิ่นของเกษตรกร ก็คือการส่งเสริมให้เกษตรกรประกอบอาชีพเสริมในช่วงเวลาที่ว่างจากการทำนา เพื่อให้เกษตรกรได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกิน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนอย่างเต็มที่ และใช้เวลาว่างในช่วงหลังฤดูกาลทำนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และช่วยพัฒนาทักษะความสามารถในการประกอบอาชีพให้กับเกษตรกร

และเพื่อเป็นการตอบสนองต่อโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสง่า ประจำปี พ.ศ. 2551 – 2553 ที่ได้กำหนดโครงการส่งเสริมอาชีพหลังฤดูทำนา หมู่ 3 ถึง หมู่ 8 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และมีรายได้จากการประกอบอาชีพเสริม ซึ่งเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับครอบครัวของเกษตรกร ช่วยลดปัญหาคนว่างงานภายในชุมชน ปัญหาความยากจน และการอพยพไปทำงานต่างถิ่นเมื่อหมดฤดูกาลทำนา ชุมชนมีความเข้มแข็ง รู้จักวิธีการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้เมื่อประสบกับปัญหา พร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นได้ นอกจากนี้แล้วยังเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรได้ใช้พื้นที่ดินทำกินของตนเองในการประกอบอาชีพเสริมเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดอีกด้วย

จากเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะทำการศึกษาความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร และการเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ศึกษาความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร รวมทั้งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร เป็นการเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน และเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นและ เพื่อจักได้นำความรู้ไปพัฒนาอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา และเทคนิคต่าง ๆ ในการทำนาให้มีความเหมาะสมที่เกษตรกรจะนำมาใช้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรได้ผลผลิตสูงขึ้น มีแหล่งอาหารสำหรับบริโภคในครัวเรือนอย่างเพียงพอ และสามารถสร้างรายได้เป็นอาชีพเสริมให้กับเกษตรกรได้อีกทางหนึ่งด้วย และเพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการพัฒนาในเขตพื้นที่อื่น ๆ ของแต่ละภาค ที่มีสภาพคล้ายคลึงกันตามความเหมาะสมต่อไป

ดังนั้น เมื่อเกษตรกรมีอาชีพเสริมทำหลังฤดูทำนา ก็จะเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับครอบครัว ส่งผลให้ครอบครัวเกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาดีขึ้นไปด้วย เนื่องจากถ้ามีรายได้เพียงพอ บุตรหลานก็มีโอกาสได้เรียนหนังสือในระดับที่สูงขึ้น มีความรู้ความสามารถนำไปพัฒนาชนบทในท้องถิ่นและชุมชนเมืองให้อยู่ดีมีสุข เกิดความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ซึ่งจะส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจในระดับชาติ และเกิดความมั่นคงแก่ประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร และการเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร และการเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

1. เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนการส่งเสริมอาชีพหลังฤดูทำนาให้แก่เกษตรกร ตามความต้องการที่แท้จริง เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ลดปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงานภายในชุมชน การอพยพไปทำงานต่างถิ่นเมื่อหมดฤดูกาลทำนา ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้
2. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับเขตพื้นที่จังหวัดอื่นที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน ตลอดจนงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไปในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษา ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยทำการศึกษาเกษตรกรหมู่ 3 ถึงหมู่ 8 ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ประกอบอาชีพทำนา ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรในหมู่ 1, 2 และ 9 นั้นอยู่ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลปทุมรัตน์ ส่วนเกษตรกรหมู่ 3 ถึงหมู่ 8 นั้น อยู่ในเขตความรับผิดชอบของตำบลโนนสง่า จึงได้เลือกกลุ่มเกษตรกรในหมู่ 3 ถึงหมู่ 8 ตามที่แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสง่า ประจำปี พ.ศ. 2551-2553 ได้กำหนดโครงการส่งเสริมอาชีพให้แก่เกษตรกรหลังฤดูทำนา โดยวัตถุประสงค์ของโครงการก็เพื่อให้เกษตรกรประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรหมู่ 3 ถึงหมู่ 8 ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ประกอบอาชีพทำนา ปี 2550

สภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร หมายถึง ลักษณะทั่วไปทางด้านสังคมของเกษตรกรที่ทำการศึกษ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำนา และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

อายุ หมายถึง จำนวนปีเต็มตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบันของเกษตรกรหมู่ 3 ถึงหมู่ 8 ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด

อายุมาก หมายถึง เกษตรกรที่มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 50.73 ปี ซึ่งเป็นอายุเฉลี่ยของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

อายุน้อย หมายถึง เกษตรกรที่มีอายุน้อยกว่า 50.73 ปี ซึ่งเป็นอายุเฉลี่ยของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาขั้นสูงสุดของเกษตรกรตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

ประสบการณ์ในการทำนา หมายถึง จำนวนปีเต็มในการประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักจนถึงปัจจุบัน

ประสบการณ์ในการทำนามาก หมายถึง เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการทำนามากกว่าหรือเท่ากับ 37.02 ปี ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ยของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

ประสบการณ์ในการทำนาน้อย หมายถึง เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการทำนาน้อยกว่า 37.02 ปี ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ยของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

การเป็นสมาชิกกลุ่ม หมายถึง จำนวนกลุ่มหรือสถาบันที่เกษตรกรเป็นสมาชิก ประกอบด้วย กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแก้ปัญหาค่าความยากจน และกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน โดยอาจเป็นสมาชิกเพียงกลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่มก็ได้

สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร หมายถึง ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ทำการศึกษานี้ ได้แก่ รายได้ รายจ่าย จำนวนสมาชิกในครอบครัว การเคลื่อนย้ายแรงงาน จำนวนแรงงานในครอบครัว กิจกรรมหลังฤดูทำนา พื้นที่ถือครองทางการเกษตร และหนี้สิน

รายได้ หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่ได้จากการประกอบอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียวของเกษตรกร โดยไม่หักค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ในรอบปีที่ผ่านมา (2550)

รายได้มาก หมายถึง เกษตรกรที่มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 31,080.29 บาท ซึ่งเป็นรายได้เฉลี่ยของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

รายได้น้อย หมายถึง เกษตรกรที่มีรายได้น้อยกว่า 31,080.29 บาท ซึ่งเป็นรายได้เฉลี่ยของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

รายจ่าย หมายถึง รายจ่ายของครอบครัวเกษตรกร ที่ใช้จ่ายในการประกอบอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว โดยไม่หักค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ในรอบปีที่ผ่านมา (2550)

รายจ่ายมาก หมายถึง เกษตรกรที่มีรายจ่ายมากกว่าหรือเท่ากับ 23,695.65 บาท ซึ่งเป็นรายจ่ายเฉลี่ยของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

รายจ่ายน้อย หมายถึง เกษตรกรที่มีรายจ่ายน้อยกว่า 23,695.65 บาท ซึ่งเป็นรายจ่ายเฉลี่ยของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

จำนวนสมาชิกในครอบครัว หมายถึง จำนวนบุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายชื่อบุคคลตามสำเนาทะเบียนบ้านของเกษตรกรทั้งหมด โดยไม่จำกัดอายุ

การเคลื่อนย้ายแรงงาน หมายถึง การเคลื่อนย้ายของบุคคลภายในครอบครัวเกษตรกร ไปทำงานนอกพื้นที่ หรือทำงานต่างจังหวัดในปีที่ผ่านมา เช่น ทำงานรับจ้างทั่วไป ตัดอ้อย ตัดมัน เป็นต้น

จำนวนแรงงานในครอบครัว หมายถึง จำนวนบุคคลในครัวเรือนของเกษตรกรที่สนับสนุนกิจกรรมการประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตร

กิจกรรมหลังฤดูทำนา หมายถึง กิจกรรมช่วงว่างหลังฤดูทำนา เช่น ปลูกผักพืช เลี้ยงสัตว์ จักสาน ทอผ้า รับจ้างทั่วไป ขายของ เป็นต้น หรือแม้แต่เกษตรกรที่ไม่ได้ทำกิจกรรมใด เช่น ว่างงาน อยู่บ้านเฉย ๆ เลี้ยงหลาน เป็นต้น

พื้นที่ถือครองทางการเกษตร หมายถึง จำนวนพื้นที่ถือครองรวมทั้งหมดของเกษตรกรที่ใช้ในการประกอบอาชีพทำนา ทั้งที่เป็นของตนเองและพื้นที่เช่า

พื้นที่ถือครองทางการเกษตรมาก หมายถึง เกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับ 18.90 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ยของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

พื้นที่ถือครองทางการเกษตรน้อย หมายถึง เกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรน้อยกว่า 18.90 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ยของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

หนี้สิน หมายถึง จำนวนหนี้สินทั้งหมดที่เกษตรกรเป็นหนี้ค้างชำระกับกลุ่มธนาคาร พ่อค้า เพื่อนบ้าน สมาชิก หรือกลุ่มเกษตรกร เพื่อนำมาใช้ประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร หมายถึง ประเภทของสื่อที่เกษตรกรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากสื่อประเภทบุคคล สื่อประเภทมวลชน และสื่อประเภทกิจกรรม

สื่อประเภทบุคคล หมายถึง เพื่อนบ้าน เกษตรกรผู้นำ ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และร้านค้าที่จำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่เกษตรกรเปิดรับ

สื่อประเภทมวลชน หมายถึง โทรทัศน์ วิทยุ วารสารหรือสื่อสิ่งทางการเกษตร และการชมวิดีโอทางการเกษตรที่เกษตรกรเปิดรับ

สื่อประเภทกิจกรรม หมายถึง การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การชมนิทรรศการ และการชมการสาธิตที่เกษตรกรเปิดรับ

ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร หมายถึง การประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรในด้านต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่จะช่วยทำให้เกษตรกรมีรายได้เสริมหลังฤดูทำนา และอาชีพนั้นต้องเป็นความต้องการของเกษตรกรที่ศึกษา และมีความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม

อาชีพเสริมด้านพืช หมายถึง การปลูกผักต่าง ๆ เช่น ผักคะน้า ผักชี ผักกาด ผักบุ้ง กะหล่ำปลี หอม กระเทียม แตงกวา แตงร้าน แตงโม ฯลฯ การปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง งาดำ ฯลฯ การเพาะเห็ด เช่น เห็ดฟาง เห็ดหูหนู เห็ดนางฟ้า ฯลฯ

อาชีพเสริมด้านสัตว์ หมายถึง การเลี้ยงสัตว์ปีก เช่น ไก่พื้นบ้าน ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ เป็ดไข่ ไก่เนื้อ ฯลฯ การเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลานิล ปลาดุก ปลาช่อน ปลาสลิด ฯลฯ การเลี้ยงสัตว์บก เช่น สุกร โค กระบือ ฯลฯ การเลี้ยงสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เช่น กบ

อาชีพเสริมด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน หมายถึง การทำหัตถกรรมเครื่องจักรสาน เช่น กระบุง ตะกร้า กระจ้า ฯลฯ การทำสิ่งทอ เช่น การทอผ้า ทอเสื่อ ฯลฯ การตัดเย็บ เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้า ทำย៉াম ฯลฯ การประดิษฐ์ของที่ระลึก เช่น กระจ้า เครื่องใช้ที่เป็นของพื้นเมือง ดอกไม้ประดิษฐ์ ฯลฯ การแปรรูปอาหาร เช่น การทำน้ำเต้าหู้ ปลาตากแห้ง การทำขนมชนิดต่าง ๆ ฯลฯ

อาชีพเสริมด้านวิชาชีพ หมายถึง การทำกรอบรูปวิทยาศาสตร์ ช่างซ่อมเครื่องยนต์ ช่างไฟฟ้า, วิทยุ-โทรทัศน์ ช่างซ่อมนาฬิกา ช่างซ่อมรถจักรยาน ช่างเสริมสวย/ช่างตัดผม

อาชีพเสริมหลังฤดูทำนา หมายถึง อาชีพที่เกษตรกรใช้เวลาในช่วงว่างหลังฤดูทำนา ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ประกอบอาชีพเสริมในด้านต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ภายในพื้นที่ชุมชน และในพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรทั้งหมด

อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่เกษตรกรใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำกิจกรรมและได้รับรายได้มากที่สุด ในที่นี้หมายถึงอาชีพทำนา

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารต่างๆ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
2. แนวคิดและทฤษฎีความต้องการเลือกอาชีพ
3. อาชีพเสริมหลังฤดูทำนา
4. ข้อมูลพื้นฐานของตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ความหมายของความต้องการ

จันทรานี สวงวนนาม (2545) กล่าวว่า ความต้องการ (Needs) ทำให้เกิดแรงขับ แรงขับจะ ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งผลที่จะเกิดก็คือ ความสบายใจ ความพอใจ

อารี พันธุ์ณี และ สุพีร์ ลิมไทย (2541) ได้กล่าวไว้ว่า ความต้องการ หมายถึง สภาวะที่ อินทรีย์ขาดความสมดุล ขาดบางสิ่งบางอย่าง แล้วต้องการได้รับสิ่งนั้น เช่น ขาดอาหารทำให้หิวก็ ต้องการอาหารเพื่อรับประทาน เหนื่อย เพลีย เนื่องจากพักผ่อนไม่เพียงพอก็ต้องการพักผ่อน ไม่มีเงิน ขาดเงิน ก็ต้องการเงินสำหรับค่าใช้จ่าย ไม่ได้รับการยอมรับ ยกย่อง ไม่มีชื่อเสียงไม่มีเกียรติยศก็ ต้องการยอมรับ ต้องการมีชื่อเสียง ต้องการเกียรติยศ เป็นต้น ซึ่งความต้องการเหล่านี้อาจสรุปได้ว่าเป็นความต้องการทางร่างกาย และความต้องการทางด้านจิตใจ

Mum (1966 อ้างใน สมบัติ์ เหล็กอ่อนวงศ์, 2549) ได้กล่าวถึงความต้องการว่า ความต้องการทางกายภาพจะเกิดขึ้นจากปัจจัยภายในซึ่งจะผลักดันให้เกิดการกระทำมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความต้องการนั้นด้วย

สรุปได้ว่า ความต้องการ หมายถึง พฤติกรรมของคนที่ยากได้ ยากมี หรือปรารถนาในสิ่งที่เขาขาดอยู่ เพื่อที่จะนำไปทดแทน หรือปรับเข้าสู่ภาวะสมดุล ทำให้ตนเองสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ปรารถนาได้

ประเภทของความต้องการ

พงศ์ หรดาล (2540) กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์เกิดจากการขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดในตัวบุคคล ซึ่งเป็นการขาดความสมดุลทั้งทางร่างกายและสภาพแวดล้อมภายนอก คนทุกคนมีความต้องการหลายระดับ และความต้องการของคนสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นผสมกับความต้องการที่จะมีชีวิตและการดำรงชีวิต ได้แก่ (1) ความหิว (2) ความกระหาย (3) ความต้องการทางเพศ (4) อุณหภูมิที่เหมาะสม (5) การหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด (6) ความต้องการพักผ่อนหลับนอน (7) ความต้องการอากาศบริสุทธิ์ และ (8) ความต้องการขับถ่าย เป็นต้น

2. ความต้องการทางจิตใจและสังคม (Psychological and Social Needs) การจูงใจประเภทนี้ค่อนข้างจะสลับซับซ้อนเกิดขึ้นจากสภาพของสังคม วัฒนธรรม การเรียนรู้และประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับ โดยแยกออกได้ดังนี้ คือ (1) ความต้องการที่เกิดจากสังคม และ (2) ความต้องการทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้

สมพงษ์ เกษมสิน (2523 อ้างใน เสกศักดิ์ เชยชม, 2544) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ที่จะต้องได้รับการตอบสนอง เมื่อได้ปฏิบัติงานออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ความต้องการภายนอก ได้แก่ รายได้ตอบแทนในการทำงาน ความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ในการทำงาน และการได้ทำงานที่ถนัด เหมาะกับความรู้ความสามารถ

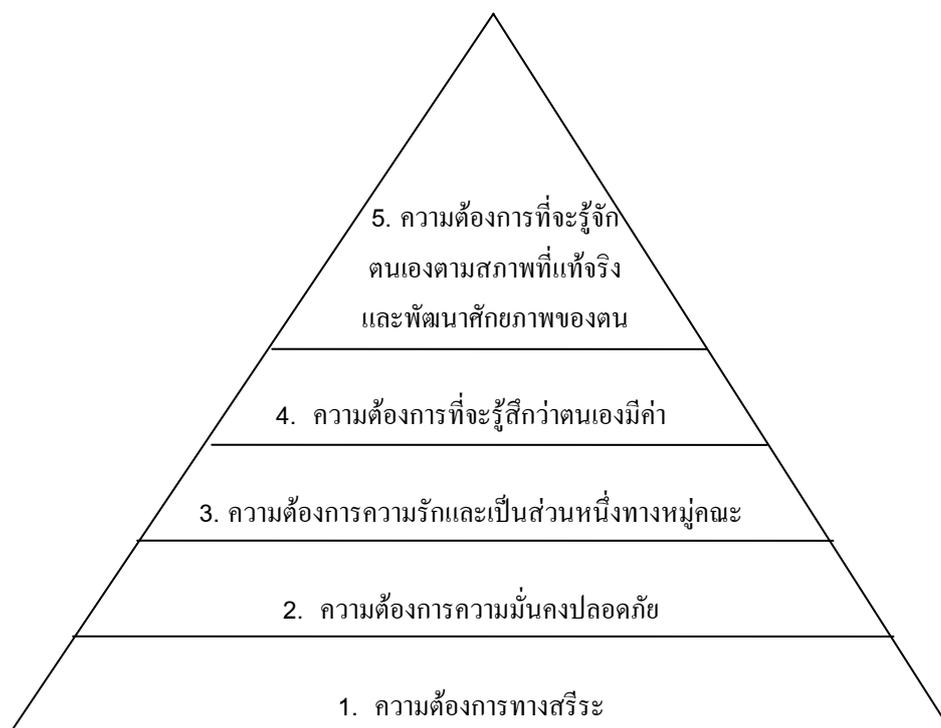
2. ความต้องการภายใน ได้แก่ ความต้องการในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ความเป็นผู้ได้รับความนับถือจากผู้อื่น ความต้องการในศักดิ์ศรีของตน และความต้องการในความสำเร็จในชีวิต

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

วิกาพร มาพบสุข (2540) กล่าวว่า ทฤษฎีของมาสโลว์ ได้กล่าวถึงลำดับของความต้องการต่าง ๆ ของมนุษย์ว่าต้องเป็นไปตามลำดับชั้นตามความสำคัญ และสามารถยืดหยุ่นได้ เมื่อความต้องการเบื้องต้นได้รับการบำบัดแล้ว มนุษย์จะให้ความสนใจกับความต้องการชั้นสูงขึ้นเป็นลำดับ ความต้องการเหล่านี้เกิดจากเหตุผลต่าง ๆ ที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ต้องการเติบโตและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และประกอบการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ด้วย

มาสโลว์ ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้ดังนี้

1. มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอ และไม่มีที่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นจะเกิดขึ้นซึ่งเป็นกระบวนการที่เริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมนั้น ๆ ต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจึงจะเป็นสิ่งจูงใจพฤติกรรมของคนนั้นต่อไป
3. ความต้องการของมนุษย์จะเรียงกันเป็นลำดับชั้น ตามความสำคัญ เมื่อต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะให้ความสนใจกับความต้องการระดับสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ

ภาพที่ 1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Hierarchy of Needs)

มาสโลว์ได้จำแนกความต้องการของมนุษย์ ออกเป็น 5 ลำดับ ดังนี้

1. ความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) หมายถึง ความต้องการพื้นฐานของร่างกาย ซึ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ เสื้อผ้า ฯลฯ ความต้องการนี้ เริ่มตั้งแต่วัยทารกจนกระทั่งถึงวัยชรา มนุษย์ทุกคนมีความต้องการทางสรีระอยู่เสมอจะขาดไม่ได้ ถ้าอยู่ในสภาพที่ขาดร่างกายจะกระตุ้นให้บุคคลมีกิจกรรมขวนขวายเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านี้ ถ้าความต้องการในขั้นแรกนี้ไม่ได้รับการบำบัด ความต้องการขั้นต่อไปจะไม่เกิดขึ้น

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) หมายถึง ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพราะบุคคลไม่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนในการดำรงชีวิต เช่น การสูญเสียตำแหน่ง การขาดแคลนทรัพย์สิน การถูกขู่เข็ญ บังคับจากผู้อื่น มนุษย์จึงเกิดความต้องการความมั่นคงปลอดภัย และหลักประกันในชีวิต เช่น มีอาชีพที่มั่นคง มีการออมทรัพย์หรือสะสมทรัพย์ มีการประกันชีวิต ฯลฯ

3. ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ (Love and belonging Needs) หมายถึง ความต้องการที่จะเป็นที่รักของผู้อื่น และต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น และเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมต้องการเพื่อน ไม่ต้องการรู้สึกเหงา และอยู่คนเดียว ดังนั้น การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น เป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น กลุ่มครอบครัว กลุ่มที่ทำงาน กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มสันตนาการ เป็นต้น ความรู้สึกผูกพันจะเกิดขึ้นเมื่ออยู่ในกลุ่ม และสมาชิกของกลุ่มย่อมเกิดความรัก ความเอาใจใส่ และการยอมรับซึ่งกันและกัน

4. ความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีค่า (Esteem Needs) หมายถึง ความปรารถนาที่จะมองเห็นตนเองว่ามีค่าสูงเป็นที่น่าเคารพยกย่องจากทั้งตนเองและผู้อื่น ต้องการที่จะให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเองมีความสามารถ มีคุณค่า มีเกียรติ มีตำแหน่ง ฐานะ บุคคลที่มีความต้องการประเภทนี้ จะเป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตนเอง และรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีประโยชน์ หากความรู้สึกหรือความต้องการดังกล่าวถูกทำลายและไม่ได้รับการตอบสนอง คนจะรู้สึกว่าตนมีปมด้อย สิ้นหวัง มองโลกในแง่ร้าย ต้องการสิ่งชดเชย ถ้าเกิดความรู้สึกรุนแรงจะทำให้บุคคลนั้นเกิดความท้อถอยต่อชีวิต เป็นโรคประสาท โรคจิต และอาจฆ่าตัวตายได้

5. ความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริง และพัฒนาศักยภาพของตนเอง (Self –Actualization Needs) หมายถึง ความต้องการที่จะรู้จักและเข้าใจตนเองตามสภาพที่แท้จริง เพื่อพัฒนาชีวิตของตนเองให้สมบูรณ์ (Self-fulfillment) รู้จักค่านิยมความสามารถ และมีความจริงใจต่อตนเอง ปรารถนาที่จะเป็นคนที่สุดของตนเอง มีสติในการปรับตัว เปิดโอกาสให้ตนเองเผชิญกับความจริงของชีวิต และเผชิญกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ โดยคิดว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายและนำตื่นเต้น กระบวนการที่จะพัฒนาตนเองที่ตามศักยภาพของตนเอง เป็นกระบวนการที่ไม่มีจุดจบตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่ มนุษย์ทุกคนต้องการที่จะพัฒนาตนเองเต็มที่ตามศักยภาพของตน เพราะอย่างน้อยคนที่จะได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นนี้อย่างสมบูรณ์ เช่น การดำเนินชีวิตของมหาตมะคานธี ซึ่งเป็นแบบอย่างของความดีในขั้นนี้ โดยมีการดำเนินด้วยความสันโดษ และช่วยเหลือสังคมอย่างแท้จริง

ความต้องการในขั้นที่ 5 นี้ จะเกิดต่อเนื่องมาจากลำดับขั้นความต้องการในขั้นต้น ๆ คือ ความต้องการทางสรีระ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีค่าและเป็นที่ยอมรับนับถือจากผู้อื่น ลำดับความต้องการของมนุษย์ตามแนวความคิดของมาสโลว์ ส่วนใหญ่ลำดับขั้นความต้องการส่วนล่างจะเกิดก่อนลำดับขั้นความต้องการขั้นสูง และบางครั้งความต้องการอย่างหนึ่งยังไม่หมด ความต้องการอื่น

ก็แทรกขึ้นมา ดังนั้น พฤติกรรมหนึ่ง ๆ ของมนุษย์จึงมิใช่เกิดจากแรงจูงใจ อันเนื่องมาจากความต้องการอย่างเดียว

วิภาพร มาพบสุข (2540) ยังได้กล่าวถึงลักษณะและประเภทของแรงจูงใจของ ฮัล คอลลาร์ด และมิลเลอร์ ว่าแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แรงจูงใจปฐมภูมิ (Primary Motives) และแรงจูงใจทุติยภูมิ (Secondary Motives) ซึ่งแรงจูงใจทุติยภูมิ หรือแรงจูงใจทางจิต หรือแรงจูงใจทางสังคมนี้ เป็นแรงจูงใจทางกายภาพมีผลต่อการจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ และพบว่าความต้องการทางจิตหรือทางสังคม เช่น ความต้องการความรัก ความอบอุ่น ความต้องการอำนาจ ความต้องการการยอมรับ ความต้องการทรัพย์สินเงินทอง ความต้องการเหล่านี้ จูงใจให้บุคคลมีพฤติกรรมต่าง ๆ นานา การตอบสนองความต้องการเหล่านี้ซึ่งแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีแต่ละสังคม แต่ความต้องการทางจิตอยู่กลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นความต้องการร่วมของบุคคลทุกคนต้องมี เช่น ความอยากรู้อยากเห็น ความต้องการเป็นพวกพ้อง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นต้น

แรงจูงใจทุติยภูมิ หรือแรงจูงใจทางจิต ที่นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน คือ เฮนรี เมอร์เรย์ และคณะ (1938) ได้รวบรวมความต้องการทางจิตของมนุษย์ไว้เป็นบัญชีความต้องการ ออกเป็น 6 กลุ่มใหญ่ รวมเป็น 28 ชนิด คือ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ความต้องการทางจิตของมนุษย์

กลุ่มแรงจูงใจ	ลำดับ	ชื่อแรงจูงใจ	ความหมาย
1. ความต้องการเกี่ยวกับสิ่งของ	1	Need for Acquisition	- ความต้องการสิ่งของต่าง ๆ รวมทั้งทรัพย์สิน
	2	Need for Construction	- ความต้องการก่อสร้างสิ่งใหม่ ๆ
	3	Need for Orderliness	- ความต้องการเป็นระเบียบเรียบร้อย
	4	Need for Retention	- ความต้องการเก็บรักษาสวงนของใช้
	5	Need for Construction	- ความต้องการเก็บรักษา ซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ
2. ความต้องการที่จะแสดงความทะเยอทะยาน เจตจำนง สำเร็จ ในการทำงานมีอำนาจ และมีชื่อเสียง	6	Need for Superiority	- ความต้องการเด่นเหนือผู้อื่น
	7	Need for Achievement	- ความต้องการสัมฤทธิ์ผลในการทำงาน ผู้ชายจะมีระดับความต้องการความสำเร็จในการงานสูงกว่าผู้หญิง ผู้หญิงจะคอยฟังฟังผู้อื่นมากกว่าผู้ชาย
	8	Need for Exhibition	- ความต้องการแสดงให้ผู้อื่นสนใจ เช่น ชอบเล่าเรื่องตลกให้ฟัง
	9	Need for Inviolacy	- ความต้องการรักษาชื่อเสียง เช่น ไม่ทำผิด ไม่ก้าวร้าว เพราะต้องการรักษาชื่อเสียง
	10	Need for Avoidance Inferiority	- ความต้องการหลีกเลี่ยงความล้มเหลว
	11	Need for Defensiveness	- ความต้องการป้องกันตัว เช่น พยายามหาเหตุผลมาอธิบายการกระทำของตนเอง
	12	Need for Counteraction	- ความต้องการเอาชนะ โดยการมูมานะมากขึ้น
	13	Need for Recognition	- ความต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลุ่มแรงงใจ	ลำดับ	ชื่อแรงงใจ	ความหมาย
3. ความต้องการ เกี่ยวกับการมีอำนาจ การต่อต้านและการ ขอมแพ้	14	Need for Deference	- ความต้องการทำตามผู้เหนือกว่า ด้วยความยินดี และนิยมยกย่องผู้อื่น ที่เหนือกว่า
	15	Need for Similance	- ความต้องการเลียนแบบผู้อื่นและ คล้อยตาม
	16	Need for Autonomy	- ความต้องการเป็นอิสระ และเป็น ตัวของตัวเอง
	17	Need for contrariness	- ความต้องการแตกต่างจากผู้อื่น
4. ความต้องการทำ ร้ายตนเอง หรือผู้อื่น	18	Need for Dominance	- ความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น
	19	Need for Aggression	- ความต้องการทำร้ายผู้อื่น เอาชนะ ผู้อื่นด้วยความรุนแรง
	20	Need for Abasement	- ความต้องการขอมรับโทษ
5. ความต้องการความ รัก ความผูกพัน	21	Need for Avoidance of Blame	- ความต้องการหลีกเลี่ยงการลงโทษ
	22	Need for Affiliation	- ความต้องการสร้างมิตรภาพกับ ผู้อื่น
	23	Need for Reject	- ความต้องการแยกตนเองจากผู้อื่น
	24	Need for Nurturance	- ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น
6. ความต้องการ เกี่ยวกับสังคม	25	Need for Succorance	- ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น - ความต้องการให้ผู้อื่นช่วยเหลือ คุ้มครองและเห็นใจ
	26	Need for Play	- ความต้องการสนุกสนานการเล่น เพื่อคลายความตึงเครียด
	27	Need for Cognizance	- ความต้องการอยากรู้อยากเห็น โดยการถามคำถาม
	28	Need for Exposition	- ความต้องการบรรยายให้ผู้อื่น ทราบ

วินัย เพชรช่วย (2550) กล่าวถึง ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Two-Factor Theory) ดังนี้ว่า เฟรดเดอริก เฮิร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg) ได้พัฒนาทฤษฎีการจูงใจ ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลาย คือ ทฤษฎีสองปัจจัย โดยแบ่งเป็นปัจจัยอนามัย และปัจจัยจูงใจ ซึ่งเฮิร์ซเบิร์กได้ลดความต้องการห้าขั้นของมาสโลว์เหลือเพียงสองระดับ คือ ปัจจัยอนามัยเทียบได้กับการสนองต่อความต้องการระดับต่ำ (ความต้องการทางกาย ความต้องการความปลอดภัย และความต้องการทางสังคม) ส่วนปัจจัยจูงใจเทียบได้กับการสนองต่อความต้องการระดับสูง (เกียรติยศชื่อเสียง และความสมบูรณ์ในชีวิต)

1. ปัจจัยอนามัย (Hygiene factors) ได้แก่สภาพแวดล้อมของการทำงาน และวิธีการบังคับผู้บัญชาของหัวหน้างาน ถ้าหากไม่เหมาะสมหรือบกพร่องไป จะทำให้บุคคลรู้สึกไม่พอใจในงาน ซึ่งถ้ามีพร้อมสมบูรณ์ก็ไม่สามารถสร้างความพอใจในงานได้ แต่ยังคงปฏิบัติงานอยู่ เพราะเป็นปัจจัยที่ป้องกันความไม่พอใจในงานเท่านั้น ไม่ใช่ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้คนทำงานโดยมีประสิทธิภาพหรือผลผลิตมากขึ้นได้ ตัวอย่างปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ นโยบายของหน่วยงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน แบบการบริหารงาน เงินเดือน สวัสดิการต่างๆ ความมั่นคง ความปลอดภัย เป็นต้น

2. ปัจจัยจูงใจ (Motivating factors) ได้แก่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของงาน และทำให้ผู้ปฏิบัติมีความพอใจในงาน ใช้ความพยายามและความสามารถทุ่มเทในการทำงานมากขึ้น เช่น ความสำเร็จ การได้รับการยกย่อง ได้รับผิดชอบในงาน ลักษณะงานที่ท้าทาย เหมาะกับระดับความสามารถ มีโอกาสก้าวหน้าและพัฒนาตนเองให้สูงขึ้น เป็นต้น

การสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ปฏิบัติงานจึงมีสองขั้นตอน คือ ตอนแรกหัวหน้างานหรือผู้บริหารต้องตรวจสอบให้มั่นใจว่าปัจจัยอนามัยไม่ขาดแคลนหรือบกพร่อง เช่น ระดับเงินเดือนค่าจ้างเหมาะสม งานมีความมั่นคง สภาพแวดล้อมปลอดภัย และอื่นๆ จนแน่ใจว่าความรู้สึกไม่พอใจจะไม่เกิดขึ้นในหมู่ผู้ปฏิบัติงาน ในตอนที่สองคือการให้โอกาสที่จะได้รับปัจจัยจูงใจ เช่น การได้รับการยกย่องในความสำเร็จและผลการปฏิบัติงาน มอบความรับผิดชอบตามสัดส่วน ให้โอกาสใช้ความสามารถในงานสำคัญ ซึ่งอาจต้องมีการออกแบบการทำงานให้เหมาะสมด้วย การตอบสนองด้วยปัจจัยอนามัยก่อน จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นกลาง ไม่มีความไม่พอใจ แล้วจึงใช้ปัจจัยจูงใจเพื่อสร้างความพอใจ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานทุ่มเทในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทฤษฎีความต้องการจากการเรียนรู้ (Learned Needs Theory)

เดวิด ซี แมคเคลแลนค์ เป็นผู้เสนอทฤษฎีความต้องการจากการเรียนรู้ขึ้น โดยสรุปว่า คนเราเรียนรู้ความต้องการจากสังคมที่เกี่ยวข้อง ความต้องการจึงถูกก่อตัวและพัฒนาตลอดช่วงชีวิตของแต่ละคน และเรียนรู้ว่าในทางสังคมเรามีความต้องการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความต้องการความสำเร็จ (need for achievement) เป็นความต้องการที่จะทำงานได้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีมาตรฐานสูงขึ้นในชีวิต ผู้มีความต้องการความสำเร็จสูงจะมีลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

- มีเป้าหมายในการทำงานสูง ชัดเจนและท้าทายความสามารถ
- มุ่งที่ความสำเร็จของงานมากกว่ารางวัล หรือผลตอบแทนเป็นเงินทอง
- ต้องการข้อมูลย้อนกลับในความก้าวหน้าสู่ความสำเร็จทุกระดับ
- รับผิดชอบงานส่วนตัวมากกว่าการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น

2. ความต้องการอำนาจ (need for power) เป็นความต้องการที่จะมีส่วนควบคุม สร้างอิทธิพล หรือรับผิดชอบในกิจกรรมของผู้อื่น ผู้มีความต้องการอำนาจจะมีลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

- แสวงหาโอกาสในการควบคุมหรือมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น
- ชอบการแข่งขันในสถานการณ์ที่มีโอกาสให้ตนเองครอบงำคนอื่นได้
- สนุกสนานในการเผชิญหน้าหรือโต้แย้ง ต่อสู้กับผู้อื่น

ความต้องการอำนาจมีสองลักษณะ คือ อำนาจบุคคล และอำนาจสถาบัน อำนาจบุคคลมุ่งเพื่อประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าองค์กร แต่อำนาจสถาบันมุ่งเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยทำงานร่วมกับคนอื่น

3. ความต้องการความผูกพัน (need for affiliation) เป็นความต้องการที่จะรักษามิตรภาพและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไว้อย่างใกล้ชิด ผู้มีความต้องการความผูกพันมีลักษณะ ดังนี้

- พยายามสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพและมิตรภาพให้ยั่งยืน
- อยากให้บุคคลอื่นชื่นชมตัวเอง
- สนุกสนานกับงานเลี้ยง กิจกรรมทางสังคม และการพบปะสังสรรค์
- แสวงหาการมีส่วนร่วม ด้วยการร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม หรือองค์กรต่างๆ

สัดส่วนของความต้องการทั้งสามนี้ ในแต่ละคนมีไม่เหมือนกัน บางคนอาจมีความต้องการอำนาจสูงกว่าความต้องการด้านอื่น ในขณะที่อีกคนหนึ่งอาจมีความต้องการความสำเร็จสูงเป็นต้น ซึ่งจะเป็นส่วนที่แสดงอุปนิสัยของคน ๆ นั้นได้

สุครัตน์ สารสว่าง (2549) กล่าวถึง สาระจากทฤษฎีของ Maslow ได้รับการวิจารณ์ว่า

1. ไม่ควรยึดถือตัวทฤษฎีอย่างจริงจังว่า คนเราจะต้องมีความต้องการตามลำดับขั้นดังกล่าว เพราะ Maslow เองกล่าวว่า ความต้องการในลำดับขั้นต่าง ๆ นั้นมีความคาบเกี่ยวกันอยู่ คนเราอาจเกิดความต้องการหลายลำดับขั้นในเวลาเดียวกันได้ เพียงแต่มีความมากน้อยต่างกันตามสภาพการณ์และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคน

2. บุคคลอาจมีความต้องการเพียงไม่กี่ด้าน และอาจมีความต้องการไม่เป็นไปตามลำดับขั้นดังกล่าว เช่น ต้องการได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมและเชื่อมั่นว่าอุดมการณ์ของตนถูกต้อง อาจยอมดำรงชีวิตอย่างเร้นแค้นเพียงเพื่อให้ได้รับการยอมรับนับถือก็ได้ เป็นต้น กรณีเช่นนี้ถือว่าความต้องการขั้นแรกของเขา ก็คือ การได้รับการยอมรับนับถือ ไม่ใช่ความต้องการทางร่างกาย

อารี พันธุ์ณี และ สุพีร์ ลิมไทย (2541) กล่าวว่า ทฤษฎีลำดับความต้องการ: ทฤษฎีการจูงใจ ERG ของ Alderfer (Alderfer's ERG theory) ทฤษฎีความต้องการ Alderfer หรือเรียกอีกอย่างว่า ทฤษฎี ERG (ERG ย่อมาจาก Existence-Relatedness-Growth theory) Alderfer เป็นเจ้าของทฤษฎี ซึ่งเน้นการทำให้เกิดความพอใจตามความต้องการของมนุษย์ แต่ไม่คำนึงถึงขั้นความต้องการว่าความต้องการใดจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลัง และความต้องการหลาย ๆ อย่างอาจเกิดขึ้นพร้อมกันก็ได้ ความต้องการตามทฤษฎี ERG มีน้อยกว่าความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow

Alderfer ได้แบ่งความต้องการของบุคคลออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. **ความต้องการมีชีวิตอยู่ (Existence needs)** เป็นความต้องการของบุคคลที่ต้องการการตอบสนองเพื่อมีชีวิต เป็นความต้องการได้รับการตอบสนองทางกาย กล่าวคือ ต้องการอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ต่าง ๆ ยารักษาโรค ผู้บริหารจึงควรตอบสนองความต้องการด้วยการให้ค่าตอบแทนเป็นเงินค่าจ้าง เงินพิเศษ รวมถึงความรู้สึกลับมั่นคงปลอดภัยจากการทำงาน ได้รับความยุติธรรม มีการทำสัญญาว่าจ้างการทำงาน เป็นต้น

2. **ความต้องการมีสัมพันธภาพ (Relatedness needs)** เป็นความต้องการของบุคคล ที่จะมีมิตรไมตรี มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่อยู่แวดล้อมในการทำงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลภายนอกด้วย เช่น การจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม เกิดสถานภาพที่ยอมรับทางสังคม

3. **ความต้องการความก้าวหน้า (Growth needs)** เป็นความต้องการสูงสุดของบุคคล ได้แก่ ความต้องการได้รับการยกย่อง และต้องการความสำเร็จในชีวิต ผู้บริหารควรสนับสนุนให้พนักงานพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้า ด้วยการพิจารณาการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง หรือมอบหมายให้รับผิดชอบต่องานกว้างขึ้น โดยมีหน้าที่งานสูงขึ้น อันเป็นโอกาสที่พนักงานจะก้าวไปสู่ความสำเร็จ

จันทราณี สงวนนาม (2545) กล่าวถึง ทฤษฎีแรงจูงใจของแมคเคลแลนด์ (McClelland) ว่าแรงจูงใจที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ คือ ความต้องการสัมฤทธิ์ผล มนุษย์มีความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุผลสำเร็จโดยเร็ว เขาได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 3 ประการ คือ

1. ความต้องการสัมฤทธิ์ผล (Needs for Achievement: n Ach)
2. ความต้องการความรักและความผูกพัน (Needs for Affiliation: n Aff)
3. ความต้องการอำนาจ (Needs for Power: n Power)

ทฤษฎีแรงจูงใจของแมคเคลเลนด์ ได้เน้นสาระสำคัญด้านแรงจูงใจว่า ผู้ที่จะทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จต้องมีแรงจูงใจด้านความต้องการสัมฤทธิ์ผลอยู่ในระดับสูง ความสำเร็จของงานจะทำได้โดยการกระตุ้นความต้องการด้าน n Ach เป็นสำคัญ

บุคคลแต่ละคนเมื่อมี n Ach สูงก็สามารถทำงานได้สำเร็จและช่วยให้องค์กรมีประสิทธิผล กิบสัน (Gibson) และคณะได้สรุปทฤษฎีแรงจูงใจของแมคเคลเลนด์ไว้ว่า ความต้องการของบุคคลสามารถให้การเรียนรู้และกระตุ้นให้เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะความต้องการสัมฤทธิ์ผล (n Ach) นั่นคือบุคคลที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลต่ำ สามารถให้ประสบการณ์ การเรียนรู้หรือการฝึกอบรมจนทำให้ความต้องการด้านนี้สูงขึ้นได้ สังคมหรือประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีก็อาจทำให้ดีขึ้นได้ โดยการกระตุ้นให้คนในสังคมนั้นมีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกอาชีพ

การประกอบอาชีพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลในการดำเนินชีวิต บุคคลจะประสบความก้าวหน้าในการดำเนินชีวิตได้ขึ้นอยู่กับการทำงาน ซึ่งงานแต่ละอย่างเราถือว่าเป็นอาชีพ การประกอบอาชีพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายด้านด้วยกัน เช่น ความถนัด ความสนใจ ความสามารถทางสติปัญญา หรือสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เป็นต้น การตัดสินใจในการเลือกอาชีพและที่ตั้งทฤษฎีเอาไว้ดังนี้

Hoppock (1967 อ้างใน วรพล จันทรงาม, 2531) กล่าวว่า บุคคลจะเลือกอาชีพที่สนองความต้องการของตนเองมากที่สุด และดีที่สุด ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยเน้นความสำคัญของการรู้จักตนเองอย่างแท้จริงในเรื่องความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ลักษณะนิสัย จุดเด่น จุดด้อย เพื่อไปเปรียบเทียบกับข้อมูลทางอาชีพ จะช่วยให้เลือกอาชีพได้ถูกต้องและประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น ๆ นอกจากนี้ Hoppock ได้นำเอาทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาชีพมาประกอบกัน เรียกว่า “Composite Theory” มีหลัก 10 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การเลือกอาชีพเป็นการกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล
2. การที่บุคคลจะตัดสินใจเลือกอาชีพใด เป็นเพราะเชื่อว่า อาชีพนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้ดีที่สุด
3. ความต้องการจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ
4. การพัฒนาอาชีพ เริ่มเมื่อเขาทราบว่า อาชีพนั้น ๆ สามารถช่วยให้เขาไปสู่ความต้องการของเขาได้
5. ความก้าวหน้าในการพัฒนาอาชีพ และการปรับปรุงการเลือกอาชีพ จะดีขึ้นเมื่อเขาสามารถคาดหวังถึง โอกาสที่อาชีพนั้นจะสนองความต้องการของเขาได้ ซึ่งความสามารถในการคาดหวังของเขาขึ้นอยู่กับความรู้จักตัวเอง ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ และความสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผล
6. ข้อมูลส่วนบุคคลมีผลต่อการเลือกอาชีพ โดยช่วยให้เข้าใจว่าเขาต้องการอะไร และจะต้องปรับปรุงอะไรบ้าง
7. ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ มีผลต่อการเลือกอาชีพ โดยช่วยให้เขาค้นพบงานอาชีพที่ตรงกับความต้องการ
8. ระดับความพอใจในงานขึ้นอยู่กับอัตราส่วนระหว่างสิ่งที่งานนั้นให้กับเขาและความต้องการของเขา
9. ความพึงพอใจ เป็นผลจากการที่งานสามารถตอบสนองความต้องการได้ในปัจจุบันหรือความหวังว่างานนั้นจะทำให้เขาไปถึงความต้องการได้ในอนาคต หรือจากการที่เขาหวังว่างานนั้นจะช่วย他去สู่งานที่เขาต้องการได้
10. การเลือกอาชีพ สามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ เมื่อเขาเชื่อว่างานที่เปลี่ยนใหม่นั้นจะสนองความต้องการได้ดีกว่างานเดิม

กิจจา ทิพย์เที่ยงแท้ (2541 อ้างใน หนึ่งฤทัย ไชยสมบูรณ์, 2547) ได้กล่าวถึงความต้องการขั้นพื้นฐาน (basic needs) โดยทั่วไปของผู้ประกอบอาชีพ ซึ่งแบ่งความต้องการจากขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูงสุดดังนี้ คือ

1. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) หมายถึง ความต้องการในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ การขับถ่าย ตลอดจนความสุขสบายและความปลอดภัยด้านที่อยู่อาศัย

2. ความต้องการการตอบรับ (need for response) หมายถึง ความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เพื่อมิให้เกิดความว้าเหวเจิบเหงา มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม

3. ความต้องการได้รับประสบการณ์ใหม่ (need for new experience) หมายถึง ความต้องการที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำซากจำเจ อันจะทำให้เกิดความพอใจในการศึกษาแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ที่มีความหมายและมีคุณค่า

4. ความต้องการการยอมรับ (esteem needs) หมายถึง ความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่ามีค่าทั้งในสายตาของตนเองและผู้อื่น เกิดความรู้สึกมั่นใจในตนเองว่าได้รับการยอมรับ และค่านิยมจากผู้อื่น

จอห์น แอล ฮอลแลนด์ (John L. Holland) เป็นผู้สร้าง "แบบสำรวจความพอใจในอาชีพ" (The Vocational Preference Inventory) ได้สร้าง "ทฤษฎีการเลือกอาชีพ" ขึ้นโดยมีความคิดพื้นฐาน 4 ประการ (Holland, 1973) ดังนี้

1. บุคลิกภาพของบุคคลทั่วไปแบ่งได้เป็น 6 ลักษณะตามความสนใจอาชีพประเภทต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ งานช่างฝีมือและกลางแจ้ง งานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี งานบริการการศึกษาและสังคม งานสำนักงานและเสมียน งานจัดการและค้าขาย งานศิลปะดนตรีและวรรณกรรม บุคลิกภาพแต่ละลักษณะเป็นผลจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ กับแรงผลักดันส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วยศักดิ์ตระกูล บิดามารดา ระดับชั้นทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ประสบการณ์เหล่านี้จะก่อให้เกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ และความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบนี้จะกลายเป็นความสนใจ และจากความสนใจจะนำไปสู่ความสามารถเฉพาะ ที่ที่สุดความสนใจและความสามารถเฉพาะจะกำหนดให้บุคคลคิด รับรู้ และแสดงเอกลักษณ์ของตน

2. สิ่งแวดล้อมของบุคคลก็แบ่งได้เป็น 6 อย่างตามความสนใจอาชีพประเภทต่าง ๆ ข้างต้น เช่นเดียวกัน สิ่งแวดล้อมแต่ละอย่างนี้ถูกรอบงำโดยบุคลิกภาพ และเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึง ปัญหาและความกดดันบางประการ และโดยเหตุที่บุคลิกภาพต่างกัน ทำให้ความสนใจและความ ถนัดต่างกันด้วย บุคคลจึงมีแนวโน้มจะหันเข้าหาบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพ ของตน ดังนั้น บุคคลในกลุ่มเดียวกันจึงมักจะมีอะไร ๆ คล้าย ๆ กัน

3. บุคคลจะค้นหาสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เขาได้ฝึกทักษะและใช้ความสามารถของเขา ทั้งยังเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงทัศนคติ ค่านิยม และบทบาทของเขา

4. พฤติกรรมของบุคคลถูกกำหนดโดยบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้ เมื่อเราทราบ บุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมบุคคลก็จะทำให้เราทราบถึง ผลที่จะติดตามมาด้วย ซึ่งได้แก่การเลือก อาชีพ การเปลี่ยนงาน ความสำเร็จในอาชีพ ความสามารถเฉพาะ พฤติกรรมทางการศึกษาและสังคม

นอกจากความคิดพื้นฐาน 4 ประการข้างต้นแล้ว ฮอลแลนด์ยังมีแนวคิดปลีกย่อยเพิ่มเติมอีก 4 ประการ (Holland, 1973) ดังนี้

1. ความสอดคล้องต้องการ (Consistency) บุคลิกภาพบางลักษณะมีความสอดคล้องต้องการ เช่น บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้งกับบุคลิกภาพของผู้มี ความสนใจอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพ ประเภทงานสำนักงานและเสมียนกับบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม

2. ความแตกต่างกัน (Differentiation) โดยปกติ บุคคลจะมีบุคลิกภาพเด่นชัดอยู่ลักษณะ หนึ่ง แม้จะมีบุคลิกลักษณะอื่น ๆ ปะปนอยู่บ้าง แต่บางคนอาจจะมีบุคลิกภาพลักษณะต่าง ๆ อยู่ใน ระดับใกล้เคียงกันจนยากต่อการชี้ชัดลงไปว่า บุคคลนั้นมีบุคลิกภาพลักษณะใด

3. ความเหมาะสมกัน (Congruence) บุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมต้องมีความเหมาะสมกัน เช่น สิ่งแวดล้อมของผู้มีความสนใจประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง ย่อมเหมาะสมกับบุคลิกภาพ ของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทนี้มากกว่าบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจประเภทอื่น

4. การคาดคะเน (Calculus) โดยเหตุที่บุคลิกภาพแต่ละลักษณะและสิ่งแวดล้อมแต่ละอย่างมิได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด และต่างก็มีความสัมพันธ์ภายในกันอยู่ ดังนั้นเมื่อบุคคลมีบุคลิกภาพลักษณะหนึ่งก็ทำให้สามารถคาดคะเนถึงบุคลิกภาพลักษณะอื่นได้ด้วย

วัชรินทร์ ทรัพย์มี (2523 อ้างใน เอื้อพร เขมากรณ์, 2541) ได้ศึกษาทฤษฎีการเลือกอาชีพของโร (Roe's Theory of Vocational Choice) ไว้ดังนี้

1. บุคคลจะเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพและสนองความต้องการของตน
2. ประสบการณ์ในวัยเด็กที่ได้จากการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า คนเลือกอาชีพเพื่อสนองความต้องการต่าง ๆ ของตน เช่น ความต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือ ความต้องการตำแหน่ง ความมั่นคง ความต้องการทางเศรษฐกิจ ตลอดจนความต้องการอิสรภาพ

Williamson (1965 อ้างใน เสกศักดิ์ เขยชม, 2544) กล่าวถึง กระบวนการเลือกอาชีพไว้ดังนี้

1. บุคคลต้องมีความเข้าใจในตัวเองอย่างแจ่มแจ้งชัดถึงความถนัด ความสนใจ ความทะเยอทะยาน ข้อจำกัด และคุณสมบัติอื่น ๆ
2. บุคคลต้องมีความรู้ถึงความต้องการ และสิ่งนำไปสู่ความสำเร็จ ข้อได้เปรียบ เสียเปรียบ โอกาส รายได้ และสิ่งที่คาดหวังจากงานต่าง ๆ
3. นำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และชนิดของงานมาเป็นเหตุเป็นผลกันในการเลือกอาชีพ

อาชีพเสริมหลังฤดูทำนา

การประกอบอาชีพ มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิต คนทุกคนต่างมุ่งหวังที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความมั่นคงปลอดภัยให้กับตนเองและครอบครัว ปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค สิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นและต้องแลกด้วยเงินตรา ซึ่งหาได้จากการทำงาน การรวบรวมอาชีพอิสระไว้ในหนังสือเรื่อง “เส้นทางสู่อาชีพธุรกิจชุมชน” เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้เสริมให้กับผู้ที่สนใจจะประกอบเป็นอาชีพประจำและอาชีพเสริม (อรัญญา บุญมาเลิศ, 2545)

อาชีพที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการเลือกประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนานั้น โดยพิจารณาจากสภาพปัญหา และความเป็นไปได้ตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นในตำบลโนนสง่า มีดังต่อไปนี้

1. อาชีพด้านพืช ได้แก่ การปลูกผักบุงเงิน การปลูกข้าวโพดฝักอ่อน

1.1 การปลูกผักบุงเงิน

ผักบุงเงิน เป็นผักที่นิยมนำมาบริโภค เพราะนอกจากจะมีคุณค่าทางอาหารสูงแล้ว ยังมีราคาถูก และหาซื้อได้ง่าย หากจะปลูกเพื่อรับประทานเองหรือปลูกเพื่อจำหน่ายก็ทำได้ไม่ยาก ใช้เวลาเพียง 21 วัน ก็สามารถเก็บผลผลิตได้ อีกทั้งยังสามารถปลูกได้ทุกภาคของประเทศ ทุกฤดูกาล จึงเป็นการสร้างรายได้ที่น่าสนใจอีกอาชีพหนึ่ง

การปลูก เตรียมแปลงปลูก โดยขุดดินตากแดดประมาณ 1 สัปดาห์ ย่อยดินให้ละเอียด กำจัดวัชพืชออกให้หมด นำปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักคลุกเคล้ากับดินให้เข้ากัน ยกเป็นแปลงขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 4 เมตร สูง 15 เซนติเมตร

นำเมล็ดผักบุงเงินแช่น้ำทิ้งไว้ 1 คืน เพื่อให้เมล็ดผักบุงงอกเร็วขึ้น แล้วนำมาหว่านกระจายให้ทั่วแปลงพอบประมาณ แล้วกลบด้วยดินบาง ๆ จากนั้นใช้ฟางข้าวหรือหญ้าแห้งมาทับ อย่าให้หนาจนเกินไป แล้วรดน้ำให้ชุ่ม

ประมาณ 2–3 วัน เมล็ดผักจะงอกและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว หลังจาก 7–10 วัน ใส่ปุ๋ยยูเรียในอัตราส่วน ปุ๋ย 2 ช้อนโต๊ะ / น้ำ 20 ลิตร รดให้ทั่วแปลงเพื่อเร่งใบและลำต้น อวบสมบูรณ์ เก็บวางสดมารับประทาน

กำจัดวัชพืชในแปลงอยู่เสมอ ประมาณ 21 วัน ก็สามารถเก็บเกี่ยวได้

การจัดจำหน่าย ผักนึ่งจีน สามารถส่งขายในตลาดสดหรือติดต่อพ่อค้ามารับซื้อ โดยการเหมาเป็นแปลง ๆ แล้วนำไปขายตลาดสดอีกทอดหนึ่ง

เคล็ดลับ การปลูกให้ได้ผลดี ควรหมั่นดูแลเรื่องน้ำ ให้ดินมีความชุ่มชื้นอยู่เสมอ เพราะจะทำให้ต้นอวบสมบูรณ์ มีสีเขียวสดมารับประทาน

1.2 การปลูกข้าวโพดฝักอ่อน

ข้าวโพดฝักอ่อน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ข้าวโพดแฉ่ำ” สามารถนำมาปรุงเป็นอาหารได้หลายอย่าง และยังสามารถแปรรูปบรรจุกระป๋องเป็นอาหารสำเร็จ ซึ่งนอกจากจะขายภายในประเทศแล้ว ยังนำไปขายต่างประเทศได้อีกด้วย

วิธีปลูกก็ไม่ยาก ใช้เวลาเพียง 53 วัน ก็สามารถเก็บผลผลิตมาขายได้

การปลูก เตรียมดิน โดยการไถรถแทรกเตอร์ไถตะพริกหน้าดิน ทิ้งไว้ 7 วัน แล้วไถพรวนหรือไถแปร เพื่อย่อยดินให้ละเอียด แล้วยกร่องเป็นแปลงกว้าง 70 ซม. สูง 30 ซม. ร่องน้ำกว้าง 40 ซม.

ขุดหลุมให้ห่างกัน 50 x 50 ซม. ลึก 10 ซม. แล้วหยอดเมล็ดพันธุ์ที่ผสมยากันเชื้อราแล้ว หยอดหลุมละ 2–3 เมล็ด

ฉีดยากำจัดวัชพืชต่าง ๆ แล้วปล่อยให้ต้นข้าวโพดงอกให้ดินชุ่มประมาณ 3 – 5 วัน ต้นข้าวโพดจะโผล่ออกจากดิน

เมื่ออายุประมาณ 15 – 20 วัน ถอดต้นที่ไม่แข็งแรงทิ้ง ให้เหลือหลุมละ 2 – 3 ต้น แล้วใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 และให้น้ำเป็นระยะ ๆ 4–5 วัน / ครั้ง

หลังจากนั้นประมาณ 40 – 45 วัน ต้นข้าวโพดจะออกดอกตัวผู้ ให้หักทิ้งในขณะที่ยังไม่บานจะทำให้ดอกที่จะเป็นฝักออกเร็วขึ้น

หลังจากหักดอกตัวผู้ประมาณ 3–5 วัน ก็สามารถเก็บฝักขายได้เลย โดยฝักข้างในยาวไม่เกิน 10 ซม. หรือดูจากไหมข้าวโพด จะมีความยาวประมาณ 4 ซม.

ควรจะเก็บฝักข้างบนขายก่อน แล้วจึงเก็บฝักที่สอง และสาม เก็บทุกวันไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะหมดแปลง

การจัดจำหน่าย ข้าวโพดฝักอ่อนสามารถเก็บขายได้ทุกวัน ให้ผลผลิตเร็ว และต่อเนื่อง เพราะใช้เวลาปลูกเพียง 45 วัน ในหนึ่งปี สามารถปลูกได้ถึง 5 ครั้ง นำส่งขายตามท้องตลาดทั่วไป หรือส่งโรงงานเพื่อทำการแปรรูปส่งขายยังต่างประเทศ

เคล็ดลับ การปลูกข้าวโพดฝักอ่อนให้ได้ผลดี ต้องหมั่นดูแลเรื่องการรดน้ำ และใส่ปุ๋ยอย่างสม่ำเสมอ

2. อาชีพด้านสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงปลาน้ำ

2.1 การเลี้ยงปลาน้ำ

การเลี้ยงปลาน้ำ เป็นอาชีพที่กำลังเป็นที่นิยมเลี้ยงกันอย่างแพร่หลายทุกภาคของประเทศ เพราะใช้เวลาการเลี้ยงในระยะสั้น ๆ ไม่เกิน 21 วัน ก็สามารถขายได้ เลี้ยงง่าย ปลาน้ำเป็นลูกปลาวัยอ่อนที่มีอายุเกิน 15 วันขึ้นไป ปลาที่นิยมเลี้ยงเป็นปลาน้ำ ได้แก่ ปลาคุกกี้ กุ้ย แต่ก็มีปลาน้ำจืดหลายชนิดยังเป็นที่ต้องการของตลาด เช่น ปลาแรด ปลาตะเพียน ปลาไน

การทำธุรกิจปลาน้ำ โดยการนำลูกปลาเชืงที่ซึ่งมีอายุช่วง 12 – 15 วัน เลี้ยงไว้ และจะเป็นปลาน้ำได้ ก็ต่อเมื่อลูกปลาเชืงที่ได้ 19 -21 วัน ไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าแรงงาน ค่าอาหาร มีเงินหมุนเวียนเร็ว โอกาสที่ลูกปลาจะเลี้ยงรอดมีอยู่สูงมาก สามารถจำหน่ายปลาน้ำให้ลูกค้าที่จะซื้อไปเลี้ยงในบ่อดิน เพื่อเป็นปลาใหญ่ต่อไป

วิธีการเลี้ยงปลาน้ำ เตรียมบ่อคอนกรีตที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าสักประมาณ 1 เมตร หรือจะเป็นบ่อดินแต่บ่อดินเลี้ยงปลาน้ำนั้นจะต้องอยู่ใกล้แหล่งน้ำ หรือคลองชลประทาน

นำลูกปลาน้ำขนาดเล็กที่ซื้อมาจากฟาร์ม มาปล่อยในบ่อเลี้ยง ก่อนปล่อยปลาควรจะนำน้ำในบ่อมาใส่ในภาชนะเพื่อให้ลูกปลาปรับสภาพเข้ากับน้ำให้ได้ ทิ้งไว้ประมาณ 2 – 3 นาที จึงปล่อยลงบ่อเลี้ยง

ระยะ 4 วันแรก ให้ไรแดงเป็นอาหารวันละ 4 – 5 ครั้ง ให้ทีละน้อยๆ ให้เพียงพอจากนั้นอาจจะให้อาหารถุงสำเร็จรูป ซึ่งเป็นอาหารเม็ดสำหรับปลาดุกโดยเฉพาะ โดยให้อาหารลูกปลาวินละ 3 เวลา

การจัดจำหน่าย เมื่อเลี้ยงปลาได้ประมาณ 20 วันแล้ว สามารถจับขายได้ โดยติดต่อพ่อค้ามารับซื้อที่บ่อเลี้ยงลูกปลา การจับลูกปลาเพื่อจำหน่ายใช้สวิงตักลูกปลา นำลูกปลาใส่ถุงแล้วให้ลูกค้านำไปเลี้ยงต่อในบ่อใหญ่ต่อไป

เคล็ดลับ การเลี้ยงปลาน้ำ สามารถเพาะเลี้ยงได้หลายพันธุ์ อาทิ ปลาตะเพียน ปลาแรด ปลาไน แต่ปลาดุกเป็นปลาที่นิยมเลี้ยงกันมาก ขั้นตอนวิธีการเลี้ยงไม่แตกต่างกัน ควรคำนึงถึงชนิดของปลาที่เป็นความต้องการของตลาด

3. อาชีพด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ การทำน้ำเต้าหู้

3.1 การทำน้ำเต้าหู้

น้ำเต้าหู้ หรือน้ำนมถั่วเหลือง เป็นที่นิยมดื่มเพื่อสุขภาพ เพราะทำมาจากเมล็ดถั่วเหลืองที่คัดมาอย่างสมบูรณ์ มีคุณค่าทางโภชนาการสูง และหาซื้อได้ง่าย ราคาถูกลง หรือจะทำทานเอง ทำเพื่อขายเพิ่มรายได้ก็ดี การลงทุนไม่สูง และทำได้ง่าย

การทำน้ำเต้าหู้ เลือกเมล็ดถั่วเหลืองที่สมบูรณ์ คัดเอาสิ่งที่ไม่ดีออกให้หมด แล้วนำไปล้างน้ำสะอาด

นำถั่วเหลืองไปล้างด้วยไฟอ่อน ๆ ให้แห้งกรอบแล้วนำไปแช่น้ำเพื่อให้เมล็ดถั่วพอง ช่วยให้กลิ่นถั่วเหลืองไม่รุนแรงนัก แช่ทิ้งไว้ประมาณ 3 ชั่วโมง แล้วนำถั่วเหลืองขึ้น

นำถั่วเหลืองมาคหรือโม่ให้ละเอียด ผสมน้ำลงไป แม้คั่วบางรายผสมงาคั่ว เพื่อให้มีกลิ่นหอมมากยิ่งขึ้น

กรองน้ำถั่วเหลืองด้วยผ้าขาวบางที่สะอาด ส่วนมากถั่วเหลืองนำไปทำขนมหวาน หรือใช้เป็นอาหารสัตว์ก็ได้

นำน้ำถั่วเหลืองไปต้มให้เดือด ใส่เกลือเล็กน้อยทิ้งให้เดือดสักครู่ สามารถดกใส่แก้วดื่มได้ทันที

การจัดจำหน่าย น้ำเต้าหู้สามารถขายได้ตามท้องตลาดทั่วไป ขายได้ทั้งตอนเช้าและตอนเย็น การลงทุนทำน้ำเต้าหู้เป็นการลงทุนที่ต่ำมาก วิธีทำก็ไม่ยาก นอกจากนี้น้ำเต้าหู้ยังไม่สามารถทานได้กับเครื่องผสมที่มีประโยชน์ และมีคุณค่าทางสารอาหาร เช่น ลูกเดือย สาเก วุ้น ถั่วแดง ถั่วเหลืองต้มสุก ทานได้ทั้งแบบร้อนและแบบเย็น

เคล็ดลับ การทำน้ำเต้าหู้ให้อร่อยและน่าทาน ก็คือ การรักษาความสะอาด น้ำเต้าหู้จะต้องทำจากเมล็ดถั่วเหลืองล้วน ๆ และไม่มีส่วนผสมของสารต่าง ๆ

กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร (2550) กล่าวถึง การปลูกพืชอายุสั้นในสภาวะแห้งแล้งว่า สภาวะแห้งแล้ง หรือภัยแล้ง หมายถึง สภาวะที่ขาดแคลนปริมาณน้ำฝน อย่างผิดปกติจนไม่เพียงพอต่อความต้องการ นานเกินกว่า 2 สัปดาห์ขึ้นไป และเกิดครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง เป็นผลสืบเนื่องมาจากปริมาณฝนตกในช่วงต้นปีที่ผ่านมาน้อยกว่าปกติทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ สำหรับการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง คือช่วงธันวาคม-เมษายน อย่างรุนแรง ซึ่งมีผลต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกรโดยตรง

เมื่อหมดฤดูนาปีแล้ว จำเป็นต้องให้เกษตรกรปลูกพืชเศรษฐกิจอายุสั้นที่ใช้น้ำน้อย ในส่วนที่ทำได้ ซึ่งพืชที่แนะนำได้แก่ ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ข้าวโพด ทานตะวัน และพืชผักต่าง ๆ ซึ่งพืชไร่อายุสั้นเหล่านี้ใช้น้ำน้อยเพียง 300 - 400 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ ซึ่งพืชดังกล่าวสามารถปลูกเป็นอาชีพเสริมได้และเป็นการปรับปรุงคุณภาพดินให้ดีขึ้นได้อีกทางหนึ่งด้วย

การปลูกพืชอายุสั้น ควรปฏิบัติดังนี้

1. **ระยะเวลาปลูก** ถั่วเหลือง, ถั่วลิสง, ข้าวโพดหวาน, ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ควรปลูกในช่วง 15 ธันวาคม - 15 มกราคม เพราะช่วงนี้ดินมีความชื้นสูง และพืชเหล่านี้ ยังทนต่ออุณหภูมิต่ำได้ดี ข้าวโพดฝักอ่อน สามารถปลูกได้ถึงเดือนกุมภาพันธ์ แต่ถั่วเขียวควรปลูกในเดือนกุมภาพันธ์
2. **ยกร่องแปลงปลูก** ยกร่องกว้าง 1.5 เมตร ทำคลองส่งน้ำและระบายน้ำให้เหมาะสมกับความยาวของร่องปลูกเพื่อสามารถให้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้น้ำท่วมถึงบริเวณสันร่องปลูกแล้วปล่อยน้ำค่อย ๆ ซึมเข้าไปในแปลงปลูก
3. **พื้นที่ที่เป็นดินทรายจัด** ควรปลูกถั่วเหลืองโดยไม่เตรียมดิน การให้น้ำควรปล่อยน้ำให้ท่วมแปลงแล้วระบายออก เป็นการให้น้ำปริมาณสูงกว่าการให้น้ำแบบยกร่องปลูกแต่ประหยัดน้ำกว่าการทำนาปรัง
4. **ควรใช้ฟางข้าวหรือเศษวัชพืชคลุมดินร่องปลูกพืชไร่** (ยกเว้นถั่วลิสง)

5. ระยะเวลาการให้น้ำ ข้าวโพดหวาน, ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์, ข้าวโพดฝักอ่อน, ถั่วเหลือง, ถั่วลิสง ควรให้น้ำ 14 วันต่อครั้ง ตั้งแต่ปลูกจนถึงระยะออกดอก จากนั้นให้น้ำ 7 วันต่อครั้ง จนอีก 14 วัน ก่อนจะเก็บเกี่ยวจึงงดให้น้ำโดยสิ้นเชิง (ยกเว้น ข้าวโพดหวาน, ข้าวโพดฝักอ่อน ควรงดให้น้ำ 7 วัน ก่อนเก็บเกี่ยว) ถั่วเขียว ควรให้น้ำ 21 วันต่อครั้ง และงดให้น้ำ 14 วันก่อนเก็บเกี่ยวครั้งสุดท้าย

การปลูกถั่วเขียว

ควรปลูกพืชในเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ความชื้นในดินยังเหลืออยู่ ในภาคเหนือและอีสานควรปลูกในเดือนกุมภาพันธ์เพราะเป็นช่วงหมดฤดูหนาวจะทำให้ถั่วเจริญเติบโตได้ดี พันธุ์ที่แนะนำคือ อู่ทอง 1 ฝักไม่แตกง่าย อายุ 60-70 วัน กำแพงแสน 2 เหมาะปลูกในฤดูแล้งนอกเขตชลประทาน อายุ 65-75 วัน

การปลูกถั่วเหลือง

พันธุ์ที่เหมาะสมในสภาวะแห้งแล้ง คือ พันธุ์สจ. 4, สจ. และเชียงใหม่ 60 อายุเก็บเกี่ยว 95 - 100 วัน ข้อควรระวัง ไม่ควรปลูกในช่วงออกดอกตรงกับอากาศร้อนจัดในเดือนเมษายน เพราะจะทำให้ไม่ติดฝัก

การปลูกข้าวโพด

พันธุ์ที่แนะนำคือ พันธุ์ลูกผสม จะทนแล้งได้ดีกว่าพันธุ์ผสมเปิด ได้แก่ สุวรรณ 2301 และพันธุ์ลูกผสมจากบริษัทเอกชนต่าง ๆ จะทนแล้งได้ดี อายุเก็บเกี่ยว 110 - 120 วัน ข้อควรระวังในการปลูกข้าวโพดคือ ช่วงผสมเกสรอย่าให้ขาดน้ำ เพราะจะทำให้ติดเมล็ดไม่ดี เมล็ดจะลีบและช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี หนูจะระบาดอย่างรุนแรง เพราะเป็นช่วงที่อาหารเริ่มขาดแคลน ควรหาทางป้องกันหนูไว้แต่เนิ่น ๆ

การปลูกทานตะวัน

ทานตะวันเป็นพืชที่ทนต่อสภาวะแห้งแล้งได้ดีกว่าถั่วเหลือง พันธุ์ที่แนะนำ คือ พันธุ์ลูกผสม เพื่อการผลิตน้ำมันพืช เพราะมีระบบรากที่ดึกรากแผ่กว้างดูดซับความชื้นได้ดี ตอบสนองต่อยุ่ยและมีแมลงศัตรูรบกวนน้อย อายุเก็บเกี่ยว 90 - 100 วัน ทานตะวันสามารถปลูกแทนข้าวนาปรังได้ในบางพื้นที่ที่มีการจัดการดี และสภาพพื้นที่นาที่มีการระบายน้ำดีไม่ท่วมขัง ในที่นาดอนก็ปลูกได้เหมือนพืชไร่ทั่ว ๆ ไป เช่น ข้าวโพด, ถั่วต่าง ๆ

การปลูกหอม กระเทียม และพืชผักอื่น ๆ

ให้คลุมด้วยฟางข้าว หญ้าแห้ง เพื่อลดการระเหยของน้ำ และลดความรุนแรงจากแสงแดดส่องโดยตรง รวมทั้งรักษาความชื้นในดิน และบังแสงสว่างทำให้เมล็ดวัชพืชไม่สามารถงอกได้ หอมแดง นับเป็นพืชหลังนาอีกชนิดหนึ่งที่เกษตรกรนิยมปลูก โดยเกษตรกรจะเริ่มปลูกประมาณเดือนธันวาคม - มกราคม และเก็บเกี่ยวในเดือนมีนาคม - เมษายน

การปลูกพืชอายุสั้น นอกจากจะแก้ปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำโดยตรงแล้ว ยังมีประโยชน์อีกมากมายที่ตามมาได้แก่ การตัดวงจรชีวิตของศัตรูข้าว เช่น เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล โรคไหม้คอรวง เป็นต้น และการปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพของดินให้ดีขึ้น

วิสนัย ผุสดี (2550) กล่าวว่า หนานนี้เพาะเห็ดฟางกองเดี่ยว เสริมรายได้ หลังจากฤดูทำนา หากเกษตรกรคิดจะหาอาชีพเสริม ทางสำนักงานเกษตรเชียงใหม่ โดยคุณเกรียงไกร คະນองเดชาชาติ แนะนำให้หันมาเพาะเห็ดฟางกองเดี่ยว เสริมรายได้ เพราะเห็ดฟางมีคุณค่าทางอาหาร การผลิตปลอดภัยจากสารพิษ 100% มีผู้บริโภคนิยมบริโภคมาก ตลาดต้องการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะช่วงอากาศหนาวเย็น ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพดีมากกว่าในฤดูอื่นๆ อีกทั้งเกษตรกรสามารถสร้างทำได้ด้วยตนเอง ใช้ต้นทุนไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่เหลือใช้การเกษตร กรณีไม่คิดจะเพาะขายก็สามารถนำผลผลิตมาบริโภคในครัวเรือนได้ เงินลงทุน ประมาณ 6,000 บาท/ไร่ (ถ้าเพาะเห็ดฤดูหนาวจะสามารถลดต้นทุนได้มากทีเดียวเพราะวัสดุที่เหลือใช้จากการเกษตรหาง่ายและราคาถูก) **ผลผลิตได้** 1-2 กิโลกรัม/กอง

การเพาะเห็ดฟางกองเตี้ย

วัสดุอุปกรณ์ สิ่งที่ต้องเตรียมพร้อมกองข้างแห้ง เชื้อเห็ดฟาง (ราคาถุงละ 15 บาท) พลาสติกใส บัวรดน้ำ อาหารเสริม (ผักตบชวา ปุ๋ยคอกแห้ง ละอองข้าว ใสนุ่น และใส่ฝ้าย) ไม้แบบพิมพ์ทำกรอบแบบลัง ไม้สี่เหลี่ยมคางหมูฐานกว้าง 35-40 เซนติเมตร ด้านบนกว้าง 25-30 เซนติเมตร สูง 34-40 เซนติเมตร ยาว 1.5 เซนติเมตร

สถานที่เพาะเห็ด ควรเป็นที่น้ำไม่ท่วมขัง มีการระบายน้ำได้ดี ไม่มีมดหรือปลวก ง่ายหญ้าหรือปรับดินให้เรียบ และไม่ควรเพาะในพื้นที่ดินเค็ม เพาะจะทำให้เห็ดไม่รวมตัวกัน เป็นดอก

วิธีการเพาะ นำฟางแช่น้ำหนึ่งคืนให้ฟางนิ่มและอืดตัว นำอาหารเสริมชুব่น้ำ หรือแช่น้ำเตรียมที่จะเพาะเห็ด วางพิมพ์ไม้โดยเอาด้านกว้างลง วางกับพื้นดิน แล้วจึงใส่ฟางหนาประมาณ 4-6 นิ้ว กดฟางให้แน่นพอสมควร รดน้ำให้ชุ่ม โรยอาหารเสริมบริเวณริมหรือหุดขอบแม่พิมพ์ ทั้ง สี่ด้าน แบ่งเชื้อเห็ดฟาง 1 ถุงออกเป็น 4 ส่วนเท่า ๆ กัน จากนั้นนำเชื้อเห็ดมาโรยบนอาหารเสริมชิดขอบแม่พิมพ์ ทั้ง 4 ด้าน สำหรับชั้นที่ 2 และ 3 ทำเช่นเดียวกับชั้นที่ 1 ส่วนชั้นที่ 4 ชั้นบนสุด ให้โรยอาหารเสริมและเชื้อเห็ดให้ทั่วบริเวณหลังแปลง นำฟางปิดทับชั้นบนสุดหนาประมาณ 1-2 นิ้ว แล้วยกแบบพิมพ์ออก สำหรับกองอื่นๆ ให้ทำขนานกับกองแรก ห่างกัน 6-12 นิ้ว รดน้ำบริเวณรอบแปลง และกองเห็ดให้เปียกชื้น คลุมพลาสติกและทำแบบหลังคาประทุนเรือก็ได้ ให้ใช้ของหนักทับปลายพลาสติก เพื่อกันลมดีแล้วแล้วคลุมด้วยฟางอีกชั้น หนึ่งเพื่อป้องกันแสงแดด

ในช่วง วันที่ 1-3 หลังจากการเพาะเห็ด ถ้าภายในกองเห็ดร้อนเกินไปให้เปิดพลาสติกออกเพื่อระบายความร้อน หรือจะให้ดี ควรเปิดพลาสติกให้กองเห็ด เพื่อระบายอากาศวันละ 5-10 นาที แล้วค่อยปิดตามเดิมทำเช่นนี้ทุกเช้าเย็น และเมื่อเพาะเห็ดฟางไปแล้ว 10-15 วัน สามารถเก็บผลผลิตได้

การเก็บดอกเห็ด เก็บโดยการจับทั้งกอแล้วใช้มือหมุนเบาๆ หมุนซ้ายขวาเล็กน้อย แล้วค่อยๆ ดึงขึ้นพยายามอย่าให้เส้นใยกระทบกระเทือน

เห็ดที่ขึ้นมากับกอมีทั้งดอกเล็กดอกใหญ่ควรเก็บเฉพาะดอกใหญ่ ดอกเล็กไว้เก็บ รุ่น 2 ร่ออีก 2-3 วัน

ทยอยเก็บดอกเห็ดไปเรื่อยๆ จนกว่าจะหมด เมื่อเก็บดอกเห็ดหมดแล้ว ฟางจาก กองเพาะเห็ด ให้นำไปทำปุ๋ยหมัก ใช้เป็นอาหารเสริมต้นไม้อื่นได้อีกด้วย

จากการรายงานการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งของสำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด (2550) กล่าวถึง พืชฤดูแล้ง หมายถึง พืชที่ปลูกหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีแล้ว โดยยึดช่วงเวลาทำการ เพาะปลูกตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนเมษายนของปีถัดไป

พืชไร่ฤดูแล้ง หมายถึง พืชไร่ที่มีการเพาะปลูกตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน โดยแยกชนิดตามรายงานดังนี้

1. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ให้นับเฉพาะข้าวโพดที่ปลูกอยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ของปีถัดไป
2. ข้าวโพดฝักสด (ข้าวโพดข้าวเหนียว)
3. ข้าวโพดหวาน (ข้าวโพดสวีท)
4. ถั่วเขียว
5. ถั่วเหลือง
6. ถั่วลิสง

7. พืชไร่อื่น ๆ ซึ่งได้แก่ กก ข้าวฟ่าง งา ถั่วเขียวแดง ถั่วป่นหิย ถั่วพุ่ม ถั่วเหลือง ผักสด ทานตะวัน ปอ เพือก ฝ้าย มันแกว มันเทศ มันฝรั่ง ยาสูบ ละหุ่ง ลูกเดือย รวมทั้ง แดงโมเนื้อ ยกเว้น อ้อย มันสำปะหลัง และสับปะรด ซึ่งไม่นับรวมเป็นพืชฤดูแล้ง

พืชผักฤดูแล้ง หมายถึง พืชผักที่มีพื้นที่เริ่มปลูกใหม่ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือน เมษายน

1. ข้าวโพดฝักอ่อน (ข้าวโพดประกอบอาหาร)
2. พืชผักอื่น ๆ ได้แก่ กระจับ กระจับ กระจับ กะหล่ำดอก กะหล่ำปลี กุยช่าย จิง คะน้า บวบ แคนตาลูป แครอท แดงกวา แดงร้าน แดงโมเนื้อ ถั่วแขก ถั่วฝักยาว ถั่ว ถั่วลิสง บลอคโคลี่ กวางตุ้ง ผักกาดขาวปลี ผักกาดเขียวปลี ผักกาดหอม(ผักสลัด) ผักกาดหัว ผักคื่นไช้ ผักชี ผักบุ้ง พริก พริกทอง

ข้อมูลพื้นฐานของตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด (แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปี พ.ศ. 2551-2553) ได้รวบรวมสภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของตำบลโนนสง่า ไว้ดังนี้

ประวัติความเป็นมา

ตำบลโนนสง่าเดิมอยู่ในเขตปกครองตำบลบัวแดง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีคณะดำเนินงานขอแยกตำบล ได้ดำเนินการขอแยกตำบลออกจากตำบลบัวแดง เนื่องจากตำบลบัวแดงมีขนาดใหญ่ ซึ่งกำนันในขณะนั้นยากต่อการดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎรจึงขอแยกออกเป็น 2 ตำบล โดยคณะดำเนินการคือ นายอำเภอสมัย รัตนจันทร์ พร้อมผู้ใหญ่บ้านหลายคน ซึ่งการดำเนินการนั้นได้ดำเนินการเพื่อให้การบริหารจัดการภายในตำบลให้มีพื้นที่ที่สะดวกในการปกครองพื้นที่ของทางราชการ และต่อมาทางราชการเห็นด้วย จึงได้ดำเนินการแบ่งแยกตำบลบัวแดงมาเป็นตำบลโนนสง่า เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2525 และได้จัดตั้งเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสง่า เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540

1. สภาพทั่วไปของตำบล

1.1 ที่ตั้ง ตำบลโนนสง่าตั้งอยู่ทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 480 กิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดร้อยเอ็ด 69 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากอำเภอปทุมรัตน์ 3 กิโลเมตร องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสง่าตั้งอยู่ที่บ้านโนนสง่า หมู่ที่ 3 ตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.2 เนื้อที่ ตำบลโนนสง่า มีพื้นที่ทั้งหมด 32.29 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณการ 20,179 ไร่

1.3 ภูมิประเทศ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของตำบลโนนสง่า ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบและทุ่งนา มีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือหนองน้ำที่มีอยู่ตามหมู่บ้าน และคลองน้ำธรรมชาติ และสิ่งก่อสร้าง มีอาณาเขตตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบัวแดง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลสระบัว อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลดอกกล้า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.4 ภูมิอากาศ โดยทั่วไปมีอากาศร้อนจัด และแห้งแล้งในฤดูร้อนและอากาศหนาวเย็นในฤดูหนาว ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ฤดู ดังนี้ คือ

1.4.1 ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม

1.4.2 ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม

1.4.3 ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์

1.5 จำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 9 หมู่บ้าน อยู่นอกเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสง่า 3 หมู่บ้าน รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนหมู่บ้านทั้งหมดในตำบลโนนสง่า 9 หมู่บ้าน

หมู่ที่	ชื่อบ้าน
1	บ้านดงช้าง (เขตเทศบาลตำบลปทุมรัตน์)
2	บ้านดงช้าง (เขตเทศบาลตำบลปทุมรัตน์)
3	บ้านโนนสง่า
4	บ้านโนนทัน
5	บ้านโนนโพธิ์
6	บ้านขนวน
7	บ้านโนนจาน
8	บ้านหนองส่วย
9	บ้านดงช้าง (เขตเทศบาลตำบลปทุมรัตน์)

1.6 จำนวนประชากรในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสง่า มีดังนี้

ตารางที่ 3 จำนวนประชากรในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสง่า

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	จำนวนครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวมทั้งสิ้น
1	บ้านดงช้าง	149	313	291	604
2	บ้านดงช้าง	107	433	472	905
3	บ้านโนนสง่า	57	125	148	273
4	บ้านโนนทัน	90	200	196	396
5	บ้านโนนโพธิ์	102	256	264	520
6	บ้านขนวน	148	340	322	662
7	บ้านโนนจาน	196	620	482	1,102
8	บ้านหนองส่วย	72	186	186	372
9	บ้านดงช้าง	107	231	249	480
รวม		1,028	2,917	2,538	5,314

หมายเหตุ: มีความหนาแน่นเฉลี่ยประมาณ 294 คน / ตารางกิโลเมตร

2. สภาพพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ

2.1 ด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่

- การทำนา โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวนทั้งหมด 11,443 ไร่ จำนวน 710 ครัวเรือนเกษตรกรที่ทำนาทั้งหมดตามรายชื่อการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี ปีการผลิต 2548/49

- การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงโค กระบือ สุกร เป็ด ไก่ เลี้ยงไว้ใช้งาน เพื่อจำหน่ายและบริโภคในครัวเรือน

- อุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ ทอผ้าไหม จักสาน

- อื่น ๆ รัฐบาล การ ลูกจ้างเอกชน และรับจ้างทั่วไป (ส่วนน้อย)
- สาธารณอื่น ๆ ป่าไม้ แหล่งน้ำ จำนวน 279.5 ไร่

2.2 หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีปื้มน้ำมัน 4 แห่ง โรงสีข้าว 11 แห่ง

3. สภาพพื้นฐานทางด้านสังคม

3.1 การศึกษา ได้แก่

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนสง่า
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนจาน
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดงช้าง
- โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านขนวน (ครูประชาสรรค์) โรงเรียนบ้านโนนจาน และโรงเรียนบ้านดงช้าง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน จำนวน 9 แห่ง

3.2 สถาบันและองค์กรทางศาสนา ได้แก่ วัด / สำนักสงฆ์ 8 แห่ง

3.3 สาธารณสุข

- สถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง
- อัตราการมี และการใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 100
- ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน 9 แห่ง

3.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- ประชาชนในแต่ละหมู่บ้านช่วยกันสอดส่องดูแลภายในหมู่บ้านของตนเอง
- ตำรวจอาสา อปพร. ประจำหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ชุดสายตรวจประจำตำบลจาก สกอ. ปทุมรัตต์

4. การบริการพื้นฐาน

4.1 การคมนาคม

- โดยทางบกติดต่อกับอำเภอ 2 เส้นทาง โดยถนนลาดยาง สาย รอ 3503 บ้านดงช้าง-ภูดิน

4.2 การโทรคมนาคม

- ทางไปรษณีย์ โทรเลข ใช้บริการของไปรษณีย์โทรเลข อำเภอปทุมรัตต์
- ตู้โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 10 ตู้

4.3 การไฟฟ้า มีไฟฟ้าเข้าถึงทุกหมู่บ้าน

4.4 แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำน้ำ ลำห้วย 3 แห่ง
- บึง หนองน้ำ สระน้ำ 5 แห่ง

4.5 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่

- บ่อน้ำตื้น 24 แห่ง

- บ่อโยก 6 แห่ง
- บ่อบาดาล 200 บ่อ

5. ข้อมูลอื่น ๆ

5.1 องค์กรต่าง ๆ ในตำบล

- กรรมการหมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน	จำนวน 81 คน
- กรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน	จำนวน 63 คน
- กรรมการพัฒนาสตรีระดับตำบล	จำนวน 24 คน
- กรรมการศูนย์เยาวชนตำบล	จำนวน 24 คน
- กรรมการศูนย์กีฬาตำบล	จำนวน 24 คน
- กรรมการกลุ่มบริหารกลุ่มออมทรัพย์	จำนวน 26 คน
- กลุ่มข้าวเกรียบ ขนมดอกจอก และปลาร้าบอง	จำนวน 40 คน

5.2 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ได้แก่ ป่าไม้ในพื้นที่ สาธารณประโยชน์

6. ศักยภาพในตำบล

6.1 จำนวนบุคลากร จำนวน 24 คน

6.2 ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

1) การรวมกลุ่มของประชาชน จำนวนกลุ่มทุกประเภท 19 กลุ่ม แยกเป็น

- กลุ่มอาชีพ 13 กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์ 6 กลุ่ม

2) จุดเด่นของพื้นที่

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสง่า มีศักยภาพในการที่จะได้รับการพัฒนา และมีโอกาสในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มศักยภาพดังต่อไปนี้

- (1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
- (2) ด้านเศรษฐกิจ
- (3) ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ
- (4) ด้านสาธารณสุขและอนามัย
- (5) ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาชาวบ้าน
- (6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ
- (7) ด้านสังคม การเมือง และการบริหาร

ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสง่า ได้นำปัญหาและความต้องการของประชาชน และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ดมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามอำนาจหน้าที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ทุก ๆ ด้าน เพื่อให้บรรลุถึงศักยภาพในการพัฒนา และเป็นหลักประกันเบื้องต้นให้ประชาชนในพื้นที่ สามารถดำรงชีวิต และมีความเป็นอยู่ที่ดีสืบต่อไป

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ราชัน บรรลุศิลป์ (2536) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของการประกอบอาชีพเสริม: กรณีศึกษาบ้านสร้างมิ่ง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การประกอบอาชีพเสริมการเจียรไนเพชร-พลอยของชุมชน ได้ประสบปัญหาในด้านการตลาดและการขาดแคลนแรงงาน ทำให้โรงพลอยหลายแห่งต้องปิดตัวเองลง จนกระทั่งประชาชนได้หาทางออกร่วมกันในการแก้ปัญหา โดยจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์การเจียรไนเพชร-พลอยขึ้นในชุมชน มีการระดมทุนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายในการประชาสัมพันธ์ การตลาด ทั้งยังได้รับทุนเพื่อช่วยเหลือสมาชิก โดยให้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ได้พัฒนาจนกระทั่งการเจียรไนเพชร-พลอย เป็นกิจกรรมของแต่ละครัวเรือน ซึ่งเป็นการใช้แรงงานในครัวเรือนของตน จากแนวทางการดำเนินการดังกล่าวส่งผลให้การเจียรไนเพชร-พลอยบ้านสร้างมิ่ง ดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

จิระ ศรีเสนา (2541) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาอาชีพเสริมของกลุ่มเกษตรกรทำนาโคกสำราญ พบว่า สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาโคกสำราญ ขาดความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพ ทุนในการประกอบอาชีพไม่เพียงพอ ขาดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมอาชีพ เมื่อผลิตแล้วไม่สามารถจำหน่ายได้ ซึ่งการจัดกิจกรรมแทรกแซง ทำให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาโคกสำราญที่เข้าร่วมมีความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพแบบรวมกลุ่มกัน มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน มีการช่วยเหลือหน้าที่การทำงานในครอบครัว สามารถดำเนินกิจกรรมในด้านการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการ และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ การปฏิบัติ และสภาพทั่วไปของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม ก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซงดีขึ้นกว่าเดิม

เอื้อพร เขมากรณ์ (2541) ได้ทำการศึกษาความสนใจในการประกอบอาชีพเสริมของแม่บ้านประมงในชุมชนแออัดเก้าเส้ง จังหวัดสงขลา พบว่า ความสนใจในการเลือกอาชีพเสริมอยู่ในระดับต่ำ แม่บ้านประมงที่นับถือศาสนาต่างกัน มีอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน รายได้และรายจ่ายต่างกัน มีความสนใจในการเลือกประกอบอาชีพเสริมบางอย่างแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พิชญดา เรืองเดช (2542) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมพัฒนาอาชีพเสริมของครอบครัวเกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สตรีมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาอาชีพเสริมอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ การติดต่อสื่อสารกับผู้นำเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมพัฒนาอาชีพเสริม ส่วน อายุ ระดับการศึกษา งานหลัก รายได้ เวลาว่าง และความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรี

เสกศักดิ์ เขยชม (2544) ได้ทำการศึกษาความต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเชิงเครือ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรในอาชีพการปลูกพืช คือ อาชีพการปลูกข้าวเหนียวมากที่สุด รองลงมาคือ อาชีพการเลี้ยงสัตว์ สำหรับวิธีการพัฒนาอาชีพเกษตรกรที่เกษตรกรต้องการมากที่สุดคือ การเข้ารับบริการฝึกอบรม ส่วนปัญหาในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ ขาดการรวมกลุ่มในการแปรรูปผลผลิตเกษตร ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า เกษตรกรที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้รวม พื้นที่ถือครองทั้งหมด แรงงานในครัวเรือนทั้งหมด หนี้สินทั้งหมด และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ที่แตกต่างกันมีความต้องการพัฒนาอาชีพการปลูกพืช อาชีพการเลี้ยงสัตว์ อาชีพการเลี้ยงปลา อาชีพการปลูกไม้โตเร็ว อาชีพการทำเกษตรยั่งยืน อาชีพการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน และอาชีพเสริมอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน มีเพียงเกษตรกรที่เปิดรับข่าวสารทางการเกษตรแตกต่างกัน มีความต้องการปลูกไม้โตเร็ว และการทำเกษตรยั่งยืนแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 และ .01

หนึ่งฤทัย ไชยสมบูรณ์ (2547) ได้ทำการศึกษาความต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรตามแนวทฤษฎีใหม่ในพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบน อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การใช้ปุ๋ยคอก การใช้ปุ๋ยหมัก และการใช้ปุ๋ยพืชสด เป็นความต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรตามแนวทฤษฎีใหม่ในการปรับปรุงและอนุรักษ์ดินที่ทั้งสองพื้นที่ที่ระบุความต้องการเกินร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่าง การขุดสระน้ำเป็นความต้องการด้านการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ชลประทานอุโมงค์ผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ต้องการ ส่วนความต้องการประกอบอาชีพเกษตรกรตามสภาพพื้นที่ที่เกษตรกรทั้งสองพื้นที่ที่ต้องการเกินร้อยละ 50 แบ่งเป็นพื้นที่สระน้ำ คือ การเลี้ยงไก่ และการเลี้ยงปลากินพืช และในพื้นที่นาข้าว คือการปลูกข้าวเหนียว ส่วนการปลูกพืชหลังนาเป็นความต้องการของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานอุโมงค์ผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่เพียงอย่างเดียว การปลูกพืชแบบร่องสวนเป็นความต้องการของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบนเพียงอย่างเดียว โดยชนิดพันธุ์ไม้ คือ ผักล้มลุกและไม้ผล

ส่วนพื้นที่ไม้ผลและพืชผักที่เกษตรกรทั้งสองพื้นที่ต้องการ คือ การปลูกพืชหัวไร่ปลายน่า พืชสมุนไพรเป็นที่ต้องการปลูกในพื้นที่อยู่อาศัย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เฉพาะเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานอุโมงค์ผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่นั้น แหล่งน้ำใช้ทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับความต้องการด้านการปรับปรุงและอนุรักษ์ดิน และด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ และจำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร และรายได้มีความสัมพันธ์กับความต้องการด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามสภาพพื้นที่ ส่วนเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบนนั้น พบว่า จำนวนพื้นที่ถือครองมีความสัมพันธ์กับความต้องการด้านการปรับปรุงและอนุรักษ์ดิน และด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามสภาพพื้นที่ และจำนวนปีในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีความสัมพันธ์กับความต้องการด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ

อุษา โชติกะสิริ (2547) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนอาชีพของชาวนาในเขตปริมณฑล กรณีศึกษาตำบลลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า คุณลักษณะพื้นฐานทั่วไป และประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ เช่น ค้าขาย ผลิตยาสระผม มีรายได้จากการประกอบอาชีพเฉลี่ยต่อคน 4,001-8,000 บาท และมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ความคิดเห็นทั่วไปด้านเทคโนโลยีส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพชาวนามากที่สุด ได้แก่ สารเคมี เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูง ด้านชุมชน พบว่าการเปลี่ยนแปลงด้านโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น จึงเป็นแหล่งสร้างงานใหม่ ทำให้คนในชุมชนหันมาเปลี่ยนอาชีพ ด้านเหตุผลที่ตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพ เพื่อต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยใช้ระยะเวลาในการตัดสินใจ 6 เดือน – 1 ปี เพราะรอฝึกอาชีพใหม่ คนส่วนใหญ่มีความพอใจที่จะประกอบอาชีพปัจจุบันอีก และไม่คิดที่จะเปลี่ยนอาชีพอีก แม้จะมีสวัสดิการมาสนับสนุนก็ตาม และคิดว่าการศึกษามีส่วนในการเลือกประกอบอาชีพ จึงพยายามสนับสนุนให้บุตรได้รับการศึกษาอย่างสูงที่สุด คือวุฒิปริญญาตรี เพราะการมีความรู้สูงจะสามารถสร้างรายได้ให้มากขึ้น ส่วนการเปลี่ยนอาชีพของชาวนา พบว่า มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีความกดดันทางด้านเศรษฐกิจน้อยลง ไม่มีหนี้สิน บุตรได้รับการศึกษา มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น และมีเวลาให้ครอบครัวมากขึ้น

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (independent variables) ประกอบด้วย

1.1 สภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร ได้แก่

- เพศ
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- ประสบการณ์ในการทำงาน
- การเป็นสมาชิกกลุ่ม

1.2 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่

- รายได้
- รายจ่าย
- จำนวนสมาชิกในครอบครัว
- การเคลื่อนย้ายแรงงาน
- จำนวนแรงงานในครอบครัว
- กิจกรรมหลังฤดูทำนา
- พื้นที่ถือครองทางการเกษตร

- หนี้สิน

1.3 การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ได้แก่

- สื่อประเภทบุคคล
- สื่อประเภทมวลชน
- สื่อประเภทกิจกรรม

2. ตัวแปรตาม (dependent variables) คือ ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ประกอบด้วย

- อาชีพเสริมด้านพืช
- อาชีพเสริมด้านสัตว์
- อาชีพเสริมด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน
- อาชีพเสริมด้านวิชาชีพ

สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 สภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 1.1 เพศมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 1.2 อายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 1.4 ประสบการณ์ในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 1.5 การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 2 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ รายได้ รายจ่าย จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนแรงงานในครอบครัว พื้นที่ถือครองทางการเกษตร หนี้สิน มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 2.1 รายได้มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 2.2 รายจ่ายมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 2.3 จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 2.4 จำนวนแรงงานในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 2.5 พื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 2.6 หนี้สินมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 3 การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ได้แก่ สื่อประเภทบุคคล สื่อประเภทมวลชน สื่อประเภทกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 3.1 สื่อประเภทบุคคล มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

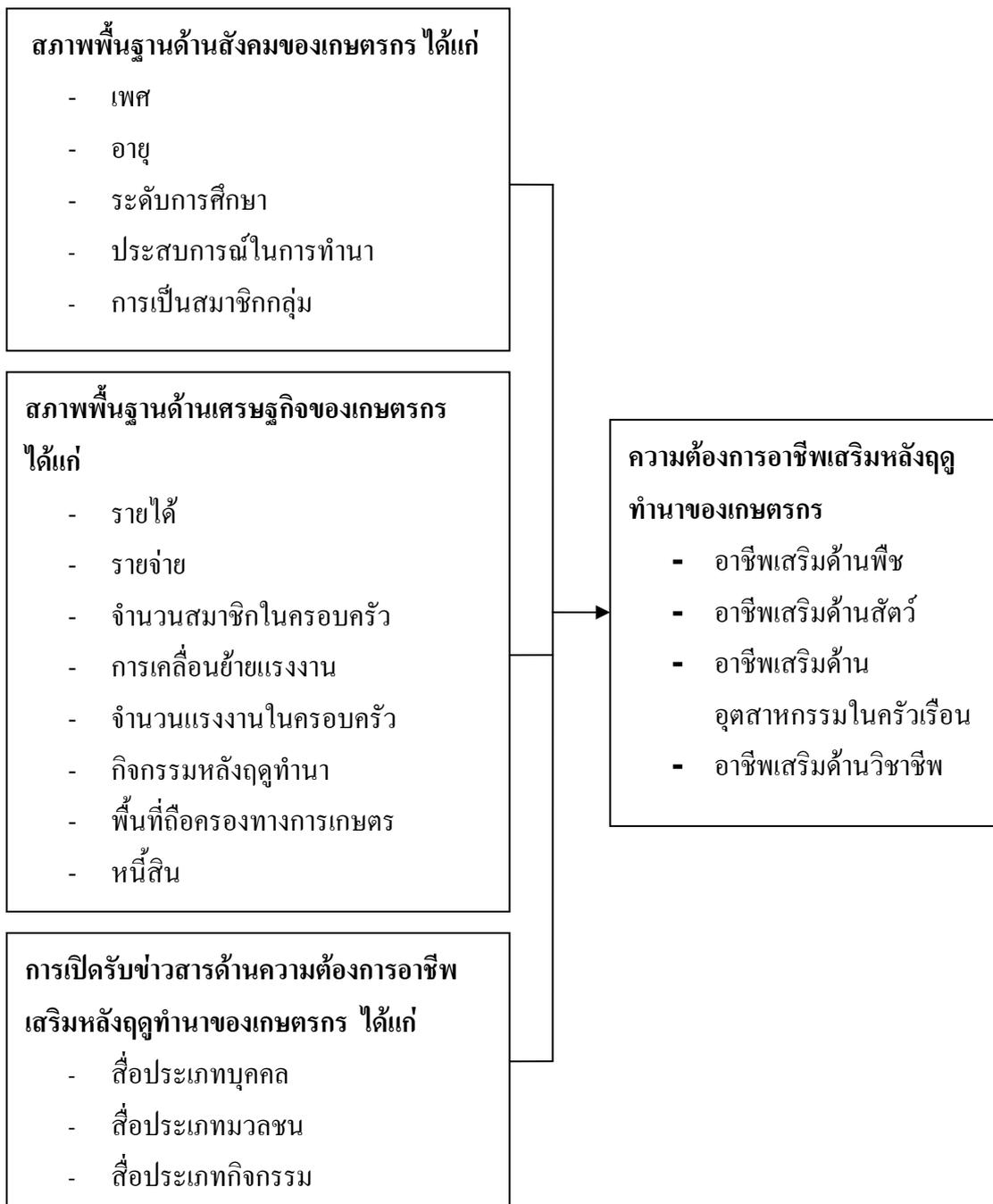
สมมติฐานที่ 3.2 สื่อประเภทมวลชน มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 3.3 สื่อประเภทกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

กรอบแนวคิดในการวิจัย
(Conceptual Framework)

ตัวแปรอิสระ
(Independent variables)

ตัวแปรตาม
(Dependent variables)

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษาคือเกษตรกรหมู่ 3 ถึง หมู่ 8 ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 665 ครัวเรือน (แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ประจำปี พ.ศ. 2551-2553)

กลุ่มตัวอย่าง

1. การเลือกประชากร การวิจัยครั้งนี้ ได้เลือกเกษตรกรหมู่ 3 ถึง หมู่ 8 ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนทั้งสิ้น 665 ครัวเรือน ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรในหมู่ 1, 2 และ 9 นั้นอยู่ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลปทุมรัตน์ ส่วนเกษตรกรหมู่ 3 ถึง หมู่ 8 นั้นอยู่ในเขตความรับผิดชอบของตำบลโนนสง่า จึงได้เลือกกลุ่มเกษตรกร เฉพาะหมู่ 3 ถึง หมู่ 8 ตามที่แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสง่า ประจำปี พ.ศ. 2551-2553 ได้กำหนดโครงการที่จะส่งเสริมอาชีพให้แก่เกษตรกรหลังฤดูทำนา โดยวัตถุประสงค์ของโครงการก็เพื่อให้เกษตรกรประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

2. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด จำนวน 665 ครัวเรือน โดยใช้สูตรของ Cochran (สุรินทร์ นิยมานุกร, 2548) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+d^2N}$$

เมื่อ d = ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณ

N = ขนาดของประชากรทั้งหมด

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่าในสูตร ได้ดังนี้

กำหนดให้ $d = 0.05$, $N = 665$

$$n = \frac{665}{1+(0.05)^2(665)}$$

$$n = 250 \text{ ครัวเรือน}$$

3. เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรหมู่ 3 ถึง หมู่ 8 ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 250 ครัวเรือน ให้นำไปทำการสุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบความเป็นไปได้ตามพื้นที่ (area probability sampling) โดยใช้หมู่บ้านในการแบ่งพื้นที่ จากนั้นทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างต่อประชากรในแต่ละหมู่บ้าน (ภาคผนวก ง)

กลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรหมู่ 3 ถึง หมู่ 8 ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด มี ดังนี้

ตารางที่ 4 จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง หมู่ 3 ถึง หมู่ 8 ตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	ขนาดประชากร	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
3	บ้านโนนสง่า	57	21
4	บ้านโนนทัน	90	34
5	บ้านโนนโพธิ์	102	38
6	บ้านขนวน	148	56
7	บ้านโนนจาน	196	74
8	บ้านหนองส่วย	72	27
รวม		665	250

4. เลือกตัวอย่างจากประชากร โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive) จำนวน 250 คน

การวัดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรที่เกี่ยวกับสภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร

อายุ วัดจาก จำนวนปีตั้งแต่ปีพุทธศักราชที่เกิดจนถึงปีปัจจุบันของเกษตรกรหมู่ 3 ถึง หมู่ 8 ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด (นับจากปีที่เกิด - วันสำรวจ)

ระดับการศึกษา วัดจาก การสำเร็จการศึกษาขั้นสูงสุดของเกษตรกร

ประสบการณ์ในการทำงาน วัดจาก จำนวนปีตั้งแต่เกษตรกรเริ่มประกอบอาชีพทำนา จนถึงปัจจุบัน (ปีที่เริ่มทำนา - ปี 2550)

การเป็นสมาชิกกลุ่ม วัดจาก ความถี่ของกลุ่มหรือสถาบันที่เกษตรกรเป็นสมาชิก ประกอบด้วย กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแก้ปัญหาคาความยากจน และกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน โดยอาจเป็นสมาชิกเพียงกลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่มก็ได้

2. ตัวแปรที่เกี่ยวกับสภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

รายได้ วัดจาก จำนวนรายได้ทั้งหมดที่ได้จากการประกอบอาชีพทำนาอย่างเพียงอย่างเดียว โดยไม่หักค่าใช้จ่ายใด ๆ มีหน่วยเป็นบาท ในรอบปีที่ผ่านมา (ปี 2550)

รายจ่าย วัดจาก จำนวนรายจ่ายทั้งหมดที่ใช้จ่ายในการประกอบอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว มีหน่วยเป็นบาท ในรอบปีที่ผ่านมา (ปี 2550)

จำนวนสมาชิกในครอบครัว วัดจาก จำนวนบุคคลในครัวเรือนของเกษตรกรทั้งหมด

การเคลื่อนย้ายแรงงาน วัดจาก จำนวนบุคคลในครัวเรือนที่มีการเคลื่อนย้ายกับไม่เคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างถิ่น

จำนวนแรงงานในครอบครัว วัดจาก จำนวนบุคคลในครัวเรือนที่สนับสนุนกิจกรรมการประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตร

กิจกรรมหลังฤดูทำนา วัดจาก กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกษตรกรทำหลังฤดูทำนา เช่น การปลูกผัก การเลี้ยงสัตว์ การค้าขาย การไปทำงานต่างถิ่น เป็นต้น

พื้นที่ถือครองทางการเกษตร วัดจาก จำนวนพื้นที่ที่ทำการเกษตรทั้งหมดของเกษตรกร หน่วยเป็นไร่

หนี้สิน วัดจาก จำนวนหนี้สินที่เกษตรกรกู้ยืม หรือเป็นหนี้ค้างชำระเพื่อนบ้าน สมาชิกกลุ่มต่าง ๆ หรือกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด หน่วยเป็นบาท/ปี (ปี 2550)

3. ตัวแปรที่เกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารของเกษตรกร

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร วัดจาก ความถี่ของแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรได้รับเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา จากสื่อประเภทต่าง ๆ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) สื่อประเภทบุคคล ได้แก่ เพื่อนบ้าน เกษตรกรผู้นำ ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และร้านค้าที่จำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร 2) สื่อประเภทมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ วารสารหรือสื่อสิ่งทางการเกษตร และการชมวิดีโอทางการเกษตร 3) สื่อประเภทกิจกรรม ได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การชมนิทรรศการ และการชมการสาธิต

4. ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ โดยสัมภาษณ์ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา ถ้าไม่ต้องการให้ตอบ 0 หากต้องการให้เลือกว่าต้องการระดับใด โดยใช้เกณฑ์การวัดแบบมาตราส่วน มาตราประเมินค่า (Rating Scale) 3 อันดับ โดยผู้ตอบจะต้องทำเครื่องหมายลงในช่องว่างของข้อความนั้น ๆ ตามระดับคะแนนความต้องการ ดังนี้

ความต้องการมาก	ให้คะแนนเท่ากับ	3
ความต้องการปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ	2
ความต้องการน้อย	ให้คะแนนเท่ากับ	1

จากระดับคะแนนความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ผู้วิจัยนำมาจัดกลุ่ม โดยมีอันตรภาคชั้นเท่ากับ

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{3-1}{3} \end{aligned}$$

$$\text{อันตรภาคชั้น} = 0.67$$

ดังนั้นในการจัดช่วงคะแนนเฉลี่ยระดับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร สามารถจัดได้ดังนี้

ความต้องการมาก	คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ	2.36 - 3.00
ความต้องการปานกลาง	คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ	1.68 - 2.35
ความต้องการน้อย	คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ	1.00 - 1.67

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้สัมภาษณ์เป็นคำถามแบบปิด (Closed questions) และคำถามแบบเปิด (Open ended questions) ประกอบด้วยคำถาม 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 3 การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

การสร้างเครื่องมือ

การตรวจเอกสารวิชาการและผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย นำมาสร้างแบบสัมภาษณ์ แล้วตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถาม โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปเสนอขอคำปรึกษาจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมทั้งในเรื่องของเนื้อหา และภาษาที่ใช้สื่อความหมายมีความถูกต้องชัดเจน

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรง โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคำถาม

และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมทั้งในเรื่องของเนื้อหา และภาษาที่ใช้สื่อความหมายมีความถูกต้องชัดเจน

2. การหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วไปทดสอบ (Pre-test) กับเกษตรกร ตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ดที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 ครัวเรือน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น เฉพาะในส่วน of แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 4 ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ผลปรากฏว่า แบบสัมภาษณ์ในส่วนนี้มีค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือ (alpha) เท่ากับ .9334

3. นำผลการทดสอบที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริงทั้งหมด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interviewing schedule) จากเกษตรกรหมู่ 3 ถึง หมู่ 8 ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 250 คน ซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบปิดและคำถามแบบเปิดโดยแบ่งเนื้อหาแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 3 การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ เพื่อการประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร และการเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Means)

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร และการเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) ด้วยค่าไคสแควร์ (Chi-square)

3. คำนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้กำหนดไว้ที่ระดับ .05

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 6 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 3 การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ตอนที่ 6 การทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร

เพศ อายุ และระดับการศึกษา

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาสภาพพื้นฐานด้านเพศ อายุ และระดับการศึกษา มีดังนี้

เพศ พบว่า เกษตรกรจำนวนร้อยละ 50.40 เป็นเพศหญิง และเป็นเพศชายจำนวนร้อยละ 49.60 ของเกษตรกรทั้งหมด

อายุ พบว่า เกษตรกรมีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี มีจำนวนร้อยละ 28.80 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวนร้อยละ 24.40 มีอายุระหว่าง 61 – 70 ปี จำนวนร้อยละ 18.80 มีอายุระหว่างน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี จำนวนร้อยละ 17.60 มีอายุตั้งแต่ 71 ปีขึ้นไป จำนวนร้อยละ 10.40 ดังนั้นอายุเฉลี่ยของเกษตรกรเท่ากับ 54.09 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 88.00 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด จบในระดับมัธยมศึกษา จำนวนร้อยละ 10.00 จบในระดับปริญญาตรี จำนวนร้อยละ 1.20 ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้เรียนหนังสือ มีจำนวนร้อยละ 0.80

ตารางที่ 5 สภาพพื้นฐานด้านเพศ อายุ และระดับการศึกษา

			(n = 250)
	สภาพพื้นฐานด้านสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	124	49.60
	หญิง	126	50.40

ตารางที่ 5 (ต่อ)

		(n = 250)	
	สภาพพื้นฐานด้านสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ (ปี)			
	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40	44	17.60
	41 - 50	61	24.40
	51 - 60	72	28.80
	61 - 70	47	18.80
	71 ปีขึ้นไป	26	10.40
	อายุต่ำสุด = 27 ปี อายุสูงสุด = 88 ปี อายุเฉลี่ย = 54.09 ปี		
ระดับการศึกษา			
	ไม่ได้เรียนหนังสือ	2	0.80
	ประถมศึกษา	220	88.00
	มัธยมศึกษา	25	10.00
	ปริญญาตรี	3	1.20

ประสบการณ์ในการทำงาน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

จากตารางที่ 6 ผลการศึกษาสภาพพื้นฐานด้านประสบการณ์ในการทำงาน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีดังนี้

ประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ระหว่าง 31 – 45 ปี มีจำนวนร้อยละ 36.0 รองลงมา มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 46 – 60 ปี จำนวนร้อยละ 34.40 มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 16 – 30 ปี จำนวนร้อยละ 23.20 มีประสบการณ์ในการทำงาน 61 ปีขึ้นไป จำนวนร้อยละ 3.60 ส่วนผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี มีจำนวนร้อยละ 2.80 ดังนั้นเกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำงานเฉลี่ยเท่ากับ 39.79 ปี

การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ เลย จำนวนร้อยละ 1.60 และเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ถึงร้อยละ 98.40

ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มนั้น พบว่า เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มหลายกลุ่มด้วยกัน คือ เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด จำนวนร้อยละ 69.90 รองลงมาคือ เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน จำนวนร้อยละ 50.80 เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ จำนวนร้อยละ 46.70 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร จำนวนร้อยละ 23.60 กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีจำนวนที่ใกล้เคียงกันคือ จำนวนร้อยละ 8.50 และ 7.70 ตามลำดับ การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มออมวันละบาท จำนวนร้อยละ 4.10 และกลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจนมีจำนวนร้อยละ 2.80 เท่านั้น

ตารางที่ 6 สภาพพื้นฐานด้านประสบการณ์ในการทำนา และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

(n = 250)		
สภาพพื้นฐานด้านสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการทำนา (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15	7	2.80
16 - 30	58	23.20
31 - 45	90	36.00
46 - 60	86	34.40
61 ปีขึ้นไป	9	3.60
ประสบการณ์ต่ำสุด = 2 ปี ประสบการณ์สูงสุด = 67 ปี ประสบการณ์เฉลี่ย = 39.79 ปี		

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n = 250)		
สภาพพื้นฐานด้านสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่ม		
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม	4	1.60
เป็นสมาชิกกลุ่ม*	246	98.40
กลุ่มเกษตรกร	21	8.50
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	19	7.70
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	58	23.60
กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรฯ	172	69.90
กลุ่มออมทรัพย์	115	46.7
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน	7	2.80
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	125	50.80
กลุ่มอื่น ๆ เช่น ออมวันละบาท	10	4.10

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตอนที่ 2 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

รายได้ และรายจ่าย

จากตารางที่ 7 ผลการศึกษาสภาพพื้นฐานด้านรายได้ และรายจ่าย มีดังนี้

รายได้ พบว่า เกษตรกรจำนวนร้อยละ 26.40 มีรายได้จากการทำนาอยู่ในช่วง 10,001 – 20,000 บาท มีรายได้ในช่วง น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท จำนวนร้อยละ 25.60 มีรายได้ในช่วง 20,001 – 30,000 บาท จำนวนร้อยละ 22.40 สำหรับเกษตรกรที่มีรายได้ 50,001 บาทขึ้นไป และรายได้ในช่วง 30,001 – 40,000 บาท มีจำนวนเท่ากัน คือจำนวนร้อยละ 9.20 ส่วนเกษตรกรที่มีรายได้ในช่วง 40,001 – 50,000 บาท มีเพียงจำนวนร้อยละ 7.20 เท่านั้น ดังนั้นรายได้เฉลี่ยของเกษตรกรเท่ากับ 28,421.69 บาท

รายจ่าย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายจ่ายในการทำนาอยู่ในช่วง 10,001 – 20,000 บาท จำนวนร้อยละ 40.80 รองลงมาคือ มีรายจ่ายอยู่ในช่วงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท จำนวนร้อยละ 24.80 มีรายจ่ายอยู่ในช่วง 20,001 – 30,000 บาท จำนวนร้อยละ 18.00 ส่วนเกษตรกรที่มีรายจ่ายอยู่ในช่วง 30,001 – 40,000 บาท, มีรายจ่ายอยู่ในช่วง 50,001 บาทขึ้นไป และมีรายจ่ายอยู่ในช่วง 40,001 – 50,000 บาท มีจำนวนร้อยละ 8.40, ร้อยละ 4.40 และร้อยละ 3.60 ตามลำดับ ดังนั้นรายจ่ายเฉลี่ยของเกษตรกรเท่ากับ 23,252 บาท

ตารางที่ 7 สภาพพื้นฐานด้านรายได้ และรายจ่าย

(n = 250)

สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ (บาท)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000	64	25.60
10,001 – 20,000	66	26.40
20,001 – 30,000	56	22.40
30,001 – 40,000	23	9.20
40,001 – 50,000	18	7.20
50,001 บาทขึ้นไป	23	9.20
รายได้ต่ำสุด = 3,000 บาท รายได้สูงสุด = 200,000 บาท รายได้เฉลี่ย = 28421.69 บาท		
รายจ่าย (บาท)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000	62	24.80
10,001 – 20,000	102	40.80
20,001 – 30,000	45	18.00
30,001 – 40,000	21	8.4
40,001 – 50,000	9	3.60
50,001 บาทขึ้นไป	11	4.40
รายจ่ายต่ำสุด = 2,000 บาท รายจ่ายสูงสุด = 150,000 บาท รายจ่ายเฉลี่ย = 23,252.00 บาท		

จำนวนสมาชิกในครอบครัว การเคลื่อนย้ายแรงงานในครอบครัว และจำนวนแรงงานในครอบครัว

จากตารางที่ 8 ผลการศึกษาสภาพพื้นฐานด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว การเคลื่อนย้ายแรงงานในครอบครัว จำนวนแรงงานในครอบครัว มีดังนี้

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ระหว่าง 5 – 8 คน และ 1 - 4 คน มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ใกล้เคียงกัน คือมีจำนวนร้อยละ 49.20 และร้อยละ 48.00 ส่วนเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 9 – 13 คน มีจำนวนร้อยละเพียง 2.80 เท่านั้น โดยครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกต่ำสุดคือ 1 คน และสูงสุด 13 คน ดังนั้นจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 คน

การเคลื่อนย้ายแรงงานในครอบครัว พบว่า สมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรไม่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานที่อื่น จำนวนร้อยละ 53.20 และอีกจำนวนร้อยละ 46.80 มีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานที่อื่น

จำนวนแรงงานในครอบครัว พบว่า เกษตรกรมีจำนวนแรงงาน 1 – 3 คน มากที่สุด จำนวนร้อยละ 90.00 และจำนวนแรงงาน 4 – 6 คน มีจำนวนร้อยละ 10.00 เท่านั้น ดังนั้นจำนวนแรงงานในครอบครัวเฉลี่ยเท่ากับ 2.23 คน

ตารางที่ 8 สภาพพื้นฐานด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว การเคลื่อนย้ายแรงงานในครอบครัว และจำนวนแรงงานในครอบครัว

(n = 250)		
สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1 – 4	120	48.00
5 – 8	123	49.20
9 – 13	7	2.80

จำนวนสมาชิกในครอบครัวต่ำสุด = 1 คน จำนวนสมาชิกในครอบครัวสูงสุด = 13 คน

จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย = 4.80 คน

ตารางที่ 8 (ต่อ)

(n = 250)		
สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเคลื่อนย้ายแรงงานในครอบครัว		
ไม่มีการเคลื่อนย้ายแรงงาน	133	53.20
มีการเคลื่อนย้ายแรงงาน	117	46.80
จำนวนแรงงานในครอบครัว (คน)		
1 – 3	225	90.00
4 – 6	25	10.00
จำนวนแรงงานในครอบครัวต่ำสุด = 1 คน จำนวนแรงงานในครอบครัวสูงสุด = 6 คน		
จำนวนแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย = 2.23 คน		

กิจกรรมหลังฤดูทำนา

จากตารางที่ 9 ผลการศึกษาสภาพพื้นฐานด้านกิจกรรมหลังฤดูทำนา มีดังนี้

กิจกรรมหลังฤดูทำนา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ทำกิจกรรมใดหลังฤดูทำนาถึงจำนวนร้อยละ 34.80 ส่วนเกษตรกรที่ทำกิจกรรมหลังฤดูทำนามีหลายกิจกรรมด้วยกันตามแต่ความถนัดของเกษตรกรแต่ละคน ได้แก่ การปลูกผักขาย จำนวนร้อยละ 20.80 รั้งจ้างทั่วไป เช่น ไปตัดอ้อย ตัดมัน ก่อสร้าง เป็นต้น จำนวนร้อยละ 13.20 ค้าขาย จำนวนร้อยละ 11.20 ทอผ้าไหม มัดหมี่ เลี้ยงหม่อน จักสาน 10.80 และกิจกรรมหลังฤดูทำนาที่เกษตรกรทำน้อยที่สุดคือ เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย จำนวนร้อยละ 9.20

ตารางที่ 9 สภาพพื้นฐานด้านกิจกรรมหลังฤดูทำนา

(n = 250)

สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กิจกรรมหลังฤดูทำนา (คน)		
ไม่ได้ทำกิจกรรมใด	87	34.80
ปลูกผัก เช่น แตงกวา พริก มะเขือ ข้าวโพด	52	20.80
เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย	23	9.20
รับจ้างทั่วไป เช่น ก่อสร้าง ไปตัดอ้อย ตัดมัน	33	13.20
ค้าขาย	28	11.20
ทอผ้าไหม มัดหมี่ เลี้ยงหม่อน จักสาน	27	10.80

พื้นที่ถือครองทางการเกษตร

จากตารางที่ 10 ผลการศึกษาสภาพพื้นฐานด้านพื้นที่ถือครองทางการเกษตร มีดังนี้

พื้นที่ถือครองทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร เป็นของตนเอง จำนวนร้อยละ 90.40 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรที่เป็นพื้นที่ทั้งของตนเอง และพื้นที่เช่า มีจำนวนร้อยละ 8.40 และเกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นพื้นที่ เช่านั้น มีจำนวนร้อยละ 1.20

สำหรับขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ถือครอง ทางการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ไร่ มีจำนวนร้อยละ 68.80 รองลงมาเป็นเกษตรกรที่มี ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรอยู่ระหว่าง 21 – 30 ไร่ มีจำนวนร้อยละ 17.60 เกษตรกรที่มี ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรอยู่ระหว่าง 31 – 40 ไร่ มีจำนวนร้อยละ 7.60 เกษตรกรที่มี ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรอยู่ระหว่าง 41 – 50 มีจำนวนร้อยละ 4.40 และเกษตรกรที่มี ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมากกว่า 51 ไร่ขึ้นไป มีจำนวนร้อยละ 1.60 ดังนั้นขนาด พื้นที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรเฉลี่ยเท่ากับ 19.14 ไร่

ตารางที่ 10 สภาพพื้นฐานด้านพื้นที่ถือครองทางการเกษตร

(n = 250)		
สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครองทางการเกษตร		
เป็นพื้นที่ของตนเอง	226	90.40
เป็นพื้นที่เช่า	3	1.20
พื้นที่ทั้งของตนเองและเช่า	21	8.40
ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร (ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20	172	68.80
21 – 30	44	17.60
31 – 40	19	7.60
41 – 50	11	4.40
51 ไร่ขึ้นไป	4	1.60
พื้นที่ถือครองทางการเกษตรต่ำสุด = 2 ไร่ พื้นที่ถือครองทางการเกษตรสูงสุด = 90 ไร่		
พื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย = 19.14 ไร่		

หนี้สิน

จากตารางที่ 11 ผลการศึกษาสภาพพื้นฐานด้านหนี้สิน มีดังนี้

หนี้สิน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้จำนวนร้อยละ 94.00 และไม่มีหนี้มีเพียงจำนวนร้อยละ 6.00 เท่านั้น

สำหรับจำนวนหนี้สิน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนหนี้สิน ตั้งแต่ 50,001 บาทขึ้นไป จำนวนร้อยละ 51.10 รองลงมาคือ มีจำนวนหนี้สิน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท จำนวนร้อยละ 21.30 มีจำนวนหนี้สิน ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท จำนวนร้อยละ 11.90 มีจำนวนหนี้สินระหว่าง 40,001 – 50,000 บาท จำนวนร้อยละ 8.10 และมีจำนวนหนี้สินระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท จำนวนร้อยละ 7.70

ส่วนแหล่งหนี้สิน พบว่า เกษตรส่วนใหญ่กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จำนวนร้อยละ 70.60 กู้จากกองทุนหมู่บ้าน จำนวนร้อยละ 33.60 กู้จากสหกรณ์การเกษตร กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน, เงินแสน, เงินกลุ่มแม่บ้าน, เงินวัว และกู้จากกลุ่มออมทรัพย์ จำนวนใกล้เคียงกันคือ จำนวนร้อยละ 17.40 ร้อยละ 14.90 และร้อยละ 13.60 ตามลำดับ ส่วนการกู้ยืมจากเพื่อนบ้าน และ ธนาคารพาณิชย์ มีเพียงจำนวนร้อยละ 5.50 และร้อยละ 1.30 เท่านั้น

ตารางที่ 11 สภาพพื้นฐานด้านหนี้สิน

(n = 250)		
สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หนี้สิน		
ไม่มีหนี้	15	6.00
มีหนี้	235	94.00
จำนวนหนี้สินของเกษตรกร		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000	50	21.30
20,001 – 30,000	18	7.70
30,001 – 40,000	28	11.90
40,001 – 50,000	19	8.10
50,001 บาทขึ้นไป	120	51.10
จำนวนเงินที่กู้ยืมต่ำสุด = 2,000 บาท จำนวนเงินที่กู้ยืมสูงสุด = 1,240,000		
จำนวนเงินที่กู้ยืมเฉลี่ย = 83903.60 บาท		

ตารางที่ 11 (ต่อ)

(n = 250)		
สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แหล่งหนี้สินของเกษตรกร *		
เพื่อนบ้าน	13	5.50
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	166	70.60
ธนาคารพาณิชย์	3	1.30
สหกรณ์การเกษตร	41	17.40
ออมทรัพย์	32	13.60
กองทุนหมู่บ้าน	79	33.60
กขคจ*, เงินแสน, เงินกลุ่มแม่บ้าน, เงินวัว	35	14.90

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

** กขคจ หมายถึง กลุ่มแก้ปัญหาความยากจน

ตอนที่ 3 การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

จากตารางที่ 12 ผลการศึกษาการเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร มีดังนี้

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรจากสื่อประเภทบุคคล พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับจากเพื่อนบ้าน จำนวนร้อยละ 78.40 รองลงมาได้รับจากผู้นำท้องถิ่น (กำนัน อบต. ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวนร้อยละ 68.80 จากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล จำนวนร้อยละ 8.00 จากเกษตรกรผู้นำ จำนวนร้อยละ 5.60 และจากร้านค้าที่จำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร จำนวนร้อยละ 3.20

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรจากสื่อประเภทมวลชน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับจากโทรทัศน์ จำนวนร้อยละ 72.80 รองลงมาได้รับจากวิทยุ จำนวนร้อยละ 22.80 จากวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางการเกษตรจำนวนร้อยละ 12.00 และจากการชมวีดีโอทางการเกษตร จำนวนร้อยละ 4.40

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรจากสื่อประเภทกิจกรรม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับจากการเข้ารับการฝึกอบรม จำนวนร้อยละ 19.60 รองลงมาได้รับจากการไปศึกษาดูงาน จำนวนร้อยละ 9.20 จากการชมการสาธิต จำนวนร้อยละ 6.40 และจากการชมนิทรรศการ จำนวนร้อยละ 3.20

ตารางที่ 12 การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

(n = 250)

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สื่อประเภทบุคคล*		
เพื่อนบ้าน	196	78.40
เกษตรกรผู้นำ	14	5.60
ผู้นำท้องถิ่น (กำนัน อบต. ผู้ใหญ่บ้าน)	172	68.80
เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล	20	8.00
ร้านค้าที่จำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	8	3.20
สื่อประเภทมวลชน*		
โทรทัศน์	182	72.80
วิทยุ	57	22.80
วารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางการเกษตร	30	12.00
การชมวิดีโอทางการเกษตร	11	4.40
สื่อประเภทกิจกรรม*		
การเข้ารับการฝึกอบรม	49	19.60
การไปศึกษาดูงาน	23	9.20
การชมนิทรรศการ	8	3.20
การชมการสาธิต	16	6.40

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตอนที่ 4 ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

จากตารางที่ 13 ผลการศึกษาด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร มีดังนี้

ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรจำนวนร้อยละ 44.80 ไม่ต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา ส่วนเกษตรกรจำนวนร้อยละ 55.20 มีความต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา

ตารางที่ 13 ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

(n = 250)		
ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ต้องการ	112	44.80
ต้องการ	138	55.20
รวม	250	100.00

ระดับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

จากตารางที่ 14 ผลการศึกษาด้านระดับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร สำหรับเกษตรกรที่ต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา มีจำนวน 138 คน โดยผู้วิจัยได้แบ่งระดับความต้องการเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย และแบ่งอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านพืช ได้แก่ การปลูกผักต่าง ๆ การปลูกพืชไร่ และการเพาะเห็ด 2) ด้านสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ปีก การเลี้ยงสัตว์น้ำ การเลี้ยงสัตว์บก และการเลี้ยงกบ 3) ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ การทำหัตถกรรมเครื่องจักรสาน การทำสิ่งทอ การตัดเย็บ การประดิษฐ์ของที่ระลึก และการแปรรูปอาหาร และ 4) ด้านวิชาชีพ ได้แก่ การทำกรอบรูป วิทยาศาสตร์ ช่างซ่อมเครื่องยนต์ ช่างไฟฟ้า, ช่างมวิทยุ-โทรทัศน์ ช่างซ่อมนาฬิกา และช่างเสริมสวย/ช่าง ตัดผม มีดังนี้

ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรด้านพืช พบว่า เกษตรกรมีความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาด้านการปลูกผักต่าง ๆ มีความต้องการอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 2.68) รองลงมาคือความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาด้านการปลูกพืชไร่ และการเพาะเห็ด มีความต้องการอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 1.32, 1.18) ดังนั้น ความต้องการอาชีพเสริมด้านพืชโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรด้านสัตว์ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาด้านการเลี้ยงสัตว์น้ำ ด้านการเลี้ยงสัตว์ปีก ด้านการเลี้ยงสัตว์บก และด้านการเลี้ยงกบ มีความต้องการอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 1.34, 1.27, 1.27, 1.15) ดังนั้น ความต้องการอาชีพเสริมด้านสัตว์โดยรวมอยู่ในระดับน้อย

ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาด้านการประดิษฐ์ของที่ระลึก ด้านการทำสิ่งทอ ด้านการแปรรูปอาหาร ด้านการทำกิจกรรมเครื่องจักรสาน และด้านการตัดเย็บ มีความต้องการอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 1.14, 1.13, 1.12, 1.07, 1.07) ดังนั้น ความต้องการอาชีพเสริมด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย

ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรด้านวิชาชีพ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาด้านช่างไฟฟ้า, ช่อมวิทยุ-โทรทัศน์ ด้านช่างซ่อมเครื่องยนต์ ด้านช่างซ่อมนาฬิกา ด้านการทำกรอบรูปวิทยาศาสตร์ ด้านช่างซ่อมรถจักรยาน และด้านช่างเสริมสวย/ช่างตัดผม มีความต้องการอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 1.05, 1.02, 1.02, 1.01, 1.01, 1.01) ดังนั้น ความต้องการอาชีพเสริมด้านวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ 14 ระดับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดู ทำนาของเกษตรกร	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม	ค่าเฉลี่ย	ระดับความ ต้องการ
	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ			
ด้านพืช						
1. การปลูกผักต่าง ๆ	109 (79.0)	15 (10.9)	14 (10.1)	138 (100.0)	2.68	มาก
2. การปลูกพืชไร่	18 (13.0)	9 (6.5)	111 (80.4)	138 (100.0)	1.32	น้อย
3. การเพาะเห็ด	10 (7.2)	6 (4.3)	122 (88.8)	138 (100.0)	1.18	น้อย
			ค่าเฉลี่ยรวม		1.73	ปานกลาง
ด้านสัตว์						
4. การเลี้ยงสัตว์ปีก	13 (9.4)	12 (8.7)	113 (81.9)	138 (100.0)	1.27	น้อย
5. การเลี้ยงสัตว์น้ำ	21 (15.2)	6 (4.3)	111 (80.4)	138 (100.0)	1.34	น้อย
6. การเลี้ยงสัตว์บก	15 (10.9)	8 (5.8)	115 (83.3)	138 (100.0)	1.27	น้อย
7. การเลี้ยงกบ	8 (5.8)	5 (3.6)	125 (90.6)	138 (100.0)	1.15	น้อย
			ค่าเฉลี่ยรวม		1.26	น้อย

ตารางที่ 14 (ต่อ)

(n = 138)						
ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดู ทำนาของเกษตรกร	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม	ค่าเฉลี่ย	ระดับความ ต้องการ
	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ			
ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
8. การทำหัตถกรรม						
เครื่องจักรสาน	4 (2.9)	2 (1.4)	132 (95.7)	138 (100.0)	1.07	น้อย
9. การทำสิ่งทอ						
	6 (4.3)	7 (5.1)	125 (90.6)	138 (100.0)	1.13	น้อย
10. การตัดเย็บ						
	3 (2.2)	4 (2.9)	131 (94.9)	138 (100.0)	1.07	น้อย
11. การประดิษฐ์ของที่ระลึก						
	6 (4.3)	8 (5.8)	124 (89.9)	138 (100.0)	1.14	น้อย
12. การแปรรูปอาหาร						
	6 (4.3)	5 (3.6)	127 (92.0)	138 (100.0)	1.12	น้อย
			ค่าเฉลี่ยรวม		1.11	น้อย

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดู ทำนาของเกษตรกร				(n = 138)		
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม	ค่าเฉลี่ย	ระดับความ ต้องการ
	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ			
ด้านวิชาชีพ						
13. การทำกรอบรูป						
วิทยาศาสตร์	0 (0.0)	2 (1.4)	136 (98.6)	138 (100.0)	1.01	น้อย
14. ช่างซ่อมเครื่องยนต์						
	1 (0.7)	1 (0.7)	136 (98.6)	138 (100.0)	1.02	น้อย
15. ช่างไฟฟ้า, ช่างวิทยุ- โทรทัศน์						
	3 (2.2)	1 (0.7)	134 (97.1)	138 (100.0)	1.05	น้อย
16. ช่างซ่อมนาฬิกา						
	0 (0.0)	3 (2.2)	135 (97.8)	138 (100.0)	1.02	น้อย
17. ช่างซ่อมรถจักรยาน						
	0 (0.0)	2 (1.4)	136 (98.6)	138 (100.0)	1.01	น้อย
18. ช่างเสริมสวย/ช่างตัดผม						
	0 (0.0)	2 (1.4)	136 (98.6)	138 (100.0)	1.01	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวม					1.02	น้อย

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

5.1 ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

จากตารางที่ 15 ผลการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร มีดังนี้

ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา พบว่า เกษตรกรจำนวนร้อยละ 57.20 ไม่มีปัญหา และเกษตรกรมีปัญหา จำนวนร้อยละ 42.80

ปัญหาที่พบของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องเงินทุนมากที่สุด จำนวนร้อยละ 45.80 รองลงมาคือปัญหาเรื่องการตลาด และปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ มีจำนวนใกล้เคียงกัน คือจำนวนร้อยละ 37.30 และร้อยละ 35.60 มีปัญหาเรื่องปัจจัยการผลิตราคาแพง จำนวนร้อยละ 23.70 มีปัญหาเรื่องพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ จำนวนร้อยละ 18.60 มีปัญหาเรื่องแรงงาน และปัญหาเรื่องดินมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือจำนวนร้อยละ 13.60 และร้อยละ 11.90 มีปัญหาเรื่องเครื่องจักรอุปกรณ์, เครื่องทุนแรงที่จำเป็น และปัญหาเรื่องผลผลิตราคาตกต่ำ จำนวนเท่ากัน คือร้อยละ 6.80 ส่วนปัญหาเรื่องโรคแมลง, วัชพืช และปัญหาเรื่องความรู้ มีเพียงจำนวนร้อยละ 5.40 และร้อยละ 3.40ตามลำดับ

ตารางที่ 15 ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

(n = 138)		
ปัญหาความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีปัญหาความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา	79	57.20
มีปัญหาความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา*	59	42.80
- มีปัญหาเรื่องเงินทุน	27	45.80
- มีปัญหาเรื่องการตลาด	22	37.30
- มีปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ	21	35.60
- มีปัญหาเรื่องปัจจัยการผลิตราคาแพง	14	23.70
- มีปัญหาเรื่องพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์	11	18.60
- มีปัญหาเรื่องแรงงาน	8	13.60
- มีปัญหาเรื่องดิน	7	11.90
- มีปัญหาเรื่องเครื่องจักรอุปกรณ์, เครื่องทุ่นแรงที่จำเป็น	4	6.80
- มีปัญหาเรื่องผลผลิตราคาตกต่ำ	4	6.80
- มีปัญหาเรื่องโรคแมลง, วัชพืช	3	5.10
- มีปัญหาเรื่องความรู้	2	3.40

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

5.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

1. ควรมีการจัดฝึกอบรมเรื่องของการหารายได้ให้กับเกษตรกร ส่งเสริมอาชีพเสริมให้เกษตรกร จัดการตลาดพืชผักหมุนเวียน เพราะถ้าไม่มีตลาดส่งพืชผักก็จะส่งผักขายไม่ได้ ราคาที่ตกต่ำมาก

2. ส่งเสริมการปลูกพืชฤดูแล้ง เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชนจะได้มีเงินใช้

3. จัดให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกรในการทำกิจกรรมร่วมกันหลังฤดูทำนา โดยส่งเสริมเรื่องอาชีพ รวมทั้งความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะดำเนินการ และควรมีเงินทุนให้สำหรับกิจกรรมที่ส่งเสริมก่อน แล้วค่อยให้เกษตรกรผ่อนใช้ทีหลัง โดยไม่คิดดอกเบี้ยกับเกษตรกร ตลอดจนส่งเสริมเรื่องแหล่งจำหน่ายผลผลิตเพื่อกระจายรายได้

4. ควรมีการจัดหาแหล่งน้ำในการทำเกษตรมากกว่านี้ เช่น การเจาะน้ำบ่อบาดให้กับเกษตรกรครอบครัวละ 1 บ่อ เป็นต้น

ตอนที่ 6 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 สภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำนา การเป็นสมาชิกกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 1.1 เพศมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (3.962, 1.898, 0.889 และ ค่า Exact Sig ของ Fisher's Exact Test = 0.213) มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 1.1 แสดงว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรทั้ง 4 ด้าน (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	เพศ		รวม	df	χ^2	Sig
	ชาย	หญิง				
1. ด้านพืช						
น้อย	6	16	22	2	3.962	0.138
ปานกลาง	53	54	107			
มาก	5	4	9			
รวม	64	74	138			
2. ด้านสัตว์						
น้อย	49	57	106	2	1.898	0.387
ปานกลาง	8	13	21			
มาก	7	4	11			
รวม	64	74	138			
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	62	71	133	2	0.889	0.641
ปานกลาง	2	2	4			
มาก	0	1	1			
รวม	64	74	138			
4. ด้านวิชาชีพ						
น้อย	62	74	136	1		0.213 ⁽¹⁾
ปานกลาง	2	0	2			
มาก	0	0	0			
รวม	64	74	138			

หมายเหตุ: ⁽¹⁾ หมายถึง Exact Sig ของ Fisher's Exact Test

สมมติฐานที่ 1.2 อายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา
ของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (2.842, 0.147, 1.979 และค่า Exact Sig ของ Fisher's Exact Test = 0.241) มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 1.2 แสดงว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรทั้ง 4 ด้าน (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	อายุ (ปี)		รวม	df	χ^2	Sig
	น้อยกว่า 50.73	มากกว่าหรือ เท่ากับ 50.73				
1. ด้านพืช						
น้อย	14	8	22	2	2.842	0.242
ปานกลาง	51	56	107			
มาก	3	6	9			
รวม	68	70	138			
2. ด้านสัตว์						
น้อย	52	54	106	2	0.147	0.929
ปานกลาง	10	11	21			
มาก	6	5	11			
รวม	68	70	138			

ตารางที่ 17 (ต่อ)

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	อายุ (ปี)		รวม	df	χ^2	Sig
	น้อยกว่า 50.73	มากกว่าหรือ เท่ากับ 50.73				
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	66	67	133	2	1.979	0.372
ปานกลาง	1	3	4			
มาก	1	0	1			
รวม	68	70	138			
4. ด้านวิชาชีพ						
น้อย	66	70	136	1		0.241 ⁽¹⁾
ปานกลาง	2	0	2			
มาก	0	0	0			
รวม	68	70	138			

หมายเหตุ: ⁽¹⁾ หมายถึง Exact Sig ของ Fisher's Exact Test

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลัง
ฤดูทำนาของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) พบว่า ระดับการศึกษา
ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์
ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อ df = 2
เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (0.707, 4.494, 1.092 และค่า Exact Sig ของ Fisher's Exact
Test = 0.319) มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับ
สมมติฐานที่ 1.3 แสดงว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดู
ทำนาของเกษตรกรทั้ง 4 ด้าน (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา
ของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	ระดับการศึกษา		รวม	df	χ^2	Sig
	ไม่ได้เรียน	มัธยมศึกษา				
	และ ประถมศึกษา	และ ปริญญาตรี				
1. ด้านพืช						
น้อย	17	5	22	2	0.707	0.702
ปานกลาง	89	18	107			
มาก	8	1	9			
รวม	114	24	138			
2. ด้านสัตว์						
น้อย	91	15	106	2	4.494	0.106
ปานกลาง	14	7	21			
มาก	9	2	11			
รวม	114	24	138			
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	109	24	133	2	1.092	0.579
ปานกลาง	4	0	4			
มาก	1	0	1			
รวม	114	24	138			
4. ด้านวิชาชีพ						
น้อย	113	23	136	1		0.319 ⁽¹⁾
ปานกลาง	1	1	2			
มาก	0	0	0			
รวม	114	24	138			

หมายเหตุ: ⁽¹⁾ หมายถึง Exact Sig ของ Fisher's Exact Test

สมมติฐานที่ 1.4 ประสิทธิภาพในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความต้องการ
อาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) พบว่า ประสิทธิภาพ
ในการทำงานไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช
ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อ $df=2$
เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (0.703, 0.483, 1.652 และค่า Exact Sig ของ Fisher's Exact
Test = 0.714) มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับ
สมมติฐานที่ 1.4 แสดงว่า ประสิทธิภาพในการทำงานไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพ
เสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรทั้ง 4 ด้าน (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพในการทำงานกับความต้องการอาชีพเสริม
หลังฤดูทำนาของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	ประสิทธิภาพในการทำงาน (ปี)			รวม	df	χ^2	Sig
	น้อยกว่า 37.02	มากกว่าหรือ เท่ากับ 37.02					
1. ด้านพืช							
น้อย	12	10	22	2	0.703	0.704	
ปานกลาง	48	59	107				
มาก	4	5	9				
รวม	64	74	138				
2. ด้านสัตว์							
น้อย	50	56	106	2	0.483	0.785	
ปานกลาง	10	11	21				
มาก	4	7	11				
รวม	64	74	138				

ตารางที่ 19 (ต่อ)

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	ประสบการณ์ในการทำนา (ปี)		รวม	df	χ^2	Sig
	น้อยกว่า 37.02	มากกว่าหรือ เท่ากับ 37.02				
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	63	70	133	2	1.652	0.438
ปานกลาง	1	3	4			
มาก	0	1	1			
รวม	64	74	138			
4. ด้านวิชาชีพ						
น้อย	63	73	136	1		0.714 ⁽¹⁾
ปานกลาง	1	1	2			
มาก	0	0	0			
รวม	64	74	138			

หมายเหตุ: ⁽¹⁾ หมายถึง Exact Sig ของ Fisher's Exact Test

สมมติฐานที่ 1.5 การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่า Sig ของ Goodness of Fit Test พบว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจาก ค่า Sig ของ Goodness of Fit Test ที่คำนวณได้ (123.17, 118.48, 246.91 และ 246.13) มีค่ามากกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1.5 แสดงว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ทั้ง 4 ด้าน (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นสมาชิกกลุ่มกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา
ของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	การเป็นสมาชิกกลุ่ม		รวม	df	χ^2	Sig
	ไม่เป็น	เป็น				
1. ด้านพืช						
น้อย	0	22	22	2		123.17 ⁽²⁾
ปานกลาง	0	107	107			
มาก	0	9	9			
รวม	0	138	138			
2. ด้านสัตว์						
น้อย	0	106	106	2		118.48 ⁽²⁾
ปานกลาง	0	21	21			
มาก	0	11	11			
รวม	0	138	138			
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	0	133	133	2		246.91 ⁽²⁾
ปานกลาง	0	4	4			
มาก	0	1	1			
รวม	0	138	138			
4. ด้านวิชาชีพ						
น้อย	0	136	136	2		246.13 ⁽²⁾
ปานกลาง	0	1	1			
มาก	0	1	1			
รวม	0	138	138			

⁽²⁾ หมายถึง Sig ของ Goodness of Fit Test

สมมติฐานที่ 2 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรได้แก่ รายได้ รายจ่าย จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนแรงงานในครอบครัว พื้นที่ถือครองทางการเกษตร หนี้สิน มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 2.1 รายได้มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) พบว่า รายได้ มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านสัตว์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และ .05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (17.421) มีค่ามากกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 2.1 แสดงว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านสัตว์

ส่วนรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (0.614, 2.177 และ ค่า Exact Sig ของ Fisher's Exact Test = 0.105) มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 2.1 แสดงว่า รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรทั้ง 3 ด้าน (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความถี่ของการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	รายได้ (บาท)		รวม	df	χ^2	Sig
	น้อยกว่า 31,080.29	มากกว่าหรือ เท่ากับ 31,080.29				
1. ด้านพืช						
น้อย	15	7	22	2	0.614	0.736
ปานกลาง	73	34	107			
มาก	5	4	9			
รวม	93	45	138			
2. ด้านสัตว์						
น้อย	81	25	106	2	17.421	0.000**
ปานกลาง	7	14	21			
มาก	5	6	11			
รวม	93	45	138			
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	90	43	133	2	2.177	0.337
ปานกลาง	3	1	4			
มาก	0	1	1			
รวม	93	45	138			
4. ด้านวิชาชีพ						
น้อย	93	43	136	1		0.105 ⁽¹⁾
ปานกลาง	0	2	2			
มาก	0	0	0			
รวม	93	45	138			

หมายเหตุ: ⁽¹⁾ หมายถึง Exact Sig ของ Fisher's Exact Test

* มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมมติฐานที่ 2.2 รายจ่ายมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำ
นาของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) พบว่า รายจ่ายไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (1.088, 0.038, 3.216 และ ค่า Exact Sig ของ Fisher's Exact Test = 0.595) มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 2.2 แสดงว่า รายจ่ายไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรทั้ง 4 ด้าน (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 ความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา
ของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	รายจ่าย (บาท)		รวม	df	χ^2	Sig
	น้อยกว่า 23,695.65	มากกว่าหรือ เท่ากับ 23,695.65				
1. ด้านพืช						
น้อย	16	6	22	2	1.088	0.580
ปานกลาง	67	40	107			
มาก	5	4	9			
รวม	88	50	138			
2. ด้านสัตว์						
น้อย	68	38	106	2	0.038	0.981
ปานกลาง	13	8	21			
มาก	7	4	11			
รวม	88	50	138			

ตารางที่ 22 (ต่อ)

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	รายจ่าย (บาท)		รวม	df	χ^2	Sig
	น้อยกว่า 23,695.65	มากกว่าหรือ เท่ากับ 23,695.65				
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	86	47	133	2	3.216	0.200
ปานกลาง	1	3	4			
มาก	1	0	1			
รวม	88	50	138			
4. ด้านวิชาชีพ						
น้อย	87	49	136	1	0.595 ⁽¹⁾	
ปานกลาง	1	1	2			
มาก	0	0	0			
รวม	88	50	138			

หมายเหตุ: ⁽¹⁾ หมายถึง Exact Sig ของ Fisher's Exact Test

สมมติฐานที่ 2.3 จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) พบว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อ $df = 4$ และ 2 เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (4.196, 2.233, 2.412 และ 1.971) มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (9.4877 และ 5.991) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 2.3 แสดงว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรทั้ง 4 ด้าน (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในครอบครัวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา ของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	จำนวนสมาชิกใน ครอบครัว (คน)			รวม	Df	χ^2	Sig
	1-4	5-8	9-13				
	1. ด้านพืช						
น้อย	9	12	1	22	4	4.196	0.380
ปานกลาง	48	56	3	107			
มาก	6	2	1	9			
รวม	63	70	5	138			
2. ด้านสัตว์							
น้อย	50	52	4	106	4	2.233	0.693
ปานกลาง	6	12	0	21			
มาก	4	6	1	11			
รวม	63	70	5	138			

ตารางที่ 23 (ต่อ)

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	จำนวนสมาชิกใน ครอบครัว (คน)			รวม	df	χ^2	Sig
	1-4	5-8	9-13				
	3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	60	68	5	133	4	2.412	0.660
ปานกลาง	3	1	0	4			
มาก	0	1	0	1			
รวม	63	70	5	138			
4. ด้านวิชาชีพ							
น้อย	63	68	5	136	2	1.917	0.373
ปานกลาง	0	2	0	2			
มาก	0	0	0	0			
รวม	63	70	5	138			

สมมติฐานที่ 2.4 จำนวนแรงงานในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) พบว่า จำนวนแรงงานในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านสัตว์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (6.410) มีค่ามากกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 2.4 แสดงว่าจำนวนแรงงานในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรด้านสัตว์

ส่วนจำนวนแรงงานในครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (1.529, 0.729 และ ค่า Exact Sig ของ Fisher's Exact Test = 0.232) มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 2.4 แสดงว่า จำนวนแรงงานในครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรทั้ง 3 ด้าน (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนแรงงานในครอบครัวกับความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	จำนวนแรงงานใน		รวม	df	χ^2	Sig
	ครอบครัว (คน)					
	1-3	4-6				
1. ด้านพืช						
น้อย	21	1	22	2	1.529	0.466
ปานกลาง	92	15	107			
มาก	8	1	9			
รวม	121	17	138			
2. ด้านสัตว์						
น้อย	95	11	106	2	6.410	0.041*
ปานกลาง	19	2	21			
มาก	7	4	11			
รวม	121	17	138			
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	116	17	133	2	0.729	0.695
ปานกลาง	4	0	4			
มาก	1	0	1			
รวม	121	17	138			

ตารางที่ 24 (ต่อ)

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	จำนวนแรงงานใน		รวม	df	χ^2	Sig
	ครอบครัว (คน)					
	1-3	4-6				
4. ด้านวิชาชีพ						
น้อย	120	16	136	1		0.232 ⁽¹⁾
ปานกลาง	1	1	2			
มาก	0	0	0			
รวม	121	17	138			

หมายเหตุ: ⁽¹⁾ หมายถึง Exact Sig ของ Fisher's Exact Test

* มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 2.5 พื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) พบว่า พื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (6.209) มีค่ามากกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 2.5 แสดงว่า พื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน

ส่วนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (3.171, 0.303 และ ค่า Exact Sig ของ Fisher's Exact Test = 0.674) มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 2.5 แสดงว่า พื้นที่ถือครองทางการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรทั้ง 3 ด้าน (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ถือครองทางการเกษตรกับความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	พื้นที่ถือครองทาง การเกษตร (ไร่)		รวม	df	χ^2	Sig
	น้อยกว่า 18.90	มากกว่าหรือ เท่ากับ18.90				
	1. ด้านพืช					
น้อย	16	6	22	2	3.171	0.205
ปานกลาง	57	50	107			
มาก	6	3	9			
รวม	79	59	138			
2. ด้านสัตว์						
น้อย	62	44	106	2	0.303	0.859
ปานกลาง	11	10	21			
มาก	6	5	11			
รวม	79	59	138			
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	78	55	133	2	6.209	0.045*
ปานกลาง	0	4	4			
มาก	1	0	1			
รวม	79	59	138			

ตารางที่ 25 (ต่อ)

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	พื้นที่ถือครองทาง การเกษตร (ไร่)		รวม	df	χ^2	Sig
	น้อยกว่า 18.90	มากกว่า หรือเท่ากับ 18.90				
	4. ด้านวิชาชีพ					
น้อย	78	58	136	1		0.674 ⁽¹⁾
ปานกลาง	1	1	2			
มาก	0	0	0			
รวม	79	59	138			

หมายเหตุ: ⁽¹⁾ หมายถึง Exact Sig ของ Fisher's Exact Test

* มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 2.6 หนึ่งสินมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) พบว่า หนึ่งสินไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อ df = 2 เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (0.588, 0.613, 0.076 และ ค่า Exact Sig ของ Fisher's Exact Test = 0.971) มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 2.6 แสดงว่า หนึ่งสินไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรทั้ง 4 ด้าน (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 ความสัมพันธ์ระหว่าง หนี้สินกับความถี่ของการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา
ของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	หนี้สินของเกษตรกร		รวม	df	χ^2	Sig
	ไม่เป็นหนี้	เป็นหนี้				
1. ด้านพืช						
น้อย	0	22	22	2	0.588	0.745
ปานกลาง	2	105	107			
มาก	0	9	9			
รวม	2	136	138			
2. ด้านสัตว์						
น้อย	2	104	106	2	0.613	0.736
ปานกลาง	0	21	21			
มาก	0	11	11			
รวม	2	136	138			
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	2	131	133	2	0.076	0.963
ปานกลาง	0	4	4			
มาก	0	1	1			
รวม	2	136	138			
4. ด้านวิชาชีพ						
น้อย	2	134	136	1		0.971 ⁽¹⁾
ปานกลาง	0	2	2			
มาก	0	0	0			
รวม	2	136	138			

หมายเหตุ: ⁽¹⁾ หมายถึง Exact Sig ของ Fisher's Exact Test

สมมติฐานที่ 3 การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกร ได้แก่ สื่อประเภทบุคคล สื่อประเภทมวลชน สื่อประเภทกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 3.1 การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทบุคคลมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) พบว่า การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทบุคคลมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านสัตว์ และด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และ .05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (15.825 และ 9.189) มีค่ามากกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 3.1 แสดงว่า การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทบุคคลมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรทั้ง 2 ด้าน

ส่วนการเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (5.634 และ ค่า Exact Sig ของ Fisher's Exact Test = 0.794) มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 3.1 แสดงว่า การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรทั้ง 2 ด้าน (ตารางที่ 27)

ตารางที่ 27 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทบุคคลกับ
ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	จากสื่อประเภทบุคคล		รวม	df	χ^2	Sig
	ไม่ได้รับ	ได้รับ				
1. ด้านพืช						
น้อย	21	1	22	2	5.634	0.060
ปานกลาง	96	11	107			
มาก	6	3	9			
รวม	123	15	138			
2. ด้านสัตว์						
น้อย	99	7	106	2	15.825	0.000**
ปานกลาง	18	3	21			
มาก	6	5	11			
รวม	123	15	138			
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	120	13	133	2	9.189	0.010**
ปานกลาง	3	1	4			
มาก	0	1	1			
รวม	123	15	138			
4. ด้านวิชาชีพ						
น้อย	121	15	136	1		0.794 ⁽¹⁾
ปานกลาง	2	0	2			
มาก	0	0	0			
รวม	123	15	138			

หมายเหตุ: ⁽¹⁾ หมายถึง Exact Sig ของ Fisher's Exact Test

* มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ .01

สมมติฐานที่ 3.2 การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทมวลชนมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) พบว่า การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทมวลชนมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านสัตว์ และด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (18.788 และ 9.214) มีค่ามากกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 3.1 แสดงว่า การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทมวลชนมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรทั้ง 2 ด้าน

ส่วนการเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทมวลชนไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และ .05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (5.946 และ ค่า Exact Sig ของ Fisher's Exact Test = 0.100) มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 3.1 แสดงว่า การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทมวลชนไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรทั้ง 2 ด้าน (ตารางที่ 28)

ตารางที่ 28 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทมวลชนกับ
ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	จากสื่อประเภทมวลชน		รวม	df	χ^2	Sig
	ไม่ได้รับ	ได้รับ				
1. ด้านพืช						
น้อย	14	8	22	2	5.946	0.051
ปานกลาง	77	30	107			
มาก	3	6	9			
รวม	94	44	138			
2. ด้านสัตว์						
น้อย	82	24	106	2	18.788	0.000**
ปานกลาง	9	12	21			
มาก	3	8	11			
รวม	94	44	138			
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	93	40	133	2	9.214	0.010**
ปานกลาง	0	4	4			
มาก	1	0	1			
รวม	94	44	138			
4. ด้านวิชาชีพ						
น้อย	94	42	136	1		0.100 ⁽¹⁾
ปานกลาง	0	2	2			
มาก	0	0	0			
รวม	94	44	138			

หมายเหตุ: ⁽¹⁾ หมายถึง Exact Sig ของ Fisher's Exact Test

* มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ .01

สมมติฐานที่ 3.3 การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ผลการพิสูจน์สมมติฐานมีดังต่อไปนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) พบว่า การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทกิจกรรมไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อ $df = 2$ เนื่องจากค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ (3.349, 4.500, 0.591 และ ค่า Exact Sig ของ Fisher's Exact Test = 0.257) มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ของตารางมาตรฐาน (5.991) ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 3.3 แสดงว่า การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทกิจกรรมไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ทั้ง 4 ด้าน (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 29 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อประเภทกิจกรรมกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	จากสื่อประเภทกิจกรรม		รวม	df	χ^2	Sig
	ไม่ได้รับ	ได้รับ				
1. ด้านพืช						
น้อย	20	2	22	2	3.349	0.187
ปานกลาง	93	14	107			
มาก	6	3	9			
รวม	119	19	138			
2. ด้านสัตว์						
น้อย	95	11	106	2	4.500	0.105
ปานกลาง	16	5	21			
มาก	8	3	11			
รวม	119	19	138			

ตารางที่ 29 (ต่อ)

(n = 138)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	จากสื่อประเภทกิจกรรม		รวม	df	χ^2	Sig
	ไม่ได้รับ	ได้รับ				
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน						
น้อย	115	18	133	2	0.591	0.744
ปานกลาง	3	1	4			
มาก	1	0	1			
รวม	119	19	138			
4. ด้านวิชาชีพ						
น้อย	118	18	136	1		0.257 ⁽¹⁾
ปานกลาง	1	1	2			
มาก	0	0	0			
รวม	119	19	138			

หมายเหตุ: ⁽¹⁾ หมายถึง Exact Sig ของ Fisher's Exact Test

ข้อวิจารณ์

จากผลการศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรจำนวนร้อยละ 50.40 เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 51 – 60 ปี และยังพบว่ายังมีเกษตรกรที่มีอายุตั้งแต่ 71 ปีขึ้นไป มีถึงจำนวนร้อยละ 10.40 ซึ่งอยู่ในวัยสูงอายุและเลววัยทำงานไปแล้วอาจเป็นเพราะมีแรงงานในครอบครัวน้อยจึงทำให้ผู้ที่มีอายุมากต้องยังทำงานอยู่ และส่วนใหญ่ไม่ได้ไปทำงานในต่างถิ่น ด้านระดับการศึกษา พบว่า ร้อยละ 88.00 จะจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากในสมัยก่อนการศึกษากลับกับระดับสูงสุดจะอยู่ที่ระดับประถมศึกษา ยังไม่มีการพัฒนาทำปัจจุบันนี้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงถึงระดับปริญญา ด้านประสบการณ์ในการทำงานอยู่ในช่วงระหว่าง 31-45 ปี และ ระหว่าง 46-60 ปี มีจำนวนร้อยละ 36.00 และ 34.40 อาจเป็นเพราะเกษตรกรอยู่ในวัยสูงอายุ และมีอาชีพหลักคือการทำนาที่ทำสืบทอดกันมาแต่สมัยบรรพบุรุษแล้วจึงมีประสบการณ์มากกว่าคนที่อายุน้อย การเป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98.40) จะเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด อาจเนื่องมาจากเป็นกลุ่มที่มีมานาน ให้บริการด้านสินเชื่อ และบริการอื่น ๆ

โดยตรงกับเกษตรกร โดยเฉพาะเรื่องเงินทุนในการทำนา จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในกลุ่มนี้มากที่สุด

ผลการศึกษาสภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า รายได้จากการทำนาของเกษตรกรส่วนใหญ่จะต่ำกว่ารายได้เฉลี่ย (28,421.69 บาท) อาจเป็นเพราะราคาขายข้าวในปีที่แล้วไม่เป็นที่น่าพอใจ ราคาตกต่ำ ผลผลิตได้น้อยไป ไม่เพียงพอต่อการขาย และการบริโภค ส่วนรายจ่ายที่ใช้ในการทำนา ส่วนใหญ่จะมีรายจ่ายต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (23,252.00 บาท) เพราะเนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ในการทำนายน้อย และมีเงินทุนไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย และอาจจะมีหนี้สินจากการกู้ยืมมาก จึงต้องใช้จ่ายตามที่มี ส่วนสมาชิกในครอบครัวโดยเฉลี่ยมีจำนวน 4.80 ต่อครัวเรือน ในขณะที่สมาชิกในครอบครัวไม่มีการเคลื่อนย้ายไปทำงานที่อื่น จำนวนร้อยละ 53.20 แต่มีจำนวนแรงงานในการทำการเกษตรในครอบครัวเฉลี่ยเพียง 2.23 คนเท่านั้น อาจเป็นเพราะสมาชิกในครอบครัวมีเด็กและคนชราที่ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่

ส่วนกิจกรรมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรนั้นมีเกษตรกรว่างงานจำนวนร้อยละ 34.80 อาจเป็นเพราะเกษตรกรขาดความรู้ทักษะ ขาดความมั่นใจกับตลาดที่จะมารองรับผลผลิต และยังคงขาดแคลนเงินลงทุน เป็นต้น ซึ่งผลงานวิจัยครั้งนี้ค่อนข้างจะสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ราชันบรรลุลศิลป์ (2536) ที่ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของการประกอบอาชีพเสริม: กรณีศึกษาบ้านสร้างมิ่ง อำเภอวังสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การประกอบอาชีพเสริม การเจียรไนเพชร-พลอยของชุมชน ได้ประสบปัญหาในด้านการตลาดและการขาดแคลนแรงงาน ทำให้โรงพลอยหลายแห่งต้องปิดตัวเองลง จนกระทั่งประชาชนได้หาทางออกร่วมกันในการแก้ปัญหา โดยจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์การเจียรไนเพชร-พลอยขึ้นในชุมชน มีการระดมทุนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายในการประชาสัมพันธ์ การตลาด ทั้งยังได้รับทุนเพื่อช่วยเหลือสมาชิก โดยให้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ได้พัฒนาจนกระทั่งการเจียรไนเพชร-พลอย เป็นกิจกรรมของแต่ละครัวเรือน ซึ่งเป็นการใช้แรงงานในครัวเรือนของตน จากแนวทางการดำเนินการดังกล่าวส่งผลให้การเจียรไนเพชร-พลอย บ้านสร้างมิ่ง ดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จิระ ศรีเสนา (2541) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาอาชีพเสริมของกลุ่มเกษตรกรทำนาโคกสำราญ พบว่า สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาโคกสำราญ ขาดความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพ ทุนในการประกอบอาชีพไม่เพียงพอ ขาดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมอาชีพ เมื่อผลิตแล้วไม่สามารถจำหน่ายได้ ซึ่งการจัดกิจกรรมแทรกแซง ทำให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาโคกสำราญที่เข้าร่วมมีความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

แบบรวมกลุ่มกัน มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน มีการช่วยเหลือหน้าที่การทำงานในครอบครัว สามารถดำเนินกิจกรรมในด้านการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการ และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความรู้ความเข้าใจ ทักษะ การปฏิบัติ และสภาพทั่วไปของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม ก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซงดีขึ้นกว่าเดิม

ส่วนสภาพพื้นที่ถือครองทางการเกษตรนั้นส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของตนเอง โดยจะมีขนาดพื้นที่ต่ำกว่า 20 ไร่ และยังพบว่าเกษตรกรมีหนี้สินถึงจำนวนร้อยละ 94.40 ของเกษตรกรทั้งหมด แต่ละครอบครัวจะเป็นหนี้มากกว่า 50,001 บาทขึ้นไป เนื่องจากรายได้จากการทำนาในแต่ละปีไม่เพียงพอค่าใช้จ่าย และจะเป็นหนี้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มากที่สุด เนื่องจากเป็นธนาคารที่ให้บริการด้านสินเชื่อโดยตรงกับเกษตรกรและมีมานาน

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรจะได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ ได้แก่ สื่อประเภทบุคคล ซึ่งจะได้รับข้อมูลจากทางเพื่อนบ้านมากที่สุด เพราะเนื่องจากเป็นสื่อที่รับรู้ได้เร็ว เป็นกันเอง มีการพูดคุยสนทนากันอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว สื่อประเภทมวลชน จะได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์มากที่สุด เพราะเป็นสื่อที่มีอยู่เกือบทุกบ้าน ได้รับข่าวสารง่ายและสะดวกเพราะอยู่กับบ้านตัวเอง และสื่อประเภทกิจกรรม เกษตรกรจะได้รับสื่อจากการฝึกอบรมมากกว่าสื่อกิจกรรมอื่น ๆ เนื่องจากเป็นสื่อที่ฝึกให้เกษตรกรได้มีโอกาสได้เรียนรู้ มีความเชื่อมั่นในการจะทำงานให้สำเร็จได้ ซึ่งผลงานวิจัยครั้งนี้ค่อนข้างจะสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เสกศักดิ์ เขยชม (2544) ได้ทำการศึกษาความต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเชิงเครือ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร พบว่า วิธีการพัฒนาอาชีพเกษตรกรที่เกษตรกรต้องการมากที่สุดคือ การเข้ารับการฝึกอบรม

ผลการศึกษาความต้องการอาชีพเสริมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา (ร้อยละ 55.20) และต้องการประกอบอาชีพเสริมในด้านพืช โดยเฉพาะการปลูกผักต่าง ๆ มีระดับความต้องการอยู่ในระดับมาก เพราะการปลูกผักนั้นเป็นอาชีพที่เกษตรกรให้ความสนใจ มีวิธีการค่อนข้างง่าย ให้ผลผลิตเร็ว ขายได้ราคาดีกว่าอาชีพเสริมด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ซึ่งเกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับที่น้อยมาก อาจเป็นเพราะอาชีพเสริมในแต่ละด้านนั้นมีความยุ่งยาก หรือไม่น่าสนใจ หรืออาจไม่มีทักษะ ความรู้ ความสามารถที่เพียงพอในการประกอบอาชีพเสริมทั้งสามด้าน เป็นต้น ซึ่งผลงานวิจัยครั้งนี้ค่อนข้างจะสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เสกศักดิ์ เขยชม (2544) ได้ทำการศึกษา

ความต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเชิงเครือ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรในอาชีพการปลูกพืช คือ อาชีพการปลูกข้าวเหนียวมากที่สุด รองลงมาคือ อาชีพการเลี้ยงสัตว์

ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีปัญหาในเรื่องของเงินลงทุนมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาการตลาด ปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ ปัญหาเรื่องปัจจัยการผลิตราคาแพง ปัญหาเรื่องพันธุ์พืช, พันธุ์สัตว์ ปัญหาแรงงาน ปัญหาเรื่องดิน ปัญหาเรื่องเครื่องจักรอุปกรณ์, เครื่องทุ่นแรงที่จำเป็น ปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำ ปัญหาเรื่องโรคแมลง, วัชพืช ปัญหาเรื่องความรู้ ซึ่งปัญหาที่พบนั้นเป็นอุปสรรคต่อความต้องการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรอย่างยิ่ง เช่น เงินทุนไม่มี ก็ทำอาชีพเสริมต่าง ๆ ที่ยากทำไม่ได้ มีเงิน แต่ขาดตลาดรองรับก็ไม่ได้ ถ้าปัจจัยการผลิตสูงเกินไป ก็อาจทำให้ขาดทุนได้ เป็นต้น ฉะนั้นปัญหาต่าง ๆ จึงเกี่ยวพันกัน และเกษตรกรก็ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจะมีการจัดฝึกอบรมเรื่องของการหารายได้ จัดตลาดพืชผักหมุนเวียน จัดให้มีการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะดำเนินการ และควรมีเงินทุนให้สำหรับกิจกรรมที่ส่งเสริมก่อน แล้วค่อยให้เกษตรกรผ่อนใช้ทีหลัง โดยไม่คิดดอกเบี้ยกับเกษตรกร และจัดหาแหล่งน้ำที่เหมาะสมให้กับเกษตรกรได้ใช้ในการทำการเกษตรที่เพียงพอ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจะมีการพบปะพูดคุย ปรึกษาหารือกัน ทำให้เกิดแนวความคิดที่กว้างไกล ว่าควรจะมีการดำเนินการอย่างไรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ คู่แข่งกับการลงทุน สินค้าเป็นที่ต้องการของตลาด เป็นต้น และบางกลุ่มยังเป็นแหล่งสินเชื่อให้กับเกษตรกร กู้ยืมเพื่อมาลงทุนในการประกอบอาชีพได้ เป็นต้น

รายได้ และจำนวนแรงงานในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านสัตว์ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีรายได้น้อยกว่า 31,080.29 บาท จะมีความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาด้านสัตว์อยู่ในระดับน้อยเป็นส่วนใหญ่ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีเงินทุนไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินการเกี่ยวกับอาชีพเสริมในด้านสัตว์ที่อาจจะใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมาก ในทำนองเดียวกันเกษตรกรที่มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 31,080.29 บาทนั้นก็มีความต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาด้านสัตว์อยู่ในระดับมากกว่า เกษตรกรที่มีรายได้น้อยกว่า 31,080.29 บาท อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีเงินลงทุนมากกว่า

ซึ่งถือว่าได้เปรียบที่จะรีบเร่งพัฒนาอาชีพของตนให้ดีขึ้น และเพื่อใช้เป็นกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างให้เกษตรกรคนอื่น ๆ ได้ศึกษาดูงานอีกทางหนึ่ง ส่วนเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในครอบครัว 1-3 คน มีความต้องการอาชีพเสริมด้านสัตว์อยู่ในระดับมาก มากกว่า เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในครอบครัว 4-6 คน อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในครอบครัวน้อยคน ต้องการจะพัฒนาอาชีพด้านสัตว์ที่ตนสนใจให้สามารถแข่งขันกับผู้อื่น หรือธุรกิจอื่น ๆ ได้ต่อไป ถึงแม้จะมีจำนวนแรงงานน้อยกว่าก็ตาม

พื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน จะเห็นว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรน้อยกว่า 18.90 ไร่ มีความต้องการอาชีพเสริมด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือนอยู่ในระดับน้อยมากกว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับ 18.90 ไร่ อาจเป็นเพราะอาชีพเสริมด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การทอผ้า การตัดเย็บเสื้อผ้า การจักรสาน การประดิษฐ์ของที่ระลึกต่าง ๆ นั้นไม่จำเป็นต้องใช้พื้นที่ถือครองทางการเกษตรเพื่อประกอบอาชีพเสริมด้านนี้ และอาจเป็นเพราะอาชีพเสริมด้านนี้จะต้องมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ ในการดำเนินการ จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการอาชีพเสริมด้านนี้อยู่ในระดับน้อย

ซึ่งผลงานวิจัยการทดสอบสมมติฐานข้างต้นนี้ค่อนข้างจะสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เอื้อพร เชมภรณ์ (2541) ได้ทำการศึกษาความสนใจในการประกอบอาชีพเสริมของแม่บ้านประมงในชุมชนแออัดเก้าเส้ง จังหวัดสงขลา พบว่า ความสนใจในการเลือกอาชีพเสริมอยู่ในระดับต่ำ แม่บ้านประมงที่นับถือศาสนาต่างกัน มีอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน รายได้ และรายจ่ายต่างกัน มีความสนใจในการเลือกประกอบอาชีพเสริมบางอย่างแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังคงค่อนข้างจะขัดแย้งกับผลงานวิจัยของ เสกศักดิ์ เขยชม (2544) ได้ทำการศึกษาความต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเชียงเคี่ยน อำเภอมือเมือง จังหวัดสกลนคร ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เกษตรกรที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้รวม พื้นที่ถือครองทั้งหมด แรงงานในครัวเรือนทั้งหมด หนี้สินทั้งหมด และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ที่แตกต่างกันมีความต้องการพัฒนาอาชีพการปลูกพืช อาชีพการเลี้ยงสัตว์ อาชีพการเลี้ยงปลา อาชีพการปลูกไม้โตเร็ว อาชีพการทำเกษตรยั่งยืน อาชีพการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน และอาชีพเสริมอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน มีเพียงเกษตรกรที่เปิดรับข่าวสารทางการเกษตรแตกต่างกัน มีความต้องการปลูกไม้โตเร็ว และการทำเกษตรยั่งยืนแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 และ .01 และยังคงขัดแย้งกับผลงานวิจัยของ พิษณุดา เรืองเดช (2542) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมพัฒนาอาชีพเสริมของครอบครัวเกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์

ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อายุ ระดับการศึกษา งานหลัก รายได้ เวลาว่าง และความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรี

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรจากสื่อประเภทบุคคลมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านสัตว์และด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่ได้รับข่าวสารจากสื่อประเภทบุคคล เช่น เพื่อนบ้าน มีความต้องการอาชีพเสริมด้านสัตว์ และด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับข่าวสารจากสื่อประเภทบุคคล อาจเนื่องมาจากเกษตรกรอาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน มีการเดินทางพบปะกันพูดคุยกันอยู่เป็นประจำ เห็นการทำงานของกันและกันอยู่เสมอ จึงต้องการอาชีพเสริมทั้ง 2 ด้านนี้ มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับทราบข่าวจากสื่อบุคคล

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรจากสื่อประเภทมวลชนมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านสัตว์ และด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับข่าวสารจากสื่อประเภทมวลชน มีความต้องการอาชีพเสริมด้านสัตว์และด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือนอยู่ในระดับที่น้อย มากกว่าเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารจากสื่อประเภทมวลชน อาจเนื่องมาจากเกษตรกรไม่ค่อยสนใจอาชีพเสริมในด้านนี้สักเท่าไร หรืออาจเป็นเพราะมีความยุ่งยากในการหาอุปกรณ์ หรือขาดความรู้และทักษะ เป็นต้น แต่เกษตรกรที่ได้รับข่าวสารแล้ว มีความต้องการอาชีพเสริมด้านนี้ถือว่าเกษตรกรมีความตั้งใจจริงที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ซึ่งผลงานวิจัยครั้งนี้ค่อนข้างจะสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิชญดา เรืองเดช (2542) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมพัฒนาอาชีพเสริมของครอบครัวเกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สตรีมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาอาชีพเสริมอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ การติดต่อสื่อสารกับผู้นำเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมพัฒนาอาชีพเสริม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร

สภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เป็นเพศหญิง จำนวนร้อยละ 50.40 มีอายุเฉลี่ย 54.09 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด มีประสบการณ์ในการทำนาเป็นเวลาเฉลี่ย 39.79 ปี ส่วนมากจะเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ถึงร้อยละ 98.40 โดยเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด จำนวนร้อยละ 69.90

สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรแต่ละครัวเรือนมีรายได้จากการทำนาเพียงอย่างเดียวเฉลี่ย 28,421.69 บาท/ปี และมีรายจ่ายเฉลี่ย 23,252 บาท/ปี มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.80 คน/ครอบครัว ภายในครอบครัวของเกษตรกรมีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานที่อื่น จำนวนร้อยละ 53.20 และมีจำนวนแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 2.23 คน/ครอบครัว และเมื่อเวลาว่างหลังฤดูทำนาเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ทำกิจกรรมอะไรเลยหลังฤดูทำนา ถึงจำนวนร้อยละ 34.80 ส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นของตนเอง ร้อยละ 90.40 โดยมีขนาดพื้นที่เฉลี่ยครอบครัวละ 19.14 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นหนี้สินเฉลี่ย 83,903.60 บาท โดยเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มากที่สุด จำนวนร้อยละ 70.30

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร พบว่า การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากสื่อประเภทบุคคล เกษตรกรได้รับจากเพื่อนบ้านมากที่สุด จากสื่อประเภทมวลชน ได้รับจากโทรทัศน์มากที่สุด และจากสื่อประเภทกิจกรรม ได้รับจากการเข้ารับการอบรมมากที่สุด

ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา จำนวนร้อยละ 55.20 ประกอบด้วย ด้านพืช โดยต้องการปลูกผักต่าง ๆ มากที่สุด และอาชีพเสริมที่ต้องการน้อย ได้แก่ การปลูกพืชไร่ การเพาะเห็ด ด้านสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์น้ำ การเลี้ยงสัตว์ปีก การเลี้ยงสัตว์บก และการเลี้ยงกบ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ การประดิษฐ์ของที่ระลึก การทำสิ่งทอ การแปรรูปอาหาร การทำหัตถกรรมเครื่องจักรสาน และการตัดเย็บ ด้านวิชาชีพ ได้แก่ ช่างไฟฟ้า, ช่างมวิทยุ-โทรทัศน์ ช่างซ่อมรถยนต์ ช่างซ่อมนาฬิกา การทำกรอบรูปวิทยาศาสตร์ ช่างซ่อมรถจักรยาน และ ช่างเสริมสวย/ช่างตัดผม

ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร พบว่า มีเกษตรกรที่ไม่มีปัญหาอยู่จำนวนร้อยละ 57.20 และเกษตรกรที่มีปัญหาจำนวนร้อยละ 42.80 โดยปัญหาที่พบ ได้แก่ มีปัญหาเรื่องเงินทุนมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาเรื่องการตลาด ปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ ปัญหาเรื่องปัจจัยการผลิตราคาแพง ปัญหาเรื่องพันธุ์พืช, พันธุ์สัตว์ ปัญหาแรงงาน ปัญหาเรื่องดิน ปัญหาเรื่องเครื่องจักรอุปกรณ์, เครื่องทุนแรงที่จำเป็น ปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำ ปัญหาเรื่องโรคแมลง, วัชพืช และปัญหาเรื่องความรู้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

เกษตรกรที่ต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้ว่า ควรมีการจัดฝึกอบรมเรื่องของการหารายได้ให้กับเกษตรกร ส่งเสริมอาชีพเสริมให้เกษตรกร จัดการตลาดพืชผักหมุนเวียน เพราะถ้าไม่มีตลาดส่งพืชผักก็จะส่งผักขายไม่ได้ ราคาที่ตกต่ำมาก มีการส่งเสริมการปลูกพืชฤดูแล้ง เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชนจะได้มีเงินใช้ จัดให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกรในการทำกิจกรรมร่วมกันหลังฤดูทำนา โดยส่งเสริมเรื่องอาชีพ รวมทั้งความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะดำเนินการ และควรมีเงินทุนให้สำหรับกิจกรรมที่ส่งเสริมก่อน แล้วค่อยให้เกษตรกรผ่อนใช้ทีหลัง โดยไม่คิดดอกเบี้ยกับเกษตรกร ตลอดจนส่งเสริมเรื่องแหล่งจำหน่ายผลผลิตเพื่อกระจายรายได้ และควรมีการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการทำการเกษตรให้มากกว่านี้ เช่น การเจาะน้ำบ่อบาดาลให้กับเกษตรกรครอบครัวละ 1 บ่อ เป็นต้น

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 สภาพพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 1.1 เพศมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

เพศไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 1.1

สมมติฐานที่ 1.2 อายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 1.2

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 1.3

สมมติฐานที่ 1.4 ประสบการณ์ในการทำนามีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ประสบการณ์ในการทำนามีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 1.4

สมมติฐานที่ 1.5 การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1.5

สมมติฐานที่ 2 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ รายจ่าย จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนแรงงานในครอบครัว พื้นที่ถือครองทางการเกษตร หนี้สิน มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 2.1 รายได้มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

รายได้มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านสัตว์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 2.1

รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 2.1

สมมติฐานที่ 2.2 รายจ่ายไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

รายจ่ายไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 2.2

สมมติฐานที่ 2.3 จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

จำนวนสมาชิกในครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 2.3

สมมติฐานที่ 2.4 จำนวนแรงงานในครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

จำนวนแรงงานในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านสัตว์ ที่ระดับ นัยสำคัญยิ่งทางสถิติ.01 และ.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 2.4

จำนวนแรงงานในครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลัง
 ฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญ
 ทางสถิติ .05 ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 2.4

สมมติฐานที่ 2.5 พื้นที่ถือครองทางการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการ
 อาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

พื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดู
 ทำนาของเกษตรกรในด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.01 และ.05 ดังนั้น
 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2.5

พื้นที่ถือครองทางการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลัง
 ฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05
 ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 2.5

สมมติฐานที่ 2.6 หนี้สินมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา
 ของเกษตรกร

หนี้สินไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร
 ในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
 .05 ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 2.6

สมมติฐานที่ 3 การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของ
 เกษตรกร ได้แก่ สื่อประเภทบุคคล สื่อประเภทมวลชน สื่อประเภทกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับ
 ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 3.1 การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา
 จากสื่อประเภทบุคคลมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากสื่อประเภทบุคคลมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ในด้านสัตว์ และด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 3.1

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากสื่อประเภทบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ในด้านพืช และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 3.1

สมมติฐานที่ 3.2 การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากสื่อประเภทมวลชนมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากสื่อประเภทมวลชนมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ในด้านสัตว์ และด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.01 และ.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 3.2

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากสื่อประเภทมวลชนไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ในด้านพืช และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 3.2

สมมติฐานที่ 3.3 การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากสื่อประเภทกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากสื่อประเภทกิจกรรมไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 3.3

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เนื่องจากเกษตรกรที่ทำการศึกษาคือ ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักอยู่แล้ว และจะทำนาได้เพียงปีละครั้งเท่านั้น เพราะเกษตรกรประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะปัญหาภัยแล้ง น้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตร ปัญหาด้านเงินลงทุนเป็นสำคัญ และยังมีปัญหาเรื่องอื่น ๆ อีก เช่น ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ปัญหาโรคแมลง ผลผลิตตกต่ำ ราคาข้าวตกต่ำ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรโดยตรง

ซึ่งจากผลการศึกษาความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร พบว่า มีเกษตรกรจำนวนร้อยละ 44.80 ที่ไม่ต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา และเกษตรกรจำนวนร้อยละ 55.20 ที่ต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา ถึงแม้จะมีเกษตรกรที่ไม่ต้องการกับต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาใกล้เคียงกัน แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็ควรจะเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมอาชีพเสริมตามความต้องการของเกษตรกร ในแต่ละด้าน เช่น ในกรณีที่เป็นอาชีพเสริมทางการเกษตรหรือต้องทำในเขตพื้นที่ไร่นา ควรส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ดอน อาจส่งเสริมให้มีการปลูกพืชอายุสั้น หน่อเลี้ยง พร้อมทั้งให้ความรู้ที่ถูกต้องในการจัดการกับพืชที่ปลูก ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชผักแบบอินทรีย์และปลอดสารพิษให้มากที่สุด เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ยังใช้สารเคมีกันอยู่ และเพื่อเป็นการบำรุงรักษาดินให้อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกในครั้งต่อไป

ส่วนกรณีที่เป็นอาชีพเสริมที่ไม่ได้ทำในไร่นานั้น ควรจะมีการจัดฝึกอบรม อบรมให้ความรู้กับเกษตรกรที่มีความต้องการและสนใจ จนมีความรู้ความสามารถที่จะนำไปฝึกปฏิบัติสร้างอาชีพช่วยเหลือตนเองและเลี้ยงครอบครัวได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็อาชีพเสริมด้านใดก็ตามที่เกษตรกรมีความต้องการ ควรจะส่งเสริม สนับสนุนอย่างเต็มที่ เพราะเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้เสริม สร้างแหล่งอาหารที่ปลอดภัย และสร้างความรู้ความสามารถให้กับตัวเกษตรกรได้พึ่งตนเอง

2. จากผลการศึกษาความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการอาชีพเสริมด้านพืชสูงเป็นอันดับหนึ่ง โดยเฉพาะการปลูกผักต่างๆ เช่น การปลูกแตงกวา พริก มะเขือ กระน้ำ ผักบุ้ง เป็นต้น ส่วนอาชีพเสริมด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพ เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับน้อย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ อบต. ควรเข้ามาทำการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านพืช เช่น การจัดฝึกอบรม การจัดการบรรยาย หรือการสาธิตให้ความรู้ด้านการปลูกผัก เทคนิค วิธีการ ข้อปฏิบัติต่างๆ เป็นต้น เกี่ยวกับการปลูกพืชในช่วงหลังฤดูทำนา ในหลักสูตรระยะสั้นๆ เพื่อให้เกษตรกรได้เห็นได้ลองปฏิบัติ หรือการพาไปศึกษาดูงานกับเกษตรกรเพื่อนบ้านที่เขาประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพนั้นๆ เป็นต้น นอกจากการส่งเสริมความรู้การประกอบอาชีพเสริมด้านพืชแล้ว การส่งเสริมความรู้ในด้านสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และด้านวิชาชีพก็ควรให้ความสำคัญเช่นกันในการจะส่งเสริมความรู้ให้กับเกษตรกรตามความเหมาะสมของหน่วยงานนั้นๆ

3. จากผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในเรื่องของเงินลงทุนมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ และปัญหาเรื่องการตลาด ซึ่งปัญหาดังกล่าวนั้นถือเป็นปัญหาที่สำคัญต่อการผลิตอย่างมาก ดังนั้นจึงควรให้ความช่วยเหลือเป็นอันดับแรก ดังนี้ ปัญหาแรก ได้แก่ ปัญหาเรื่องเงินลงทุน ควรจัดตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพเสริมให้กับเกษตรกร โดยให้ทุนมาใช้ก่อน เมื่อขายผลผลิตได้แล้วค่อยนำมาใช้คืน โดยไม่คิดดอกเบี้ยกับเกษตรกร และควรมีการติดตามผลงานของเกษตรกรเป็นระยะๆ เพื่อให้แน่ใจว่าเกษตรกรนำทุนไปใช้ถูกวัตถุประสงค์ เป็นต้น

ปัญหาเรื่องการตลาด ควรจัดหาตลาดสำหรับการขายผลผลิตให้กับเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเสริม เช่น การจัดหาตลาดรองรับผลผลิตภายนอกหมู่บ้าน จัดตั้งเป็นศูนย์จำหน่ายผลผลิตต่างๆ ให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการตลาดที่สามารถรองรับผลผลิตได้ กระตุ้นการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรมีงานทำ มีรายได้เสริม นำไปสู่ความพอเพียงได้อีกทางหนึ่ง

และปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ ควรจัดหาแหล่งน้ำทางการเกษตรให้เพียงพอ เช่น การสร้างระบบชลประทาน อ่างเก็บน้ำ หรือบ่อน้ำบาดาล เป็นต้น เพื่อให้เกษตรกรได้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง และขุดลอกคลองน้ำในการทำเกษตร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกษตรกรไม่ต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา
2. ควรศึกษาบทบาทในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีผลต่อการส่งเสริมอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรในเขตพื้นที่ชุมชนชนบท
3. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร
4. ควรศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนากับเกษตรกรที่ไม่ประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร. 2550. “การปลูกพืชอายุสั้นในสภาวะแห้งแล้ง.”
แผ่นปลิวเผยแพร่ที่ 176 กรมส่งเสริมการเกษตร (Online).

<http://www.doe.go.th/LIBRARY/html/detail/short/summer.htm>, 20 ธันวาคม 2550.

จันทร์ธานี สงวนนาม. 2545. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร:
บุ๊ค พอยท์.

จีระ ศรีเสนา. 2541. การพัฒนาอาชีพเสริมของกลุ่มเกษตรกรทำนาโลกสำราญ. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พงศ์ หรดาล. 2540. จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: คณะวิชา
อุตสาหกรรมศึกษา, วิทยาลัยครูพระนคร.

พิชญดา เรืองเดช. 2542. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมพัฒนาอาชีพเสริมของ
ครอบครัวเกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาสังคมวิทยาประยุกต์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รักษาดี หมั่นรัตน์. 2550. สารพิษเกษตรกร (Online). <http://province.moph.go.th/khamtaleso>,
20 ธันวาคม 2550.

ราชัน บรรลุศิลป์. 2536. สภาพปัญหาและอุปสรรคของการประกอบอาชีพเสริม: กรณีศึกษาบ้าน
สร้างมิ่ง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาบริหารอาชีพและเทคนิคศึกษา, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระ
นครเหนือ.

วิสันย์ ผุสดี. 2550. เพาะเห็ดฟางกองเตี้ย. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่
โทร.053-201019-20 (Online). <http://www.google.co.th/search?q>, 20 ธันวาคม 2550.

วรพล จันทร์งาม. 2531. ความต้องการอาชีพเสริมของประชากรอพยพตามสภาพแวดล้อมในโครงการเขื่อนเขี้ยวหลาน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วัชร ทรัพย์มี. 2523. การแนะแนวอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วินัย เพชรช่วย. 2550. การจูงใจในการทำงาน (2) (Online).

<http://www.geocities.com/vinaip/knowledge/wmotive02.htm>, 19 ตุลาคม 2550.

วิภาพร มาพบสุข. 2540. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

เสกศักดิ์ เขยชม. 2544. ความต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมนิตย์ เหล็กอุ้นวงษ์. 2549. ความต้องการสื่อในงานส่งเสริมการเกษตร ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุดารัตน์ สารสว่าง. 2549. เอกสารประกอบการสอน วิชา 152511 ทฤษฎีและหลักการบริหารการศึกษา. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุรินทร์ นิยมางกูร. 2548. สถิติวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด. 2550ก. รายงานการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง (Online).

<http://roiet.doae.go.th/>, 20 ธันวาคม 2550.

_____. 2550ข. รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2550 (Online).

http://www.nso.go.th/thai/cwd_ctr.htm, 20 ธันวาคม 2550.

หนึ่งฤทัย ไชยสมบูรณ์. 2547. ความต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรตามแนว
ทฤษฎีใหม่ในพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบน อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์.
 วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการลุ่มน้ำ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรัญญา บุญมาเลิศ. 2545. **เส้นทางสู่อาชีพธุรกิจชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: วิทยบรรณ.

อารี พันธุ์มณี, สุพีร์ ลี้มไทย. 2541. “แนวความคิดทฤษฎีการจูงใจขั้นพื้นฐาน.” ใน อมรศักดิ์
 บุญเรือง. (บรรณาธิการ). **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพมหานคร: ชีระฟิล์มและไซท์กซ์.

อุษา โชติกะสิริ. 2547. การเปลี่ยนอาชีพของชาวนาในเขตปริมณฑล กรณีศึกษาตำบลลาดสวาย
 อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและ
 พัฒนาการเมือง, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

เอื้อพร เขมากรณ์. 2541. การศึกษาความสนใจในการประกอบอาชีพเสริมของแม่บ้านประมงใน
 ชุมชนแออัดเก่าเส้ง จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษา
 ผู้ใหญ่, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

David C. McClelland. **ทฤษฎีความต้องการจากการเรียนรู้** (Online).

<http://www.geocities.com/vinaip/knowledge/wmotive02.htm>, 19 ตุลาคม 2550.

Holland. John L. 1973. **ทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอนแลนด์** (Online).

<http://www.watpon.com/test/holland.htm>, 11 ตุลาคม 2550.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

6. รายได้จากการทำนาในรอบปีที่ผ่านมา (2550)..... บาท
7. รายจ่ายในการทำนาในรอบปีที่ผ่านมา (2550)..... บาท
8. จำนวนสมาชิกในครอบครัวของท่าน (รวมผู้ให้สัมภาษณ์)คน
9. สมาชิกในครอบครัวมีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานที่อื่นหรือไม่ ในปีที่ผ่านมา
- () ไม่มี
- () มี เพราะ.....
-
10. จำนวนแรงงานในครอบครัวที่ประกอบอาชีพทำนาคน
11. สมาชิกในครอบครัวของท่านทำกิจกรรมอะไรบ้างหลังเสร็จจากฤดูทำนา ระบุ.....
-
-
-
-
12. ท่านมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร(ทำนา)
- () เป็นของตนเอง.....ไร่
- () ที่เช่า.....ไร่
- () อื่น ๆ.....ไร่
- รวมทั้งหมด.....ไร่

13. ท่านได้กู้ยืมเงินเพื่อมาใช้จ่ายในการประกอบอาชีพหรือไม่ จากแหล่งใด

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ไม่มี	
() เพื่อนบ้าน	จำนวน.....บาท
() ธกส.	จำนวน.....บาท
() ธนาคารพาณิชย์	จำนวน.....บาท
() สหกรณ์การเกษตร	จำนวน.....บาท
() ออมทรัพย์	จำนวน.....บาท
() กองทุนหมู่บ้าน	จำนวน.....บาท
() อื่น ๆ ระบุ.....	จำนวน.....บาท
	<u>รวมหนี้สินทั้งหมด.....บาท</u>

ตอนที่ 3 การเปิดรับข่าวสารด้านความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

14. ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาจากแหล่งใดบ้าง

ประเภทของข่าวสาร	การได้รับข่าวสาร	
	ไม่ได้รับ	ได้รับ
1. สื่อประเภทบุคคล ได้แก่		
เพื่อนบ้าน	()	()
เกษตรกรผู้นำ	()	()
ผู้นำท้องถิ่น	()	()
เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล	()	()
ร้านค้าที่จำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	()	()
2. สื่อประเภทมวลชน ได้แก่		
2.1 โทรทัศน์	()	()
2.2 วิทยุ	()	()
2.3 วารสารหรือสื่อสิ่งพิมพ์ทางการเกษตร	()	()
2.4 การชมวีดีโอทางการเกษตร	()	()
3. สื่อประเภทกิจกรรม		
3.1 การเข้ารับการฝึกอบรม	()	()
3.2 การไปศึกษาดูงาน	()	()
3.3 การชมนิทรรศการ	()	()
3.4 การชมการสาธิต	()	()

ตอนที่ 4 ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

15. ท่านต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาหรือไม่

() ไม่ต้องการ

() ต้องการ (ตอบข้อ 16 ว่าต้องการระดับใด)

16. ท่านต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาระดับใด

ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา	ระดับความต้องการ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
<p>1. ด้านพืช</p> <ul style="list-style-type: none"> - การปลูกผักต่าง ๆ เช่น ผักคะน้า ผักชี ผักกาด ผักบุ้ง กะหล่ำปลี หอม กระเทียม แตงกวา แตงร้าน แตงโม ฯลฯ ระบุ - การปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง งาดำ ฯลฯ ระบุ..... - การเพาะเห็ด เช่น เห็ดฟาง เห็ดหูหนู เห็ดนางฟ้า ฯลฯ ระบุ..... 	()	()	()
<p>2. ด้านสัตว์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเลี้ยงสัตว์ปีก เช่น ไก่พื้นบ้าน ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ เป็ดไข่ ไก่เนื้อ ฯลฯ ระบุ - การเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลานิล ปลาชุก ปลาช่อน ปลาสลิด ฯลฯ ระบุ..... - การเลี้ยงสัตว์บก เช่น สุกร โค กระบือ ฯลฯ ระบุ..... - การเลี้ยงสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เช่น กบ 	()	()	()

ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา	ระดับความต้องการ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน - การทำหัตถกรรมเครื่องจักรสาน เช่น กระจุง ตะกร้า กระจเป้า ฯลฯ ระบุ..... - การทำสิ่งทอ เช่น การทอผ้า ทอเสื่อ ฯลฯ ระบุ..... - การตัดเย็บ เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้า ทำย៉าม ฯลฯ ระบุ..... - การประดิษฐ์ของที่ระลึก เช่น กระจเป้า เครื่องใช้ที่เป็นของพื้นเมือง ดอกไม้ ประดิษฐ์ ฯลฯ ระบุ..... - การแปรรูปอาหาร เช่น การทำน้ำเต้าหู้ ปลาตากแห้ง การทำขนมชนิดต่าง ๆ ฯลฯ ระบุ.....	()	()	()
4. ด้านวิชาชีพ - การทำกรอบรูปวิทยาศาสตร์ - ช่างซ่อมรถยนต์ - ช่างไฟฟ้า, วิทยุ – โทรทัศน์ - ช่างซ่อมนาฬิกา - ช่างซ่อมรถจักรยาน - ช่างเสริมสวย / ช่างตัดผม	()	()	()

ภาคผนวก ข
ประมวลภาพในงานวิจัย

ภาพหมวดที่ 1 สัมภาษณ์เกษตรกร บ้านโนนสง่า

ภาพหมวดที่ 2 สัมภาษณ์เกษตรกร บ้านโนนทัน

ภาพหมวดที่ 3 สัมภาษณ์เกษตรกร บ้านโนนโพธิ์

ภาพผนวกที่ 4 สัมภาษณ์เกษตรกร บ้านขนวน

ภาพผนวกที่ 5 สัมภาษณ์เกษตรกร บ้านหนองส่วย

ภาพผนวกที่ 6 สัมภาษณ์เกษตรกร บ้านหนองส่วย

ดินร่วนปนทราย

ดินร่วนปนหิน

ภาพหมวดที่ 7 สภาพดินในพื้นที่นาของเกษตรกร

ภาพหมวดที่ 8 สภาพคลองน้ำที่ไถสัะแห้งขอด

ภาพหมวดที่ 9 สภาพนาดำที่แห้งแล้ง

ภาพหมวดที่ 10 โรคหนอนกระทู้ใบข้าว

ภาพหมวดที่ 11 เกษตรกรทำฉีดพ่นยาฆ่าเพลี้ยไฟ และหนอนต่าง ๆ ในนาข้าว

ภาพหมวดที่ 12 การปลูกผักชนิดต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้เสริม

ภาพผนวกที่ 13 การปลูกลงในพื้นดินของเกษตรกรเป็นอาชีพเสริม

ภาพผนวกที่ 14 แดงกวาของเกษตรกรที่วางขายในตลาดสดปทุมรัตต์

ภาพผนวกที่ 15 เกษตรกรคัดเลือกทำความสะอาดผักเพื่อเตรียมจำหน่าย

ภาคผนวก ค
ทุนวิจัยที่ได้รับ

ธนาคารกรุงไทย 039-สาขาพหลโยธิน 39 วันที่ 21 ต.ค. 2551
 BANK OF THAILAND PUBLIC COMPANY LIMITED Date
 1505/5-9 อ.พหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กทม.

ชำย ~~นางเบญจเรรัตน์ พรหมเพ็ญ~~ *Dr. นพคุณ ช่าง* CH.B 0306008
 Pay ~~น.ส. ฝนิตา คชของต้น~~

จำนวนเงิน (บาท) (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) B ***10,000.00***
 The sum of (Bath)

เงินอุดหนุนส่งเสริมวิทยานิพนธ์
 (ยกเว้นอากร)

Dr. นพคุณ ช่าง
Dr. นพคุณ ช่าง

Cheque No. Branch No. Account No. Amount

@*0306008* 06@039: 0396023932@

ภาพผนวกที่ 1 เช็คนำเงินอุดหนุนส่งเสริมวิทยานิพนธ์ ประจำปี 2551 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน)

ภาคผนวก ง
การคำนวณการสุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การคำนวณการสุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยคือ เกษตรกรหมู่ 3 ถึง หมู่ 8 ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนทั้งสิ้น 665 ครัวเรือน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด จำนวน 665 ครัวเรือน โดยใช้สูตรของ Cochran (สุรินทร์ นิยมางกูร, 2548) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+d^2N}$$

เมื่อ d = ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณ

N = ขนาดของประชากรทั้งหมด

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่าในสูตร ได้ดังนี้

กำหนดให้ $d = 0.05$, $N = 665$

$$n = \frac{665}{1+(0.05)^2(665)}$$

$$n = 250 \text{ ครัวเรือน}$$

เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรหมู่ 3 ถึง หมู่ 8 ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 250 ครัวเรือน นำไปทำการสุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบความเป็นไปได้ตามพื้นที่ (area probability sampling) โดยใช้หมู่บ้านในการแบ่งพื้นที่ จากนั้นทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างต่อประชากรในแต่ละหมู่บ้าน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรหมู่ 3 ถึง หมู่ 8 ในตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด มี ดังนี้

$$\text{ขนาดกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{\text{ขนาดประชากรของหมู่บ้าน X ขนาดกลุ่มตัวอย่างของตำบล}}{\text{ขนาดของประชากรทั้งหมดของตำบล}}$$

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	ขนาดประชากร	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
3	บ้านโนนสง่า	$\frac{57 \times 250}{665}$	21.42 \approx 21 คน
4	บ้านโนนทัน	$\frac{90 \times 250}{665}$	33.83 \approx 34 คน
5	บ้านโนนโพธิ์	$\frac{102 \times 250}{665}$	38.34 \approx 38 คน
6	บ้านขนวน	$\frac{148 \times 250}{665}$	55.63 \approx 56 คน
7	บ้านโนนจาน	$\frac{196 \times 250}{665}$	73.68 \approx 74 คน
8	บ้านหนองส่วย	$\frac{72 \times 250}{665}$	27.06 \approx 27 คน
รวม		665	250

ภาคผนวก จ

การคำนวณหาค่า Goodness of Fit Test

การคำนวณหาค่า Goodness of Fit Test

เกริ่นนำ

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยไคสแควร์ (Chi-Square) ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์โดยส่วนใหญ่มักเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ข้อมูลที่มีมาตรวัดเป็นนามบัญญัติหรือเรียงอันดับ เช่น เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ ความชอบ ดังนั้นจึงนำมาใช้กับสถิติที่ไม่ใช้พารามิเตอร์ (Non-Parametric Statistics) โดยการแปลงข้อมูลเชิงคุณภาพให้เป็นตัวเลข

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยไคสแควร์มีลักษณะรูปแบบการวิเคราะห์ 2 แบบ คือ

1. ข้อมูลมีการแจกแจงทางเดียว (One Way Classification) หมายถึง ข้อมูลจะมาจากตัวแปรเพียง 1 ตัว เช่น เพศ แบ่งเป็นเพศชาย เพศหญิง คุณภาพสินค้าแบ่งเป็น สินค้าดี ปานกลาง ต่ำ ไคสแควร์ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่มีการแจกแจงทางเดียวเรียกว่า “Goodness of Fit Test”

เพศ	จำนวน (คน)
ชาย	30
หญิง	20
รวม	50

2. ข้อมูลมีการแจกแจงสองทาง (Two Way Classification) หมายถึง ข้อมูลจะมาจากตัวแปรสองตัว ประกอบด้วยตัวแปรต้น 1 ตัว และ ตัวแปรตาม 1 ตัว โดยตัวแปรต้น และตัวแปรตามแบ่งเป็นกลุ่ม ได้วิเคราะห์ด้วยไคสแควร์เรียกว่า “Test of Independence”

เพศ	นิสัยการสูบบุหรี่			รวม
	ไม่สูบบุหรี่	สูบบุหรี่ปานกลาง	สูบบุหรี่มาก	
ชาย	30	50	30	110
หญิง	50	30	10	90
รวม	80	80	40	200

ในที่นี้จะกล่าวถึง การคำนวณหาค่า Goodness of Fit Test

การทดสอบภาวะสารูปสนิทธิ (Goodness of Fit Test) เป็นการทดสอบเมื่อตัวแปรที่สนใจ มีตัวเดียว และตัวแปรนั้นสามารถแบ่งได้หลายกลุ่มหรือหลายระดับ (ข้อมูลมีการแจกแจงทางเดียว) ต้องการทดสอบว่าความถี่ที่สังเกตได้ในข้อมูลแต่ละกลุ่มมีการแจกแจงเหมือนกับความถี่ที่คาดหวังไว้หรือไม่

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^k \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i}$$

$$\text{หรือ } \chi^2 = \sum_{i=1}^k \frac{O_i^2}{E_i} - n$$

จากผลการวิจัย พบว่า มีเกษตรกรที่ต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา อยู่จำนวน 138 คน ไม่ต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา อยู่จำนวน 112 คน จากจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 250 คน และพบว่าเกษตรกรที่มีความต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา ของเกษตรกรนั้นเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ทุกคน ไม่มีคนไหนเลยที่ต้องการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาแล้วไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม ดังนั้น ในสมมติฐานที่ 1.5 การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร ซึ่งมีตัวแปรที่สนใจตัวเดียว จึงต้องทดสอบด้วยวิธีการคำนวณหาค่า Goodness of Fit Test มีดังนี้

ตารางข้อมูลความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	การเป็นสมาชิกกลุ่ม		รวม
	ไม่เป็น	เป็น	
1. ด้านพืช			
น้อย	0	22	22
ปานกลาง	0	107	107
มาก	0	9	9
รวม	0	138	138

ตารางข้อมูล (ต่อ)

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	การเป็นสมาชิกกลุ่ม		รวม
	ไม่เป็น	เป็น	
2. ด้านสัตว์			
น้อย	0	106	106
ปานกลาง	0	21	21
มาก	0	11	11
รวม	0	138	138
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน			
น้อย	0	133	133
ปานกลาง	0	4	4
มาก	0	1	1
รวม	0	138	138
4. ด้านวิชาชีพ			
น้อย	0	136	136
ปานกลาง	0	1	1
มาก	0	1	1
รวม	0	138	138

วิธีทำ

1) สมมติฐานในการทดสอบ

H_0 : การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร หรือ $H_0 : P_1 = P_2 = P_3 = 1/3$ (สัดส่วนของประชากร 3 กลุ่มมีค่าไม่แตกต่างกัน)

H_1 : การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกรหรือ $H_1 : P_i \neq 1/3$, $i = 1,2,3$

2) การคำนวณค่าของตัวสถิติที่ใช้ทดสอบ

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^k \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i}$$

เมื่อ k คือจำนวนกลุ่มของข้อมูล

O_i คือความถี่ที่สังเกตได้ (Observed frequency) ของกลุ่มที่ i

E_i คือความถี่ที่คาดว่าจะเป็น (Expected frequency) ของกลุ่มที่ $i = nP_i$

P_i คือความน่าจะเป็นของกลุ่มที่ i เมื่อ $i = 1, 2, \dots, k$

หา E_i จากสูตร

$$\begin{aligned} E_i &= nP_i, \quad i = 1, 2, \dots, k \\ &= 138 \times \frac{1}{3} \\ &= 46, \quad i = 1, 2, 3 \end{aligned}$$

ยกตัวอย่างการคำนวณด้านพีช

$$\begin{aligned} \text{จะได้ } \chi^2 &= \sum_{i=1}^k \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i} \\ &= (22 - 46)^2 / 46 + (107 - 46)^2 / 46 + (9 - 46)^2 / 46 \\ &= \mathbf{123.17} \end{aligned}$$

ตารางแสดงผลการคำนวณความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาของเกษตรกร

ความต้องการอาชีพเสริม หลังฤดูทำนาของเกษตรกร	O_i	E_i	$(O_i - E_i)^2$	$(O_i - E_i)^2 / E_i$
1. ด้านพืช				
น้อย	22	46	576	12.52
ปานกลาง	107	46	3721	80.89
มาก	9	46	1369	29.76
รวม	138	138		123.17
2. ด้านสัตว์				
น้อย	106	46	3600	78.26
ปานกลาง	21	46	625	13.59
มาก	11	46	1225	26.63
รวม	138	138		118.48
3. ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน				
น้อย	133	46	7569	164.54
ปานกลาง	4	46	1764	38.35
มาก	1	46	2025	44.02
รวม	138	138		246.91
4. ด้านวิชาชีพ				
น้อย	136	46	8100	176.09
ปานกลาง	1	46	2025	44.02
มาก	1	46	2025	44.02
รวม	138	138		264.13

3) กำหนดระดับนัยสำคัญ ที่ .05 และ $d.f. = k - 1 = 3 - 1 = 2$

4) สรุปผลการทดสอบจากตารางได้ดังนี้

4.1) ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาด้านพืช สรุปได้ดังนี้

เนื่องจากค่า χ^2 ที่คำนวณได้เท่ากับ **123.17** ซึ่งมากกว่าค่า χ^2 ที่ได้จากราง (5.991) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา

4.2) ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาด้านสัตว์ สรุปได้ดังนี้

เนื่องจากค่า χ^2 ที่คำนวณได้เท่ากับ **118.48** ซึ่งมากกว่าค่า χ^2 ที่ได้จากราง (5.991) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา

4.3) ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน สรุปได้ดังนี้

เนื่องจากค่า χ^2 ที่คำนวณได้เท่ากับ **246.91** ซึ่งมากกว่าค่า χ^2 ที่ได้จากราง (5.991) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา

4.4) ความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาด้านวิชาชีพ สรุปได้ดังนี้

เนื่องจากค่า χ^2 ที่คำนวณได้เท่ากับ **264.13** ซึ่งมากกว่าค่า χ^2 ที่ได้จากราง (5.991) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล	นางสาวปณิดา ครองสนั่น
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันศุกร์ที่ 22 เดือนมกราคม พ.ศ. 2525
สถานที่เกิด	จังหวัดร้อยเอ็ด
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีการเกษตร) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ทุนการศึกษาที่ได้รับ	ทุนอุดหนุนส่งเสริมวิทยานิพนธ์ ประจำปี 2551 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน)